

Dagordning för förbundsårsamlingen – förslag

Tid: Fredagen den 29 maj 2020 kl 08:30 – 14:00

Plats: Zoom

Lobbyn öppnar kl 8.30. Vi rekommenderar alla att gå in i god tid då vi kommer att notera deltagande i förbundsårsamlingen i väntrummet. De formella förhandlingarna börjar kl 8:45.

	Ärende / Föredragande	Åtgärd	Bilagor
1.	Mötets öppnande	Ordförande hälsar välkommen	--
2.	Programmet för förbundsårsamlingen samt anmälan av övriga frågor	Information	--
3.	Formalia a) Adjungeringar b) Justeringsperson c) Godkännande av dagordningen d) Protokoll från 18 mars	Beslut	Förslag till justeringsperson: Ann-Christine Larsson Ljung Protokoll från förbundsårsamlingen den 18 mars 2020
4.	Vägledning för hanteringen av misstankar om avvikelser från god forskningssed <i>Eva Wiberg och Stefan Eriksson</i>	Beslut	Förslag till vägledning Sammanställning av remissvar
5.	Examensordningsgruppen – diskussion kring förslag <i>Ylva Fältholm</i> (Kaffepaus)	Diskussion	--
6.	Autonomiworkshop	Workshop	Pm om SUHF:s arbete med autonomifrågorna Pm från Utbildningsdepartementet om akademisk frihet
7.	SFS kommande arbete <i>Matilda Strömberg och Simon Edström, SFS</i>	Information	--
8.	Arbetsgruppen för lärarutbildning <i>Kerstin Tham, Hans Adolfsson och Maria Jarl</i> (Kort pausträning)	Information	Underlag från SUHF till regeringens satsning Samling för fler lärare, möte den 14 februari 2020

9.	Nästa steg för öppen vetenskap <i>Peter Aronsson</i> - European Open Science Cloud (EOSC) <i>Hanifeh Khayyeri, VR</i> - Arbetet efter de transformativa avtalen <i>Wilhelm Widmark</i> - Roadmap för öppen vetenskap <i>Per Dannetun</i>	Information och diskussion	--
10.	Digital@Idag <i>Oscar Stege Unger och Susanne Ackum från Digital@Idag</i>	Information	Beskrivning av Digital@Idag
11.	Agenda 2030 <i>Johanna Adami</i> (Lunchpaus, 30 min)	Information och diskussion	Lärosätenas bidrag till Agenda 2030, pm från SUHF:s arbetsgrupp för Agenda 2030
12.	Ekonomisk impact-studie <i>Katarina Bjelke</i> <i>Andy Logan, Oxford Economics</i>	Information	Multiplying economic value: the impact of Swedish universities, rapport från Oxford Economics
13.	Information från presidiet - Almedalen 2020 (inställd) - Rektorsinternat 19-21 augusti, Nääs Fabriker - Presidiedagar - EUA	Information	Protokoll från styrelsemöten finns på förbundets hemsida: https://suhf.se/om-suhf/styrelsen/
14.	Information från arbetsgrupperna - Expertgruppen för fastighetsfrågor <i>Peter Liljenstolpe och Jörgen Svensson</i> - Expertgruppen för arbetsgivarfrågor <i>Sigbritt Karlsson</i>	Information	--
15.	Inbjudan till årskonferens och förbundsförsamling på Röda Korsets Högskola den 20-21 oktober 2020	Information	--
16.	Förbundsförsamlingar 2021 (Kort pausträning, därefter kaffepaus)	Beslut	- Vårens möte den 10 mars på Mälardalens högskola i Eskilstuna - Årskonferens och höstens möte den 19-20 oktober på Luleå tekniska universitet
17.	Corona	Workshop	--
18.	Övriga frågor	Diskussion	--
19.	Mötet avslutas	Ordförande avslutar mötet	--

Om inte annat anges är ordförande eller generalsekreterare föredragande.

Protokoll fört vid förbundsårsamlingens sammanträde på Karlstads universitet (via zoom) den 18 mars 2020

Närvarolista, bilaga 1

1. Mötets öppnande

Ordförande Astrid Söderbergh Widding hälsade alla välkomna till förbundsårsamlingen.

Med anledning av den pågående smittspridningen av det nya coronaviruset genomfördes mötet via den digitala plattformen zoom istället för på Karlstads universitet såsom planerats från början.

2. Programmet för förbundsårsamlingen

Generalsekreterare Marita Hilliges presenterade programmet för dagen.

3. Upprop

Generalsekreteraren förrättade upprop.

4. Välkomnande av nya rektorer och förvaltningschefer eller motsvarande

Tommy Bothin, chef för gemensamt stöd vid Chalmers, Sofia Camnerin, prorektor vid Enskilda högskolan Stockholm, Ann Cederberg, förvaltningschef vid Högskolan i Kristianstad, Veronika Sundström, universitetsdirektör vid Luleå tekniska universitet och Hans Wiklund, universitetsdirektör vid Umeå universitet hälsades särskilt välkomna.

5. Beloppsgränser och röstetal

Generalsekreteraren informerade om beloppsgränserna för röstetal och antal röster per lärosäte.

6. Adjungeringar

Förbundsårsamlingen beslutade att adjungera: SUHF:s kansli (Marita Hilliges, Linda Gerén och Lars Alberius), SFS presidium (Matilda Strömberg och Simon Edström) och Markus Schneider, Karlstads universitet, under hela mötet.

7. Val av justeringsperson

Förbundsårsamlingen utsåg Anne-Christine Larsson Ljung vid Karlstads universitet, att jämte ordförande justera dagens protokoll.

8. Godkännande av föredragningslista

Förbundsårsamlingen godkände förslaget till föredragningslista.

9. Protokoll från föregående sammanträde

Protokollet från förbundsårsamlingens sammanträde på Karolinska Institutet den 23 oktober 2019 godkändes och lades till handlingarna.

10. Förbundsärenden

a. Verksamhetsberättelse för 2019

Förbundsårsamlingen beslutade att lägga verksamhetsberättelsen för SUHF för 2019 till handlingarna.

b. Årsredovisning för 2019

Förbunds församlingen beslutade att fastställa årsredovisningen för 2019.

c. Revisorernas berättelser och frågan om ansvarsfrihet för styrelsen

Revisorerna Louise Pålsson och Lars Niklasson föredrog revisionsberättelsen.

Förbunds församlingen beslutade att bevilja styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2019.

11. Utseende av valberedning

Ordföranden föredrog förslaget till ny valberedning.

Förbunds församlingen beslutade att SUHF:s valberedning för perioden från förbunds församlingen våren 2020 fram till och med förbunds församlingen våren 2022, ska vara:

- Helen Dannetun, ordförande mars 2020 – december 2020
- Johan Sterte, ordförande januari 2021 – mars 2022
- Sigbritt Karlsson
- Sara Arrhenius
- Martin Norsell
- Susanne Kristensson.

12. Information från arbetsgrupperna

Agneta Marell, ordförande i SUHF:s expertgrupp för internationaliseringsfrågor, informerade om aktuella frågor från expertgruppens arbete.

13. Corona

Förbunds församlingen tog del av information och diskuterade det aktuella läget som högskolesektorn, tillsammans med övriga delar av samhället inom och utanför landets gränser, befinner sig i med anledning av den pågående smittspridningen av det nya coronaviruset.

14. Övriga frågor

Inga övriga frågor behandlades.

15. Mötet avslutas

Ordföranden tackade för en intressant och givande förbunds församling. Ett särskilt tack riktades till Karlstads universitet för det omfattande arbetet som lagts ned på förberedelser, omställning till digitalt möte och teknisk support under mötet.

Vid protokollet

Linda Gerén

Justering

Astrid Söderbergh Widding

Anne-Christine Larsson Ljung

Bilaga 1

Närvarande vid förbunds församlingens sammanträde den 18 mars 2020, via zoom.

(Partiell närvaro anges ej)

Ordförande

Astrid Söderbergh Widding, Stockholms universitet

Rektorer och förvaltningschefer eller motsvarande

Henrick Gyllberg	Blekinge Tekniska Högskola	Förvaltningschef
Mats Viberg	Blekinge Tekniska Högskola	Rektor
Stefan Bengtsson	Chalmers tekniska högskola	Rektor
Tommy Bothin	Chalmers tekniska högskola	Chef gemensamt stöd
Sofia Camnerin	Enskilda Högskolan Stockholm	Prorektor
Roger Klinth	Ersta Sköndal Bräcke högskola	Rektor
Robert Egnell	Försvårshögskolan	Rektor
Ronny Modigs	Försvårshögskolan	Högskoledirektör
Per Nilsson	Gymnastik- och idrottshögskolan	Rektor
Björn Sandahl	Gymnastik- och idrottshögskolan	Förvaltningschef
Eva Wiberg	Göteborgs universitet	Rektor
Lars Strannegård	Handelshögskolan i Stockholm	Rektor
Lars Ågren	Handelshögskolan i Stockholm	Högskoledirektör
Martin Norsell	Högskolan Dalarna	Rektor
Ulf Rydén	Högskolan Dalarna	Förvaltningschef
Svante Kristensson	Högskolan i Borås	Tf förvaltningschef
Mats Tinnsten	Högskolan i Borås	Rektor
Micael Melander	Högskolan i Gävle	Förvaltningschef
Ylva Fältholm	Högskolan i Gävle	Rektor
Catarina Coquand	Högskolan i Halmstad	Högskoledirektör
Stephen Hwang	Högskolan i Halmstad	Rektor
Lars Niklasson	Högskolan i Skövde	Rektor
Jan Zirk	Högskolan i Skövde	Högskoledirektör
Håkan Pihl	Högskolan Kristianstad	Rektor
Ann Cederberg	Högskolan Kristianstad	Förvaltningschef
Martin Hellström	Högskolan Väst	Rektor
Agneta Marell	Jönköping University	Rektor
Hanna Ståhl	Jönköping University	VD
Anne-Christine Larsson Ljung	Karlstads universitet	Universitetsdirektör
Johan Sterte	Karlstads universitet	Rektor
Katarina Bjelke	Karolinska Institutet	Universitetsdirektör
Maria Lantz	Konstfack	Rektor
Elisabet Nordwall	Konstfack	Förvaltningschef
Sigbritt Karlsson	KTH	Rektor
Fredrik Ehlin	Kungl. Konsthögskolan	Vik. rektor
Anna Wennergrund	Kungl. Konsthögskolan	Förvaltningschef
Helena Wessman	Kungl. Musikhögskolan	Rektor

Peter Liljenstolpe	Kungl. Musikhögskolan	Högskoledirektör
Helen Dannelun	Linköpings universitet	Rektor
Kent Waltersson	Linköpings universitet	Universitetsdirektör
Peter Aronsson	Linnéuniversitetet	Rektor
Therése Ivey Gardell	Linnéuniversitetet	Universitetsdirektör
Birgitta Bergvall-Kåreborn	Luleå tekniska universitet	Rektor
Veronika Sundström	Luleå tekniska universitet	Universitetsdirektör
Susanne Kristensson	Lunds universitet	Förvaltningschef
Kerstin Tham	Malmö universitet	Rektor
Anders Fällström	Mittuniversitetet	Rektor
Lotten Glans	Mittuniversitetet	Förvaltningschef
Paul Pettersson	Mälardalens högskola	Rektor
Susanne Georgsson	Röda Korsets Högskola	Rektor
Louise Beskow	Röda Korsets Högskola	Förvaltningschef
Johanna Adami	Sophiahemmet Högskola	Rektor
Liselotte Egeland	Sophiahemmet Högskola	Förvaltningschef
Paula Crabtree	Stockholms konstnärliga högskola	Rektor
Eva Öquist	Stockholms konstnärliga högskola	Högskoledirektör
Eino Örnfeldt	Stockholms universitet	Universitetsdirektör
Maria Knutson Wedel	Sveriges Lantbruksuniversitet	Rektor
Gustav Amberg	Södertörns högskola	Rektor
Hans Andersson	Södertörns högskola	Förvaltningschef
Hans Adolfsson	Umeå Universitet	Rektor
Hans Wiklund	Umeå Universitet	Universitetsdirektör
Eva Åkesson	Uppsala universitet	Rektor
Caroline Sjöberg	Uppsala universitet	Universitetsdirektör
Louise Pålsson	Örebro universitet	Universitetsdirektör
Johan Schnürer	Örebro universitet	Rektor
Adjungerade		
Simon Edström	Sveriges förenade studentkårer	Vice ordförande
Matilda Strömberg	Sveriges förenade studentkårer	Ordförande
Markus Schneider	Karlstads universitet	Projektledare
Marita Hilliges	SUHF	Generalsekreterare
Linda Gerén	SUHF	Utredare
Lars Alberius	SUHF	Utredare

Vägledning för hanteringen av misstankar om avvikelser från god forskningssed

Dokument

- Vägledning för hanteringen av misstankar om avvikelser från god forskningssed
- Sammanställning av remissvar

Förslag

Förbunds församlingen beslutar att anta vägledningen för hanteringen av misstankar om avvikelser från god forskningssed.

Bakgrund

Sedan 1 januari 2020 utreds misstankar om oredlighet i forskning av en särskild nationell nämnd, Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (NPOF), placerad vid Etikprövningsmyndigheten. Lärosätena har dock fortsatt en roll i hanteringen av dessa fall samt för de avvikelser från god forskningssed som inte ska hanteras av NPOF. Regeringen har inte föreslagit några regler för hur lärosätena ska hantera dessa ärenden.

SUHFs arbetsgrupp för etikfrågor/oredlighetsfrågor/god forskningssed har tagit fram ett förslag till vägledning för hanteringen av misstankar om avvikelser från god forskningssed. Ett första förslag diskuterades vid en workshop som anordnades i september 2019. Därefter skickades ett reviderat förslag ut på remiss till SUHFs medlemmar. Ett ytterligare reviderat förslag lades fram vid SUHFs förbunds församling i oktober 2019 men ansågs då inte vara färdigt för beslut. Mot bakgrund av remissvaren samt de synpunkter som framfördes vid workshopen och förbunds församlingen har arbetsgruppen nu tagit fram ett nytt förslag till vägledning.

Vägledning för hanteringen av misstankar om avvikelser från god forskningssed

Förslag 2020-05-04

SUHF 2020

Inledning: dokumentets syfte och innehåll

Sedan 1 januari 2020 utreds misstankar om oredlighet i forskning av en särskild nationell nämnd, Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (NPOF), placerad vid Etikprövningsmyndigheten i Uppsala. Lärosätena har dock fortsatt en roll i hanteringen av dessa fall samt för de avvikelser från god forskningssed som inte ska hanteras av NPOF. Härvidlag har lärosätena att beakta den nya lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (SFS 2019:504) samt de bestämmelser som införts i högskoleförordningen (SFS 2019:1151) om att i enlighet med fastslagna riktlinjer pröva misstänkta avvikelser från god forskningssed som inte räknas som oredlighet. Regeringen har dock inte föreslagit några regler för hur lärosätena ska hantera sådana misstankar.

I detta dokument ges vägledning för hur lärosätena kan utforma och arbeta med sådana riktlinjer. Här beskrivs vad det nya systemet innebär för lärosätena och ett behov av gemensamma definitioner för det framtida arbetet uppmärksammas, inte minst med avseende på vad som ska anses utgöra andra avvikelser från god forskningssed. Den europeiska kodexen för forskningens integritet presenteras som ett av flera viktiga stöddokument för lärosätenas arbete i dessa frågor och en exempelmall för hanteringsordning finns som bilaga. Dokumentet avses att återkommande uppdateras i takt med att tolkningar och praxis etableras.

Bakgrund: Grundläggande principer

Med god forskningssed avses den moraliska praxis som utvecklas då forskningens olika aktörer i dialog med det omgivande samhället kritiskt reflekterar kring forskningsverksamheten (SOU 1999:4). De principer på vilken en sådan praxis vilar finns beskrivna i olika dokument, däribland den europeiska kodexen för forskningens integritet som publiceras av *All European Academies*, ALLEA. Denna kodex vilar på fyra grundläggande principer för att säkerställa forskningens integritet:

- **Tillförlitlighet** i fråga om att säkerställa forskningens kvalitet, vilket avspeglas i design, metod, analys och utnyttjande av resurser

- **Ärlighet** i fråga om att utveckla, genomföra, granska samt rapportera och informera om forskning på ett öppet, rättvist, fullständigt och objektiva sätt
- **Respekt** för kolleger, forskningsdeltagare, samhälle, ekosystem, kulturarv och miljö
- **Ansvar** för forskningen från idé till publicering, för ledning och organisation, för utbildning, tillsyn och mentorskap samt för dess vidare konsekvenser

God forskningssed ska genomsyra lärosätenas verksamhet och ett proaktivt arbete som säkerställer forskningens kvalitet och forskarnas etiska medvetenhet är av stor vikt. Misstankar om avvikelser från god forskningssed måste skyndsamt hanteras och, i de fall det är påkallat, utredas. Grundläggande är kravet på *rättssäkerhet*, vilket i detta sammanhang innebär att misstankar bör hanteras utifrån gemensamt etablerade utgångspunkter och inom ramen för en tydlig och transparent process. Detta gäller såväl nationellt som internationellt, och både för utredningen och för eventuella beslut om påföljder. Vidare är en tydlig ordning för hur dessa frågor hanteras vid lärosätena av vikt för *allmänhetens och forskarsamhällets förtroende* för forskningens metoder och resultat.

SUHF finner det önskvärt att de principer som ska utgöra utgångspunkt för bedömningar av avsteg från god forskningssed utformas i samklang med internationellt etablerade principer. De grundläggande krav på forskning som ställs i Sverige bör inte i väsentliga avseenden skilja sig från de som ställs internationellt, exempelvis när det gäller EU-finansierade projekt. I SOU 2017:10 framhölls svårigheten med att definiera de avsteg från god forskningssed som faller utanför den lagstadgade definitionen av oredlighet och det föreslogs att en nationell kod möjligen skulle kunna tas fram till vägledning. Forskningen är dock till sin natur internationell och SUHF anser därför att utgångspunkten för bedömningar av avvikelser från god forskningssed i första hand bör sökas i redan etablerade, internationella dokument.

ALLEA skapade sin kodex 2011 (tillsammans med *European Science Foundation*, ESF) och reviderade den år 2017. I EU har både kommissionen och rådet ställt sig bakom kodexen. Den är en lämplig utgångspunkt för bedömningar av vad som utgör avvikelser från god forskningssed även i den svenska kontexten: den har utvecklats av internationell expertis, är etablerad på europeisk nivå och är obligatorisk att följa för alla vars forskning finansieras genom EU:s ramverksprogram (se *H2020 General Model Grant Agreement*, art. 34.1). Vidare utgör den ett levande dokument som kan uppdateras och utvecklas för att möta forskningens framtida utveckling och arbetssätt. ALLEA-kodexen är översatt till svenska och Vetenskapsrådet hänvisar till den som ett dokument som kan ge forskare vägledning i praktiska, etiska och intellektuella problem som är förenade med forskning.

SUHF finner att bland de tillgängliga alternativen så är denna kodex den främsta beskrivningen av den moraliska praxis och det yrkesansvar som anses gälla. Detta hindrar inte att det finns andra koder och riktlinjer som mer specifikt diskuterar skilda problemområden och som bör konsulteras när frågor uppstår, som t.ex. Vancouver-reglerna för medförfattarskap, den EU-stödda *Global Code of Conduct for Research in Resource-Poor Settings*, och de etiska riktlinjerna för fackmannamässig granskning från *Council On Publication Ethics*, COPE. Att kontinuerligt diskutera de etiska kraven på forskningen är av stor vikt och alla medlemmar i SUHF har ett ansvar att konstruktivt delta i sådant arbete.

Definitioner och förtydliganden av olika slags avvikelser från god forskningssed

När regeringen talar om hur oredlighet ska definieras så hänvisar de till ALLEA-kodexen men säger samtidigt att de inte avser ”att i författning ange någon exakt definition av begreppen fabricering, förfalskning och plagiering” (Prop. 2018/19:58, s. 45). Inte heller definieras begreppet *annan avvikelse från god forskningssed*. Att avvika från god sed innebär alltid någon form av avsteg från de av ALLEA listade principerna för forskningens integritet, men sådana avvikelser kan i sin tur delas in i tre olika slag, vilka hanteras på skilda sätt. Nedan följer definitioner och förklaringar av dem, avsedda att skapa förutsättningar för en enhetlig, rättssäker och transparent hantering vid lärosätena.

1. Oredlighet i forskning

Med *oredlighet i forskning* avses det som ingår i den lagstadgade definitionen: en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering (FFP) som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. De tre slags förseelser som ingår i FFP definieras inte i lagen. NPOF kan förväntas att i sin praxis utarbeta tolkningar av dessa begrepp, till dess skett finns följande uttolkningar att tillgå i ALLEA-kodexen:

Fabricering innebär att man hittar på resultat och dokumenterar dem som om de vore riktiga.

Förfalskning innebär att forskningsmaterial, utrustning eller processer manipuleras, eller att uppgifter eller resultat ändras, utelämnas eller undanhålls utan att det är vetenskapligt motiverat.

Plagiering innebär att andra personers arbete eller idéer används utan att den ursprungliga källan anges på korrekt sätt.

För att handlingar av dessa slag ska kunna räknas som oredlighet ska de enligt den lagstadgade definitionen vara av allvarligt slag och begås uppsåtligt eller av grov oaktsamhet. En viktig fråga blir då: Vad innebär kravet på allvarlighet? Här ger lag och förarbeten inte någon tydlig vägledning. Regeringen bedömer att fabricering och förfalskning i princip alltid är allvarliga avsteg från god forskningssed, men att det kan finnas fall av plagiering som inte är så allvarliga att de ska prövas av NPOF (Prop. 2018/19:58, s. 44). ALLEA betraktar FFP som särskilt allvarliga förseelser eftersom de ”ger en felaktig bild av vad forskningen visat”. Också andra avvikelser kan dock enligt ALLEA sägas vara problematiska då de ”skadar forskningsprocesserna, försämrar relationerna mellan forskare, undergräver tilliten till och trovärdigheten hos forskningen, utgör ett slöseri med resurser och kan utsätta föremålen för forskningen, användarna, samhället och miljön för onödig skada.” Dessa aspekter är en utgångspunkt för att bedöma allvaret i en avvikelse, vare sig de faller inom FFP eller inte.

Om en misstanke rör en handling som faller inom den lagstadgade definitionen av oredlighet i forskning ska den överlämnas till NPOF.¹ Regeringen har klargjort att den inledande undersökningen hos forskningsutföraren bör ha en låg tröskel för vidarebefordran så att alla ärenden som skulle kunna vara oredlighet i forskning utreds av NPOF (Prop. 2018/19:58, s. 54). En praxis kommer att växa fram allt

---

¹ I enlighet med 3 § förordning (2019:1176) om undantag från prövning av oredlighet i forskning inom det försvars- och säkerhetspolitiska området ska ärendet dock inte överlämnas till NPOF om förutsättningarna för undantag i enlighet med 2 § i samma förordning bedöms vara uppfyllda. Ärendet ska då istället hanteras av lärosätet.

eftersom nämnden avgör ärenden, vilken på sikt kommer att vara till hjälp när lärosätena ska bedöma om handlingarna i ett ärende ska överlämnas till nämnden eller inte.

2. Andra avvikelser från god forskningssed

Avvikelse från god forskningssed kan falla utanför den nationella nämndens ansvarsområde av följande skäl: (i) de faller inte inom FFP, (ii) de räknas inte som allvarliga fall av FFP, (iii) de har inte begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet.² Sådana avvikelser ska enligt det nya svenska systemet hanteras av forskningshuvudmännen själva.

Vad utmärker då avvikelser som bör utredas även om det inte ska ske genom NPOF? I ALLEA-kodexen beskrivs avvikelser från god forskningssed som faller utanför FFP i termer av *annat oacceptabelt beteende som skadar forskningsprocessens eller forskarnas integritet*. För att vidare bestämma begreppet ger ALLEA en rad exempel som på intet sätt ska uppfattas som uttömmande. Det finns alltså exempel på avvikelser som inte nämns av ALLEA. I propositionen anges *försvårande av vetenskaplig granskning* som något som de berörda forskningshuvudmännen får hantera (Prop. 2018/19:58, s. 46). Andra vanligt förekommande exempel på avvikelser är *att utsätta personer för oproportionerlig risk för skada, att ljuga om att nödvändiga tillstånd för forskning erhållits, och att bedriva forskning utomlands som inte lever upp till den etiska standard som gäller i Sverige*. SUHF anser att kodexen från ALLEA tillsammans med dessa

Exempel på andra avvikelser från god forskningssed från ALLEA:

- Manipulera författarskap
- Självplagiat
- Selektiv och tendentiös citering
- Undanhålla forskningsresultat
- Låta sponsorer påverka resultat
- Missbruka makt för att uppmuntra till brott mot forskningens integritet
- Ignorera eller dölja oredlighet eller andra överträdelser
- Inrätta eller stödja s.k. rövartidskrifter ("predatory journals")

kompletterande exempel utgör en rimlig utgångspunkt för vad som ska anses kunna falla inom den kategori av avvikelser som ska hanteras av forskningshuvudmännen själva och när så är påkallat prövas utifrån en fastslagen hanteringsordning. Fler exempel på vad som skulle kunna utgöra oacceptabla beteenden finns men forskningens mångfald och föränderlighet omöjliggör en komplett och för all tid fastslagen lista – dessutom kommer ytterligare gränsdragningar göras när praxis utvecklas i NPOF.

När det gäller misstankar om sådana avvikelser bör forskningshuvudmännen vidta åtgärder som står i proportion till den misstänkta *avvikelsens grad av allvar*. Graden av allvar kan bedömas utifrån olika parametrar. Denna bedömning kan, i enlighet med de principer som anges i ALLEA-kodexen, bland annat utgå från huruvida avvikelsen medfört skada för forskningsprocessen eller dess tillförlitlighet, orsakat

² Regeringen har dessutom meddelat att de anser att det inte är tillräckligt utrett om den lagstadgade definitionen av oredlighet i forskning kan tillämpas på konstnärlig forskning eftersom den skiljer sig från vetenskaplig forskning genom att den utgår från konstnärlig praktik. Av detta skäl har regeringen bedömt att konstnärlig forskning, åtminstone inledningsvis, inte bör ingå i NPOFs kompetensområde. Regeringen anser dock att det i samband med senare uppföljning kan övervägas om nämndens uppdrag bör utvidgas till att även omfatta konstnärlig forskning. (Prop. 2018/19:58, s. 40.)

resursslöseri, eller utsatt någon person för risk för skada. Att en avvikelse begåtts uppsåtligen eller av grov oaktsamhet innebär också att den är att betrakta som allvarigare än vad som varit fallet om den varit följden av mindre slarv eller inträffat av en olyckshändelse (uppsåtsrekvisitet och allvarsrekvisitet i den lagstadgade definitionen är således inte möjliga att särskilja helt).

Det är viktigt att uppmärksamma att de beteenden som exemplifieras av ALLEA i sig är mer eller mindre allvarliga och att en viss sorts avvikelse när den sker kan bedömas som mer eller mindre allvarlig. Att i onödan addera referenser uppfattas nog av de flesta inte som lika allvarligt som att dölja oredlighet, exempelvis. När en avvikelse misstänks ha inträffat måste också det specifika beteendet bedömas.

Ett exempel på hur en bedömning av allvaret i en avvikelse från god forskningssed kan gå till är följande. Forskare kan ibland referera företrädesvis till verk som stödjer deras egen tes och inte tillräckligt uppmärksamma annan forskning som talar emot den, dvs. citera selektivt och tendentiöst. Detta bör förstås alltid påtalas av kunniga *peer reviewers*, redaktörer, läsare och kollegor. En sådan brist kan föranleda behov av att revidera ett manuskript eller leda till att en rättelse publiceras. Forskarsamhället bör i normalfallet kunna hantera detta slags brist som knappast uppfattas som allvarligt i samma mening som förvanskning av resultat. Det kan dock finnas mer allvarliga fall: Om forskare exempelvis kommer överens om att systematiskt byta citeringar i syfte att stärka sina meriter, är det att betrakta som en allvarlig avvikelse som skadar forskningens och forskarnas integritet. På ett liknande sätt kan oenighet i en forskargrupp kring adekvat författarordning hållas skild från sådana allvarliga fall som när någon tilltvingar sig eller köper sig författarskap till ett vetenskapligt verk.

SUHF menar att en utredning av annan avvikelse från god forskningssed bör ske i två steg, då det kan vara svårt att bedöma misstankegraden och den misstänkta handlingens grad av allvar innan en utredning eller mer ingående granskning genomförs. Därför bör först en förberedande undersökning utföras. Visar det sig då att misstanken är tillräckligt välgrundad och rör en handling som utifrån ovan angivna utgångspunkter skulle kunna vara allvarlig (men som i övrigt inte faller inom den lagstadgade definitionen av oredlighet) bör den i ett andra steg utredas av lärosätet i enlighet med en beslutad hanteringsordning. Om en sådan förberedande undersökning istället visar att misstanken rör en handling som är att betrakta som ringa kan den utredas vidare om skäl föreligger därtill, hanteras på annat sätt eller lämnas utan åtgärd. Syftet med denna ordning är att åstadkomma att allvarliga avvikelser verkligen utreds och det på ett adekvat sätt, samtidigt som en situation undviks där alla misstänkta avvikelser oavsett allvarsgrad blir föremål för oproportionerligt tidsödande och kostsamma utredningar.

3. Andra regelbrott

Vissa av de handlingar eller underlåtelser som kan räknas som avvikelser från god forskningssed kan vara reglerade i annan författning, de rör helt eller delvis gärningar som kan falla under allmänt åtal eller annan myndighets tillsyn. Hit hör exempelvis misstanke om att erforderliga etiska tillstånd för forskning på djur eller människor inte har inhämtats, att registrering av biobank inte skett, att personuppgifter behandlats i strid med gällande reglering, att forskningsmaterial inte arkiverats i den utsträckning som gällande regelverk fordrar, eller att tillstånd för att exportera känsliga teknologier till vissa länder inte inhämtats. I sådana fall bör ärendet i denna del överlämnas till den ansvariga tillsynsmyndigheten för vidare undersökning. Om det efter tillsynsmyndighetens utredning kvarstår misstanke om att avvikelser

från god forskningssed skett kan detta föranleda vidare hantering och utredning vid lärosätet eller NPOF.

Misstanke om avvikelse från god forskningssed hanteras av särskild utsedd kommitté

Enligt högskolelagen ska lärosätena arbeta på sådant sätt att en hög kvalitet nås såväl i utbildning som i forskning (1 kap. 4 §). Ansvaret för att så sker vilar på lärosätenas högsta ledningsorgan. Det är lämpligt att dessa i lämpliga stycken *ålägger ett särskilt organ – en nämnd, kommitté eller dylikt – att hantera misstankar om avvikelser från god forskningssed*. Ett sådant organ – i det följande benämnt "kommittén" – kan utformas på flera olika sätt. Av vikt är att det i kommittén finns representanter för de forskningsområden som berörs, samt att juridisk expertis, särskilt i förvaltningsrätt, och personer med sakkunskap rörande frågor om god forskningssed, ingår i kommittén eller finns att tillgå. Anlitande av extern expertis vid större utredningar rekommenderas. Lärosäten kan med fördel samarbeta, exempelvis genom representation i varandras kommittéer, för att öka transparensen och stärka kompetensen och på så sätt värna universitetens och forskningens anseende och höja kvaliteten i hanteringen av dessa ärenden.

Följande uppgifter kan åläggas kommittén:

Att bedöma om ett visst förfarande utgör misstänkt oredlighet i forskning. Detta är inte en bedömning av utredande karaktär, då regeringen tydligt anger att det inte "finns skäl att låta den berörda forskningshuvudmannen göra en inledande utredning i ett ärende om misstänkt oredlighet" (Prop. 2018/19:58, s. 59). Lärosätena bör tolka begreppet misstänkt oredlighet i forskning generöst så att alla ärenden som skulle kunna vara oredlighet kommer att utredas av NPOF (Prop. 2018/19:58, s. 102). I de fall kommittén gör bedömningen att misstanken kan röra oredlighet i forskning bör ärendet överlämnas till NPOF. I vissa fall kan bedömningen göras mer skyndsamt, exempelvis kan lärosätet överlämna ett fall direkt när misstanken uppenbarligen gäller oredlighet.

Utreda andra avvikelser från god forskningssed. Regeringen framhåller uttryckligen att definitionen av oredlighet *inte* ska tolkas som att andra typer av avvikelser från god forskningssed inte skulle kunna vara lika allvarliga eller klandervärda som fabricering, förfalskning och plagiering (Prop. 2018/19:58, s. 51). Om NPOF finner att misstankarna inte gäller oredlighet enligt den lagstadgade definitionen, men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed så ska handlingarna överlämnas till forskningshuvudmannen så att ett ärende upprättas hos denne för att hanteras vidare. I enlighet med ovanstående resonemang så kan även forskningshuvudmannen redan i sin initiala bedömning slå fast att en misstanke rör andra typer av avvikelser från god sed än sådana som faller under den lagstadgade definitionen av oredlighet. I båda fallen ska forskningshuvudmannen pröva misstankarna på lämpligt sätt och när så är påkallat låta utreda misstankarna. SUHFs bedömning är att utredning är påkallad när misstankarna rör *allvarliga* avvikelser från god forskningssed. Huruvida en avvikelse är allvarlig får bedömas i varje enskilt fall, utifrån de utgångspunkter som angivits i avsnitt 2 ovan. Avvikelser som *inte* bedöms nå upp till en allvarsgrad som motiverar utredning kan likväl behöva hanteras på annat sätt, exempelvis genom arbetsledning, vetenskaplig debatt eller genom att en rättelse publiceras.

Återrapportering och uppföljning. Det åligger lärosätet att, inom sex månader efter det att ett beslut av NPOF vunnit laga kraft, rapportera till denna vilka åtgärder som forskningshuvudmannen vidtagit eller man avser att vidta med anledning av beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning eller att det förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering, men utan att uppsåt eller grov oaktsamhet kunnat konstateras (sådana ärenden är föremål för ett redan fattat beslut och ska inte prövas vidare av lärosätet). Åtgärderna kan röra disciplinära påföljder, men den forskningsmiljö inom vilken avvikelse skett kan också vara i behov av uppföljande och stödjande åtgärder.

Dessutom åligger det lärosätet att till NPOF senast den 30 mars varje år i aidentifierad form redovisa uppgifter om avvikelser från god forskningssed som under föregående kalenderår har prövats inom lärosätet (HF 1 kap. 18 §).

Forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda ska snarast efter beslutet informeras om att en allvarlig avvikelse från god forskningssed förekommit (§ 14, lagen om ansvar). Så bör ske också när lärosätets kommitté fastställt att en annan allvarlig avvikelse skett.

Även dessa skyldigheter rörande uppföljning kan åläggas kommittén.

Proaktiva åtgärder. Lärosätena bör även arbeta proaktivt med att främja god forskningssed, inte minst genom att se till att medarbetare ges relevant utbildning (jfr prop. 2018/19 19:58, s. 34). När en avvikelse sker kan det i allvarliga fall vara viktigt att hålla den som begått förseelsen ansvarig. Det är dock ofta av ännu större vikt att vidta åtgärder i syfte att åstadkomma nya rutiner eller systemförändringar som förhindrar att beteendet fortgår eller upprepas. I högskoleförordningens 1 kap. 16 § sägs att lärosätena ska se till att deras medarbetare kan få råd och stöd i frågor om god forskningssed och avvikelser från sådan sed. Detta stöd kan organiseras på olika sätt, exempelvis genom inrättandet av ombudspersoner och/eller en särskild stödfunktion för forskningsetiska frågor. Även andra medarbetare kan dock delta i uppfyllandet av denna förpliktelse och en kommitté inrättad för att pröva andra avvikelser från god forskningssed kan ha en viktig roll i att informera och ta fram rekommendationer om hur god forskningssed kan främjas och hur avvikelser kan förebyggas. När det gäller frågan om hur det proaktiva arbetet ska bedrivas mer allmänt utgör PRINTEGER-principerna en bra utgångspunkt (se bilaga 2).

BILAGA 1. En exempelmall för hanteringsordning

Högskoleförordningen anger att lärosätena ska pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning enligt lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning, samt att de ska fastställa riktlinjer för sin prövning av misstänkta avvikelser från god forskningssed (SFS 2019:1151). Här följer en mall för *hur en hanteringsordning kan utformas*. Den kan i vissa stycken behöva anpassas till varje lärosätes verksamhet (typiskt sådant som nedan anges inom klammer), men lärosätena bör sträva efter en så likartad hantering som möjligt.

Hanteringsordning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed

Alla medarbetare vid [lärosätet] ansvarar för att god forskningssed följs. Vid misstanke om avvikelser från god forskningssed ska följande hanteringsordning tillämpas. Krav på hanteringen kan även uppställas av finansörer och av andra länders myndigheter; dessa ska så vitt möjligt respekteras.

Definition av oredlighet m.m.

I lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning definieras *oredlighet i forskning* som allvarliga avvikelser från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning (SFS 2019:504).

Med andra avvikelser från god forskningssed avses avvikelser från god forskningssed som inte omfattas av den lagstadgade definitionen. Bedömning av huruvida sådana avvikelser är att betrakta som allvarliga bör i första hand utgå från de principer som finns i den europeiska kodexen för forskningens integritet, utgiven av ALLEA. Det bör särskilt beaktas huruvida avvikelserna väsentligen skadar eller riskerar skada forskningens eller forskarnas integritet samt huruvida de begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet.

Allmänt om hantering av avvikelser från god forskningssed

1 § Avvikelser från god forskningssed inom lärosätets verksamhet ska uppmärksammas och hanteras på lämpligt sätt med hänsyn till avvikelsernas karaktär och grad av allvar.

2 § Misstanke om avvikelse från god forskningssed ska utan onödigt dröjsmål anmälas till [...]. Personer som omfattas av misstankarna ska inom skälig tid informeras om anklagelserna.

3 § Vid misstanke om avvikelse från god forskningssed ska lärosätet bedöma huruvida misstanken rör oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed. Rektor kan överlämna ärendet till [kommittén] (se 6 § nedan) för inledande bedömning av om misstanken gäller oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed i lärosätets verksamhet.

Om misstanken bedöms röra oredlighet i forskning ska ärendet överlämnas till Nämnden för prövning av oredlighet i forskning.

Om misstanken bedöms röra sådana handlingar eller underlåtelser som kan falla under allmänt åtal eller annan myndighets tillsyn ska ärendet överlämnas till den myndighet som ska utreda ärendet.

Om misstanken bedöms röra andra avvikelser från god forskningssed ska lärosätet hantera ärendet i enlighet med §§ 4–5.

I den mån misstanken rör både oredlighet i forskning och andra avvikelser från god forskningssed ska lärosätet hantera den del av ärendet som rör andra avvikelser från god forskningssed, om så lämpligt efter att Nämnden för prövning av oredlighet i forskning efter beslut överlämnat ärendet.

4 § Om det inte utan vidare utredning kan uteslutas att misstanken rör allvarliga avvikelser från god forskningssed ska lärosätet utreda ärendet i enlighet med §§ 12–16.

5 § Om det utan vidare utredning kan uteslutas att misstanken rör allvarliga avvikelser från god forskningssed ska lärosätet hantera ärendet på det sätt som bedöms lämpligt med hänsyn till den misstänkta avvikelsernas karaktär. I den mån det bedöms lämpligt kan även misstankar om ringa avvikelser utredas i enlighet med §§ 12–16.

[Kommitté] för utredning av misstänkta avvikelser från god forskningssed

6 § För utredning av misstanke om avvikelse från god forskningssed ansvarar [kommittén].

7 § [Kommittén] består av [...]. [Kommittén] får adjungera personer med närvaro- och yttranderätt.

8 § De som ingår i [kommittén] utses för [x] år.

9 § [Bestämmelser om hur [kommittén] utses]

10 § [Bestämmelser om [eventuella] ersättare till [kommitténs] ledamöter]

11 § [Bestämmelser om administrativt stöd till kommittén]

Utredning

12 § Vid misstanke om andra allvarliga avvikelser från god forskningssed ska [kommittén] göra en egen utredning.

13 § När en misstanke om allvarlig avvikelse inte kan styrkas kan rektor avskriva ärendet eller besluta att lärosätet ska hantera ärendet på annat sätt.

14 § Personer som misstänks för andra allvarliga avvikelser från god forskningssed ska inom skälig tid informeras om lärosätets utredning och erbjudas möjlighet att besvara anklagelserna.

15 § [Kommittén] kan vid behov inhämta yttranden från sakkunniga.

16 § Inom skälig tid ska [kommittén] i en utredningsrapport dokumentera misstanken, utredningen och sitt ställningstagande till misstanken. Innan rektor fattar beslut i ärendet ska kommunikation ske till berörda parter, i enlighet med 25 § förvaltningslagen.

Beslut

17 § På grundval av en genomförd utredning ska rektor efter föredragning fatta beslut i ärendet. Beslut ska dels slå fast om andra avvikelser från god forskningssed skett, dels om någon ska hållas ansvarig för avvikelsen. Det ska också framgå huruvida avvikelsen är av allvarligt slag och om den begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet.

Uppföljning

18 § Rektor beslutar om eventuella åtgärder med anledning av beslut i ärendet, oavsett om det fattats av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning eller av lärosätet. Eventuella åtgärder ska stå i proportion till avvikelsens grad av allvar (5 § tredje stycket förvaltningslagen).

19 § Om forskare frias från misstanke om oredlighet eller annan avvikelse från god forskningssed ska lämpliga åtgärder vidtas för att avhjälpa den skada misstanken och ärendets hantering kan ha medfört.

20 § Rektor ansvarar för att forskningsfinansiärer, myndigheter, tidskrifter och andra berörda informeras av lärosätet om ärenden vari oredlighet eller andra allvarliga avvikelser från god forskningssed konstaterats.

21 § Rektor ansvarar vidare för att åtgärder som har vidtagits eller avses vidtas med anledning av att en avvikelse från god forskningssed skett rapporteras till nämnden för prövning av oredlighet i forskning, i enlighet med 13 § lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning och 1 kap. 18 § högskoleförordningen.

BILAGA 2 för elektronisk upplaga – länkar till refererade dokument:

- [Den europeiska kodexen för forskningens integritet](#) (*All European Academies*)
- [Ethical Guidelines for Peer Reviewers](#) (*Council On Publication Ethics*)
- Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100) - [SFS 2019:1151](#)
- [Global Code of Conduct for Research in Resource-Poor Settings](#)
- God sed i forskningen - [SOU 1999:4](#)
- Högskoleförordning - [SFS 1993:100](#)
- Högskolelag - [SFS 1992:1434](#)
- Lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning – [SFS 2019:504](#)
- Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning - [Prop. 2018/19:58](#)
- Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning – [SOU 2017:10](#)
- [PRINTEGER](#) - Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research
- [Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing and Publication of Scholarly Work in Medical Journals](#) [“Vancouver”] (*International Committee of Medical Journal Editors*)

Sammanställning av remissvar till och ändringar i SUHF:s *Förslag till rekommendation av kodex för forskningens integritet, definitioner av avvikelser från god sed i forskning samt hanteringsordning för misstankar om allvarliga avvikelser från god sed.*

Inkomna yttranden:

1. Blekinge tekniska högskola
2. Chalmers
3. Ersta Sköndal Bräcke Högskola
4. Försvarshögskolan
5. Göteborgs universitet
6. Gymnastik- och idrottshögskolan
7. Högskolan Dalarna
8. Högskolan i Borås
9. Högskolan i Gävle
10. Högskolan i Halmstad
11. Högskolan Kristianstad
12. Högskolan väst
13. Jönköping University
14. Karlstads universitet
15. Karolinska institutet
16. Konstfack
17. KTH
18. Linköpings universitet
19. Linnéuniversitetet
20. Luleå tekniska universitet
21. Lunds universitet
22. Mälardalens högskola
23. Malmö universitet
24. Mittuniversitetet
25. Örebro universitet
26. Röda korsets högskola
27. SLU
28. Sophiahemmet högskola
29. Stockholms universitet
30. Umeå universitet
31. Uppsala universitet

Allmänt

Rekommendationen har tagits fram av SUHFs arbetsgrupp för etikfrågor/oredlighetsfrågor/god forskningssed. Ett första förslag diskuterades vid en workshop som anordnades i september 2019. Därefter skickades ett reviderat förslag ut på remiss till SUHFs medlemmar. Ett ytterligare reviderat förslag lades fram vid SUHFs förbundsårsamling i oktober 2019 men ansågs då inte vara färdigt för beslut. Mot bakgrund av remissvaren samt de synpunkter som framfördes vid workshopen och förbundsårsamlingen har arbetsgruppen nu tagit fram ett nytt förslag till rekommendation.

Av remissvaren framgår att de flesta lärosäten ser positivt på rekommendationen. Exempelvis ser *Linnéuniversitetet* dokumentet som en gemensam grund för lärosätena vid formering av lokala hanteringsordningar för hantering av avvikelser som faller utanför den nationella nämndens ansvarsområde och tillstyrker den föreslagna hanteringsordningen. *Försvårshögskolan, Röda Korsets högskola, Ersta Sköndal Bräckes Högskola* och *Högskolan Dalarna* m.fl. ställer sig i allt väsentligt bakom förslaget. *Linköpings universitet* är mycket positivt inställt till initiativet. *Umeå universitet* välkomnar rekommendationen och menar i likhet med *Göteborgs universitet* att den kan bidra till ökad rättssäkerhet och enhetlig hantering bland lärosätena.

Uppsala universitet menar att det förslag som skickats ut på remiss ännu ej är färdigt för beslut. *Malmö Universitet* avvisar delar av förslaget som innehåller otydlighet som kan skapa rättsosäkerhet och inskränka forskningens frihet på ett otillbörligt sätt, samt ställer sig tveksam till behovet av en särskild hanteringsordning för avvikelser som inte omfattas av lagen: lagens definition av oredlighet kan tolkas så att alla allvarliga avvikelser faller inom den. *Högskolan i Halmstad* menar att hanteringsordningen är ett bra underlag, men SUHF bör inte rekommendera den utan istället låta varje lärosäte ta fram sin egen ordning, jfr formulering i SUHF rek från 1997: "dessa riktlinjer inte är avsedda att fastställas i föreskriftsform utan är tänkta som en manual för en rimligt enhetlig och rättssäker hantering av frågor om ifrågasatt vetenskaplig ohederlighet".

Arbetsgruppen instämmer i Högskolan i Halmstads resonemang och tydliggör därför att dokumentet ska ses som en vägledning och att det endast ger ett förslag till mall för egna föreskrifter. Arbetsgruppen noterar också – i anslutning till Malmö universitets kritik – att en ändring i Högskoleförordningen nu explicit ger sektorn uppdraget att pröva fall av andra avvikelser från god forskningssed i enlighet med fastställda riktlinjer.

Nedan redogörs för ytterligare resonemang som legat till grund för de revideringar som gjorts med anledning av synpunkter på tidigare förslag. Arbetsgruppen menar att det nu föreliggande förslaget är färdigt för beslut.

Inkomna synpunkter i huvuddrag och arbetsgruppens svar

Rekommenderade definitioner

Röda Korsets Högskola m.fl. ställer sig bakom föreslagna definitioner och tillägg. Exempelvis *Linnéuniversitet* menar att det är den nationella nämnden som ska utarbeta tolkningar av oredlighet. Arbetsgruppen anser att det finns anledning att i formuleringar tydliggöra lagens och den nationella nämndens roll. Texten och exempelmallen för hanteringsordning tydliggör nu detta och införda begrepp förklaras i beskrivande text istället för definitioner.

ALLEA

Linnéuniversitet och *Röda Korsets Högskola* m.fl. stödjer förslaget att använda ALLEA. *Umeå universitet* ställer sig positiv till förslaget om en gemensam rekommendation och kodex med reservation för att det inte hindrar att andra kodexar och riktlinjer kan behöva konsulteras vid prövning av ärenden inom olika forskningsområden. *Mittuniversitetet* menar att det måste klargöras vad det innebär att "ställa sig bakom ALLEA" och att det måste tydliggöras vilka krav på kungörande och information som måste vara uppfyllda för att till exempel arbetsrättsliga åtgärder ska kunna göras. Arbetsgruppen ger riktlinjen en tydligare roll i sitt nya förslag och stryker formuleringen om att ställa sig bakom ALLEA. Att arbeta vetenskapligt innebär i sig att anamma de normer som där uttrycks. Det handlar om att lyfta fram dokumentet som ett viktigt uttryck för forskares professionella etik.

Exempelsamlingen

Försvårshögskolan finner att rutan på s. 5 innehåller avvikelser från god forskningssed av mycket olika karaktär där vissa är att betrakta som allvarliga och andra som betydligt mindre allvarliga, dessa bör kanske delas upp eller rangordnas. *Linköpings universitet* är tveksam till om de föreslagna konkretiseringarna av vad som ska utgöra utgångspunkt för allvarlig avvikelse från god forskningssed verkligen ger ett adekvat stöd i lärosätenas arbete och efterfrågar mer fördjupade resonemang kring vad som utgör acceptabla respektive oacceptabla beteenden. Arbetsgruppen har sökt införa tydliga exempel och resonemang på denna punkt, samt reviderat exempelsamlingens innehåll och utformning.

Övriga frågor

Gränsdragningsproblem

Göteborgs universitet menar att gränsdragningen mellan det som rubriceras som FFP och sådana avvikelser inom forskningen som ska hanteras lokalt av respektive lärosäte är oklar, bland annat vad gäller hur man ska se på graden av "allvarlighet" mellan olika nivåer av avvikelser inom forskningen. *Högskolan Dalarna* m.fl. menar att det bör förtydligas att FFP är allvarliga avvikelser även i konstnärliga sammanhang. Arbetsgruppen har infört en not som förklarar problematiken gällande konstnärlig forskning men anger också att denna fråga främst ligger på den nya nationella nämndens bord. I rekommendationen har resonemang kring allvarlighet införts, liksom ett par exempel, för att konkretisera saken. Dock är även innebörden av 'allvarlighet' något som den nationella nämnden förväntas tydliggöra.

Utredningsprocess i två steg

Lunds universitet menar att det är positivt med två steg i utredningsprocessen och menar att även den initiala utredningen bör ingå i hanteringsordningen. Ett tydliggörande av detta har införts.

Andra regelbrott & parallella utredningar

Linnéuniversitetet påtalar att lärosätets ansvar för hanteringen av ärende gällande oredlighet i forskning kvarstår även om ärendet lämnas till aktuell tillsynsmyndighet för vidare utredning. I dessa fall bör parallella utredningar i tillämpliga delar genomföras. Arbetsgruppen har sökt tydliggöra detta genom att skriva: "I sådana fall bör ärendet i denna del överlämnas till den ansvariga tillsynsmyndigheten för vidare undersökning. Om det efter tillsynsmyndighetens utredning kvarstår misstanke om att avvikelser från god forskningssed skett kan detta föranleda vidare hantering och utredning vid lärosätet eller NPOF."

Samarbete mellan lärosäten

Umeå universitet bedömer det är lämpligt med samarbete mellan mindre lärosäten, men föreslår även att större lärosäten skulle kunna samarbeta genom representation i varandras kommittéer för att öka transparensen och stärka kompetensen och på så sätt värna universitetens och forskningens anseende, och höja kvaliteten i beredningen av dessa ärenden. *Mittuniversitetet* föreslår att externa ledamöter lämpligen kan ingå och *Lunds universitet* m.fl. att vikten av externa sakkunniga skulle kunna lyftas fram. *Linnéuniversitet* m.fl. finner att samarbete mellan mindre lärosäten kan vara en god lösning medan *Örebro universitet* vill ta bort förslaget om att mindre lärosäten kan samarbeta eller överlämna ärenden. *Mittuniversitetet* framhåller att det vore olyckligt om en extern kommitté gör utredningen då det medför att forskningshuvudmannen inte har kontroll över utredningen men ansvar för det efterföljande beslutet. Kommittén bör vara en del av forskningshuvudmannens organisation. *Jönköpings högskola* tar avstånd från förslaget att ansvar ska läggas på större lärosäten. Arbetsgruppen instämmer i flera av synpunkterna och lyfter tydligare fram varje lärosätes ansvar och att anlitan av extern expertis är en god och föreslagen ordning. Samarbete kan vara till gagn för lärosätena under vissa omständigheter, men denna möjlighet behöver inte särskilt framhållas i rekommendationen.

Proaktivt arbete

Örebro universitet m.fl. ser ett behov av att konkretisera vad ett proaktivt arbete innebär: utbildningens plats bör tydligare betonas. Ett kort avsnitt om det proaktiva arbetet har införts under egen rubrik. Lämpligen kan en hänvisning till de så kallade PRINTEGER-principerna fylla den efterfrågade funktionen (referens har förts in).

Frågeställningar som efterfrågas i dokumentet

Ett flertal olika frågor lyfts i remissvaren som viktiga att adressera. Gemensamt för de frågor som här nämns är att arbetsgruppen förvisso kan se ett behov av att adressera dem, men att det för det första ofta är komplicerade frågor som kommer att ta väsentlig tid att genomlysas och formulera sig kring och som därför inte kommer hinna behandlas i tid; för det andra att det inte är givet att denna rekommendation är det bästa verktyget för att adressera dem. Arbetsgruppen kan i andra former ta upp

dessa frågor om så önskas, eller så kan andra aktörer/fora redan vara utsedda eller bättre lämpade. Några av dessa frågor rör:

Offentlighet och integritet. *Mittuniversitetet* anför att det vore värdefullt om dokumentet adresserade frågor kring offentlighet och integritet vid anmälan. Sedan dokumentet sändes på remiss har ändringar införts i högskoleförordningen som tydliggör bestämmelser om behandling av känsliga personuppgifter, skyddsåtgärder och undantag från den registrerades rättigheter i EU:s dataskyddsförordning.

Uppföljning. *Linköpings universitet* föreslår att det initieras en samordning kring lärosätenas övergripande ansvar för att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed och vill se ett samarbete kring en praxissamling. Arbetsgruppen välkomnar vidare arbete kring denna vägledning och det arbete som nu startar vid lärosätena, dock har nämnden för prövning av oredlighet i forskning givits uppdraget att sammanställa de ärenden som hanteras.

Forskares rättigheter och skyldigheter. *Göteborgs universitet* menar att rekommendationen skulle kunna lyfta fram och tydliggöra anmäld forskares rättigheter och skyldigheter i utredningsprocessen av ett anmält ärende. Det kan exempelvis vara svårt för den anmälda forskaren att veta vilken dokumentation som skulle kunna tala till den anmälda forskarens fördel. Detta förtjänar en utredning men den kan inte göras inom ramen för denna rekommendation. Rekommendationen avses dock utgöra ett levande dokument som kan revideras, uppdateras och ges tillägg.

Rättslig ställning. *Örebro universitet* framhåller att skillnader i lärosätens juridiska ställning (myndighet vs stiftelse) och dess konsekvenser bör belysas. Detta förtjänar en utredning men den kan inte göras inom ramen för denna rekommendation. Rekommendationen avses dock utgöra ett levande dokument som kan revideras, uppdateras och ges tillägg.

Ytterligare definitioner efterfrågas, exempelvis av 'forskningens integritet', 'forskarnas integritet', 'ringa avvikelser', och 'allvarliga avvikelser'. Arbetsgruppen menar att koden från ALLEA ger viss vägledning, i övrigt har arbetsgruppen sökt ringa in begrepp i den löpande texten. Varje definition kommer att ha ett drag av godtycke över sig och blir svår att få allmänt gehör för, vilket remissvaren visat.

Påföljder. Detta är en fråga som arbetsgruppen diskuterat och som SUHF arbetar med i flera sammanhang. Det finns anledning att återkomma till denna fråga i flera avseenden. Detsamma gäller frågan om studenters ställning, vilken lyfts av flera lärosäten, samt frågan om preskription.

Mall för hanteringsordning

Alla avvikelser

Jönköpings högskola föreslår att ordet "allvarlig" tas bort eftersom alla avvikelser bör uppmärksammas. *Lunds universitet* vill likaledes hävda att lärosätena ska hantera och utreda samtliga misstankar om andra avvikelser från god forskningssed, samt förordar att de ordalydelser som finns i lagen används istället för att föra in ytterligare ett begrepp: "andra allvarliga avvikelser från god forskningssed". Hanteringsordningen ger nu tydligare uttryck för att alla avvikelser ska uppmärksammas och att en prövning av om en misstanke rör allvarliga eller endast ringa avvikelser ska göras. Distinktionen mellan

allvarliga och icke allvarliga avvikelser från god forskningssed finns dock närvarande i förarbetena. Den har en viktig roll i avgränsningen för vad som ska tas upp av den nationella nämnden. På motsvarande sätt, menar Arbetsgruppen, måste lärosätena kunna göra åtskillnad mellan fall som är i paritet med oredlighet och fall som är av ringare slag.

Tidsåtgång för utredning

Med tanke på de allvarliga konsekvenser (t.ex. frysning eller indragning av forskningsmedel m.m.) ett ärende kan få för den enskilde forskaren, kan det förslagsvis redan under utredningsstadiet, finnas ett behov av att tydliggöra hur lång tid utredningar av dessa ärenden får eller bör ta, anför *Umeå universitet*. Arbetsgruppen menar att det kan finnas skäl att påminna om att ärenden ska slutföras inom skälig tid. Vad detta innebär i ett konkret fall är dock svårare att avgöra, då utredningar kan ha olika omfattning och svårighetsgrad.

Punkter istället för paragrafer

Ett önskemål från *Umeå universitet* är att hanteringsordningen ska bestå av punkter, inte paragrafer, då det kan ge ett felaktigt intryck av lagstiftning. Då ingen annan remissinstans finner ett problem med detta och då många av de dokument som lärosätena har upprättat använder paragrafer, så är detta att föredra, menar arbetsgruppen. Detta underlättar också interna korsreferenser.

Beslut om avskrivning

Mittuniversitetet samt *Linnéuniversitet* menar att kommittén ska ha en utredande roll, och därför bör även beslut om avskrivning fattas av rektor. Ett sådant förtydligande har gjorts.

Överklagande

Göteborgs universitet framhåller att rekommendationen tydligare bör beskriva i vad mån ett beslut som tagits av ett lärosäte respektive av den nationella oredlighetsnämnden kan överklagas till högre instans, en åtgärd som måste anses viktig ur ett rättssäkerhetsperspektiv. *Linköpings universitet* och *Karolinska Institutet* framhåller också frågan om överklagbarhet. Arbetsgruppen påpekar att lagen om ansvar förtydligar vilka beslut av nämnden för prövning av oredlighet i forskning som kan överklagas. Beslut av ett lärosäte om att annan avvikelse från god forskningssed skett är ej överklagbart (HF 12 kap.).

Initiering av nämndeärenden

Linnéuniversitetet anser att det i lokala hanteringsordningar bör framgå tydligare att ärenden om vetenskaplig oredlighet kan initieras på annat sätt än anmälan från lärosätet. Även frågan om huruvida anmälningar av misstänkt oredlighet eller annan avvikelse från god sed i forskningen kan göras anonymt (vilken för närvarande är fallet vid Göteborgs universitet) skulle kunna tydliggöras i rekommendationen, säger *Göteborgs universitet*. Arbetsgruppen menar att den nya lagens lydelse i tillräcklig grad klargör dessa frågor. Frågan om anonymitet kunde med fördel ytterligare diskuteras och beredas då remissvaren ger uttryck för att olika hållningar finns bland lärosätena.

Direkta synpunkter på enskilda paragrafer

Många detaljerade synpunkter har inkommit på enskilda paragrafer, särskilt har Umeå och Linköpings universitet utförliga sådana. Arbetsgruppen har sökt efterkomma alla de goda förslag och synpunkter som givits och mallen är ändrad på så många punkter att det är ogörligt att här kommentera varje detaljanmärkning. Några synpunkter som arbetsgruppen dock önskar kommentera är följande:

Linköpings universitet föreslår att ordet "forskningspersonernas" läggs till i definitionen av allvarlig avvikelse från god forskningssed. Arbetsgruppen har omarbetat det inledande avsnittet som ej längre innehåller en regelrätt definition av 'allvarlig avvikelse'. I den reviderade diskussionen av allvarlighet anges att en bedömning kan utgå från huruvida avvikelsen utsatt någon person för risk för skada.

Flera lärosäten påpekar att kommitténs sammansättning bör lämnas till lärosätena. Texten är nu mindre specifik och dess roll som mall tydliggjord.

Flera lärosäten önskar att hänvisningar till lag görs i enskilda paragrafer. Sådana hänvisningar har också införts där det bedömts lämpligt.

Chalmers kritiserar förutvarande § 21 (nuvarande § 19) då den kan tolkas mycket långtgående, den kan till och med uppfattas som att den inför en grund för skadestånd. Arbetsgruppen framhåller att denna paragraf på intet sätt är ämnad att uppfattas på så sätt; den är i huvudsak hämtad från ALLEA vari den uttrycker en rättvisepincip, inte en föreskrift med innebörden att den svenska skadeståndslagen bör vara giltig för dessa fall (även om den i vissa speciella fall förvisso kunde vara det).

SUHF:s arbetsgrupp för etikfrågor/oredlighetsfrågor/god forskningssed, 2020-02-20

Examensordningsgruppen – diskussion kring förslag

Dokument

--

Förslag

Förbunds församlingen diskuterar Examensordningsgruppens fyra modeller.

Bakgrund

Examensordningsgruppens uppdrag

Forskningens frihet är skyddad som en grundläggande princip i grundlag (RF 2 kap. 18 §). År 2010 infördes bestämmelsen att forskningens frihet är skyddad enligt bestämmelser som meddelas i lag. Forskningens frihet finns angiven i högskolelagen. Motsvarande lagskydd för utbildningens frihet saknas.

I högskoleförordningens bilaga 2, Examensförordningen, anges "vilka examina som får avläggas på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå, och vilka krav som ska uppfyllas för respektive examen (examensbeskrivning)". Det betyder att regeringen ensam beslutar, gör ändringar eller tillägg om omfattning, mål, självständigt arbete samt övriga krav, bl.a. preciserade krav från det enskilda lärosätet, för examina vid landets universitet och högskolor.

Ur ett internationellt perspektiv är detta ovanligt och i Universitetens Magna Charta (1988) anförs: "För att tillgodose om världens behov måste universitetens forskning och undervisning vara moraliskt och intellektuellt oberoende av alla politiska, ideologiska och ekonomiska maktfaktorer."

Inom SUHF förs en diskussion kring lärosätenas autonomi ut långsiktigt perspektiv. Diskussionen behandlar bl.a. vad akademins autonomi innebär och vilken typ av autonomi lärosätena önskar. Som ett led i denna diskussion har en arbetsgrupp tillsatts att diskutera möjliga alternativ och modeller att hantera examensordningar i lärosätenas regi.

Gruppen ska diskutera alternativ kodifiering av examina att ersätta dagens examensförordning, göra jämförelser av examensordningar, strukturer och hur de hanteras (ansvar, revidering, processer) i andra länder samt föreslå en eller flera modeller för examensordningar i lärosätenas regi, förslagen ska värna lärosätenas autonomi och utbildningarnas kvalitet samt främja nationell och internationell samordning och mobilitet

Arbetsgruppens sammansättning

Arbetsgruppen har följande sammansättning:

- Ylva Fältholm, rektor Högskolan i Gävle (ordförande)
- Hans Adolfsson, rektor Umeå universitet
- Johanna Adami, rektor Sophiahemmet högskola
- Martin Hellström, rektor Högskolan Väst
- Fredrik Oldsjö, kanslichef Stockholms universitet
- Åsa Nandorf, avdelningschef, Karolinska Institutet
- Jacob Adamowicz, f.d. ordförande, Sveriges Förenade Studentkårer (SFS)
- Lars Alberius, SUHF:s kansli (sekreterare).

Fyra modeller

Examensordningsgruppen har tagit fram fyra olika modeller som alternativ till regleringen av dagens examensordning. Arbetsgruppens utgångspunkt är att samtliga alternativ också ska möjliggöra minskad statlig detaljreglering av utbildningarnas mål. I alla alternativen måste vi beakta att det både finns statliga och privata lärosäten.

1. Från högskoleförordning till högskolelag, dvs. att riksdag beslutar istället för regering.

Att det blir en lag innebär att Riksdagen fattar beslut istället för regeringen. En aspekt är att det är svårare att ändra en lag än för regeringen att ändra i en förordning (kan ske vid ett regeringssammanträde/torsdagsmöte).

2. Mål och ramar tas bort från examensordningen. Där framgår enbart vilka examina som ska finnas. Alltså regeringen beslutar om vilka examina som ska finnas, men övrig reglering sker på annan myndighet.

I detta alternativ tydliggörs att politikerna bestämmer vissa ramar medan lärosätena bestämmer mål och innehåll.

3. Från regering till annan myndighet, t.ex. UHR eller UKÄ. Det vill säga från förordning till föreskrift och att någon myndighet ges föreskriftsrätt, jämför med UHR:s UHRFS (föreskrifter, t.ex. om områdesbehörigheter).

Detta alternativ medför ett mindre politiskt inflytande genom att en självständig, icke definierad, myndighet med styrelse beslutar om examensordningen i enlighet med den ställning som myndigheter har i Sverige.

4. Från regering till lokala föreskrifter på respektive lärosäte. Varje lärosäte ska ha en lokal examensordning. Tydliggöra hur samordning sker mellan lärosäten och avnämare.

Varje lärosäte beslutar om en lokal examensordning och ansvarar för att examensmålen uppfylls. För samordning mellan lärosätena kan SUHF ha en roll, t.ex. genom att anta nationella rekommendationer.

Autonomiworkshop

Dokument

- SUHF:s arbete med autonomifrågorna
- Promemoria om akademisk frihet

Förslag

Förbunds församlingen genomför en autonomiworkshop i grupp utifrån de två frågorna: akademisk frihet och "armslängds avstånd".

Bakgrund

Förbunds församlingen fortsätter diskussionen kring autonomi.

Avsikten med workshopen är att utforska och tydliggöra våra argument för att säkra lärosätenas självständighet inom två områden av lite olika karaktär (1) akademisk frihet respektive (2) lärosätena möjlighet att stå rimligt fria från politiken (ibland uttryckt som armslängds avstånd). Tanken är att vi om möjligt ska kunna formulera gemensamma ställningstaganden som vi kan driva för att långsiktigt få till förändringar. Workshopen kommer att genomföras med hjälp av breakout rooms i zoom och padlets.

Vi behöver era tankar kring följande områden:

1. Akademisk frihet

Vi har fått på remiss ett förslag om ändring i högskolelagen. Här föreslås en principbestämmelse att den akademiska friheten ska främjas och värnas i högskolornas verksamhet.

Era synpunkter på förslaget?

2. "Armslängds avstånd"

Skriv fram argument för att ett samhälle har behov av en akademi med armslängds avstånd till politiken.

Vad i styrningen (exempelvis makt över organisation, utseendemakt, finansiering och övriga styrinstrument) kan åstadkomma ett rimligt avstånd? Vad är viktigast? Vad är mest sannolikt att vi kan åstadkomma?

Vilka grupper eller organisationer behöver vi/kan vi göra gemensam sak med för att åstadkomma förändringar?

SUHF:s arbete med autonomifrågorna

Vid förbundsårsamlingen på Stockholms universitet i oktober 2017 fördes ett samtal kring centrala frågor vad gäller lärosätenas självständighet, vilka frågor SUHF bör fokusera på och hur arbetet ska genomföras. Styrelsen fick därefter i uppdrag att arbeta vidare med frågan. Flera steg har tagits sedan dess.

Styrelsen uppdrog åt Andrew Casson, Högskolan Dalarna, att ta fram ett diskussionsunderlag till förbundsårsamlingen i mars 2018. Med Andrew Cassons rapport *Några frågor om akademins autonomi* som underlag diskuterade förbundsårsamlingen möjligheten att rikta fokus mot något eller några av följande områden:

1. Formuleringar i Regeringsformen som rör autonomi för högre utbildning och forskning (jfr. Nya Zeeland och domstolarna)
2. andra former för styrning av utbildning än nuvarande Högskoleförordning bilaga 2
3. annan associationsform än förvaltande myndighet, dvs. egen juridisk person (jfr. public service, "självständigt lärosäte")
4. utformning och utseende av styrelse respektive utseende av rektor (jfr. domstolarna och public service)
5. hur lärosätena talar om sina centrala uppgifter och hur de i handling visar sin roll i samhällsdebatten.

Av diskussionen framkom att bland de fem områdena ska förbundet fokusera på 1, 2 och 5, men även borra vidare i 3 och 4.

Vid följande styrelsemöten under 2018 fattade styrelsen beslut om aktiviteter kopplade till de fem punkterna:

Juristernas nätverk har bedömt skrivningarna i grundlag och högskolelag som tillfyllest avseende skydd för forskningens frihet. De tittar även på frågan om på vilket sätt utbildningens frihet skulle kunna kodifieras i lag (punkt 1).

En arbetsgrupp har satts samman under ledning av Ylva Fältholm, rektor på Högskolan i Gävle. Gruppen ska lägga förslag om hur examensordningen skulle kunna hanteras i lärosätenas regi (punkt 2).

Gällande hur lärosätena talar om sina centrala uppgifter och hur de i handling visar sin roll i samhällsdebatten (punkt 5) så överlappar den med det arbete som genomförs inom ramen för att ta fram underlag för att synliggöra lärosätenas bidrag till samhällets välfärd och utveckling. Inom detta område har styrelsen initierat flera arbeten:

- Uppdrag kring lärosätenas arbete med kompetensförsörjning har lämnats till expertgruppen för samverkan. Paul Petterson, Mälardalens högskola, leder arbetet.
- Uppdrag kring lärosätenas arbete med Agenda 2030 har lämnats till expertgruppen för samverkan. Johanna Adami, Sophiahemmet högskola, leder arbetet.

- En arbetsgrupp utsedd av förvaltningscheferna har gått vidare med ett nationellt projekt kring lärosätenas ekonomiska impact. Oxford Economics har anlåtats för analysen. Katarina Bjelke, KI, leder arbetet.
- Diskussioner pågår om hur man kan gå tillväga för att synliggöra forskningens betydelse för samhällets utveckling.

Under rektorsinternatet i augusti 2018 togs frågan om lärosätenas autonomi upp. En diskussion fördes kring behovet av att vi själva vet vad vi vill i frågan om lärosätenas juridisk/organisatoriska status. Styrelsen behandlade därefter frågan på sitt möte den 18 september. Stephen Hwang åtog sig att ta fram ett förslag till hur förbundet kan gå till väga för att förbereda oss för att kunna ta ställning till och driva frågan om långsiktig organisationsform för sektorns lärosäten. (Punkt 3)

Stephen Hwangs återkom till styrelsen med ett underlag, *Autonomi för statliga lärosäten*. I korthet föreslogs följande process:

- Sammanställning av kunskapsunderlag. Förslaget är att låta en eller några personer gå igenom tidigare utredningar och eventuellt fylla på med nyare kunskapsunderlag.
- Öka medvetenheten på lärosätena. Med kunskapsunderlaget som bas, kan man genomföra dialogseminarier, exempelvis i de tre storstäderna.
- Fortsätta diskussionen och vidareutveckla idéer kring en eller flera strategier för att nå vidare i en samsyn kring viktiga principiella frågor som rör organisationsformen. För detta krävs avstämningar i SUHF framförallt inom förbunds församlingen. Det kan finnas behov av ytterligare bred förankring med ny omgång dialogseminarier.

Genom denna process kan lärosätena enas kring vissa viktiga principiella ställningstagande eller förslag kopplat till organisationsform. Hela processen bör kännetecknas av ambitionen att arbeta målmedvetet utan att förlora fart eller fokus. Förankringen och diskussion kommer att behöva utrymme, varför processen tar en hel del tid i anspråk.

Styrelsen diskuterade frågan och menade att det är viktigt att ha stöd i förbunds församlingen om SUHF ska inleda ett arbete kring lärosätenas organisationsform/er. SUHF engagerade därpå Curt Karlsson och Andrew Casson för att sammanställa ett underlag om vad som tidigare framförts i autonomifrågan, exempelvis förslag från tidigare politiska utredningar. Uppdraget resulterade i rapporten *Möjligheter till ökad autonomi för universitet och högskolor vid olika alternativ av verksamhetsform*. Karlssons och Cassons rapport utgjorde tillsammans med *Är lärosätena beredda? Fem frågor inför ett fortsatt arbete mot ökad autonomi inom akademien* underlag för en diskussion om autonomifrågan som genomfördes vid förbunds församlingen på KI i oktober 2019. Styrelsen föreslog förbunds församlingen att Lärosätenas autonomi skulle utgöra tema för SUHF:s årskonferens 2020. Förbunds församlingen ställde sig bakom förslaget.

Styrelsen beslutade vid styrelsemötet i Steningevik i januari 2020 att förbereda höstens årskonferens genom en workshop vid vårens förbunds församling som fokuserar på två konkreta områden, utbildningens frihet och "armlängds avstånd" till statsmakterna. Avsikten med workshopen är att utforska och tydliggöra våra argument. Tanken är att vi om möjligt ska kunna formulera gemensamma ställningstaganden som vi kan driva för att långsiktigt få till förändringar.

Referenser

A Reasonable Autonomy – some questions about academic autonomy in the Nordic countries, Andrew Casson, maj 2018

<https://suhf.se/app/uploads/2019/07/A-Reasonable-Autonomy-some-questions-about-academic-autonomy-in-the-Nordic-countries-Andrew-Casson-May-2019-.pdf>

Några frågor om akademins autonomi, Andrew Casson, juni 2018

<https://suhf.se/app/uploads/2019/03/Några-frågor-om-akademins-autonomi-Andrew-Casson-SUHF-juni-2018.pdf>

Autonomi för statliga lärosäten, underlag till SUHF:s styrelse 2018-11-14 från Stephen Hwang.

Möjligheter till ökad autonomi för universitet och högskolor vid olika alternativ av verksamhetsform, Curt Karlsson & Andrew Casson, september 2019

<https://suhf.se/app/uploads/2019/12/Möjligheter-till-ökad-autonomi-rapport-Karlsson-Casson-sept-2019.pdf>

Är lärosätena beredda? Fem frågor inför ett fortsatt arbete mot ökad autonomi inom akademin, Andrew Casson, september 2019

<https://suhf.se/app/uploads/2019/12/Andrew-Casson-Är-lärosätena-beredda.pdf>

Utbildningsdepartementet

Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten
och tydliggöra lärosätenas roll för det livslånga lärandet

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Sammanfattning.....	3
1. Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).....	4
2. Inledning	6
3. Den akademiska friheten kan inte tas för given och förebyggande åtgärder behöver vidtas	7
4. Nuvarande reglering	11
5. Det ska i högskolelagen slås fast en allmän princip om att den akademiska friheten ska främjas och värnas i högskolans verksamhet	13
6. Framtidens arbetsmarknad ställer krav på livslångt lärande	17
7. Lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet ska tydliggöras i högskolelagen.....	19
8. Ikraftträdande.....	23
9. Konsekvenser	24
Författningskommentar	26

Sammanfattning

Denna promemoria, som har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet), baseras på delar av Styr- och resursutredningens förslag i betänkandet En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6). I promemorian föreslås ändringar i högskolelagen (1992:1434) i syfte att dels främja och värna den akademiska friheten som förutsättning för utbildning och forskning av hög kvalitet, dels att tydliggöra universitetens och högskolornas ansvar för det livslånga lärandet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

1. Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 5 och 6 §§ högskolelagen (1992:1434) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §¹

Högskolorna *skall* i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.

I högskolornas verksamhet *skall* jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas.

Högskolorna bör vidare i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden.

Högskolorna *skall* också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.

Högskolorna *ska* i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.

I högskolornas verksamhet *ska* jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas.

Högskolorna *ska* också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.

Högskolorna ska i sin verksamhet främja ett livslångt lärande.

6 §

I högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.

För forskningen *skall* som allmänna principer gälla att

1. forskningsproblem får fritt väljas,

För forskningen *ska* som allmänna principer gälla att

¹ Senaste lydelse SFS 2005:1208.

2. forskningsmetoder får fritt utvecklas och
2. forskningsmetoder får fritt utvecklas, och
3. forskningsresultat får fritt publiceras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.

2. Inledning

Regeringen beslutade den 27 april 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en samlad översyn av universitetens och högskolornas styrning (dir. 2017:46). Utredningen, som antog namnet Styr- och resursutredningen, redovisade den 1 februari 2019 sitt uppdrag i betänkandet En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6). Betänkandet remitterades under våren 2019.

Utredningen lämnade ett stort antal förslag i fråga om styrning av universitet och högskolor. I denna promemoria behandlas följande förslag från utredningen:

- att regeringen tar initiativ till förändringar i högskolelagen i syfte att markera att lärosäten och staten som huvudman ska främja och värna akademisk frihet, som en förutsättning för forskning och utbildning på vetenskaplig grund samt för lärosätenas roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället, och
- att regeringen tar initiativ till att det i högskolelagen åter regleras att det i utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ingår fortbildning och vidareutbildning.

I avsnitt 3–5 behandlas promemorians förslag om akademisk frihet. Förslaget om livslångt lärande behandlas i avsnitt 6–7.

Utredningens förslag i övriga delar kommer att behandlas i andra sammanhang.

3. Den akademiska friheten kan inte tas för given och förebyggande åtgärder behöver vidtas

Universitet och högskolor har ett viktigt samhällsuppdrag och akademisk frihet är en förutsättning för verksamhetens kvalitet

Universitet och högskolor har i uppgift att bedriva dels utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund, dels vetenskaplig och konstnärlig forskning. I dessa uppgifter ingår ett ansvar att samverka med det omgivande samhället och verka för att kunskapsvinningarna kommer till nytta. Som uttrycks i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) ska forskning, innovation och högre utbildning ytterst syfta till att främja hela samhällets utveckling och stärka samhällsbygget. Men kunskapen som skapas vid och sprids från lärosätena ska också bidra till bildning och till enskilda individers utveckling, samhällsengagemang och kritiska tänkande (dir. 2017:46).

Ett utmärkande drag för verksamheten som bedrivs vid universitet och högskolor är att kunskapssökande och kunskapsspridning ska kunna ske fritt. Att fritt söka och sprida kunskap samt att fritt kunna vetenskapligt granska olika företeelser i samhället utgör grunden för det som brukar benämnas akademisk frihet. Den akademiska friheten beskrivs ofta som en direkt förutsättning för att lärosätena ska kunna utföra sitt uppdrag med kvalitet och trovärdighet. I rapporten Den akademiska frågan – En ESO-rapport om frihet i den högre skolan från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO 2012:3 s. 12) anges t.ex. att ”Universitet och högskolor måste styras av ett sökande efter sanning som är oberoende av vinst eller politisk nytta; på längre sikt är [detta] den enda säkra garantin för att högre utbildning och forskning kommer att leva upp till de krav på kvalitet som samhället förväntar sig.”. Autonomiutredningen underströk i sitt betänkande Självständiga lärosäten (SOU 2008:104 s. 65) att vetenskapens frihet är ”en avgörande förutsättning för det kulturella klimatet, för demokratins hälsa, för ekonomins dynamik och för hela samhällets utvecklingsförmåga.”

Begreppet akademisk frihet är väl etablerat och används bl.a. i EU-stadgan och i rekommendationer från Europeiska kommissionen och Europaparlamentet samt i det vägledande Magna Charta Universitatum (1988). Akademisk frihet används ofta med en bred betydelse som omfattar å ena sidan universitetens och högskolornas institutionella självständighet, s.k.

autonomi, från t.ex. riksdag och regering och å andra sidan den individuella friheten kopplad till undervisning och forskning (ESO 2012:3).

Styr- och resursutredningen anser att det som bör avses med akademisk frihet är den individuella akademiska friheten avseende både forskning och utbildning. Utredningen ser akademisk frihet som en förutsättning för att lärosätena ska kunna fylla sitt uppdrag som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället. Utredningens förslag till regering och riksdag är att i de svenska författningarna införa en tydlig markering av lärosätenas särskilda roll med den akademiska friheten som grund. Detta skulle enligt utredningen även tydliggöra lärosätenas ”ansvar att främja och värna de enskilda lärarnas och forskarna akademiska frihet och integritet, det kollegiala ansvaret för utbildningens och forskningens kvalitet samt studentinflytandet, och att upprätthålla väl fungerande kvalitetssäkring och en stark kvalitetskultur.” (SOU 2019:6 s 124).

Enligt styr- och resursutredningen innebär således den akademiska friheten ett motsvarande ansvar. Lärosätena har ett ansvar ”gentemot vetenskapen och studenterna, gentemot det omgivande samhället, och gentemot regering och riksdag som å medborgarnas vägnar beslutar om resurser, mål och ramar för verksamheten.” (SOU 2019:6 s. 110). Akademisk frihet måste, enligt utredningen, vidare åtföljas av integritet och kvalitet. Det finns centrala akademiska normer att utgå ifrån, vilka t.ex. handlar om att ny kunskap ska tillgängliggöras och prövas vetenskapligt. Till exempel finns de s.k. CUDOS-normerna som utredningen diskuterar på s. 110–111. För att upprätthålla dessa normer finns kollegiala processer för kvalitetsgranskning. För statliga universitet och högskolor gäller även den statliga värdegrunden, som enligt utredningen kan anses överensstämma med akademiska normer och med lärosätenas samhällsansvar.

Den akademiska friheten hotas....

I Europa och andra delar av världen hotas i dag universitets och högskolors roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället, liksom friheten att utforma forskning och utbildning. Som utredningen påpekar förekommer det att universitet har tvingats till inskränkningar i sin verksamhet för att den anses strida mot de värderingar som makthavarna står för. Även om sådana direkta hot kan tyckas avlägsna i Sverige, finns det enligt utredningen anledning att uppmärksamma frågorna även här.

I regeringens demokratistrategi (Ku 2018/01406/D) och handlingsplanen Till det fria ordets försvar (Ku 2017/02388/D) beskrivs hur det offentliga debattklimatet i Sverige har blivit hårdare och mer polariserat. Personer som deltar i det offentliga samtalet och som engagerar sig i samhällsfrågor är särskilt utsatta för hot och hat. Förutom journalister, politiker, konstnärer, det civila samhällets representanter och andra opinionsbildare, är även forskare utsatta. Universitet och högskolor har rapporterat om att hot och hat mot forskare och lärare förekommer i ökande grad. En enkät från Statskontoret (2018) visar att 21 av 26 lärosäten anser att det finns risk för att forskare utsätts för trakasserier, hot och våld.

... samtidigt som behovet av vetenskapligt grundad kunskap ökar

Förutsättningarna för att delta i samhällsdebatten har radikalt förändrats i och med internet och de sociala mediernas genomslag. Genom digitaliseringen har trösklarna för demokratiskt deltagande sänkts, vilket kan ses som en demokratisering av samhällsdebatten. Å andra sidan har trösklarna även sänkts för dem som vill begränsa det fria ordet. Desinformation, propaganda och näthat sprids idag snabbare och lättare än någonsin, inte minst av individer och grupper som motsätter sig ett öppet och demokratiskt samhälle. Parallellt med detta har förutsättningarna för de traditionella nyhetsmedierna förändrats. Förflyttningen från traditionella till onlinebaserade medier, både redaktionella medier och andra informationskällor, går i en allt snabbare takt och gäller alla åldersgrupper i befolkningen. Nationella och lokala nyhetsmedier får allt svårare att finansiera sin verksamhet. Samtidigt får stora globala digitala plattformar en allt större del av annonsmarknaden. Dessutom krymper mediehusens vetenskapliga redaktioner och antalet vetenskapsjournalister blir allt färre. Förtroendenivåerna för forskning är dock höga i Sverige. Enligt enkätundersökningen *V&A-barometern 2019/20* från Vetenskap & Allmänhet har 75 procent av svenskarna ganska eller mycket stort förtroende för forskning. Det innebär en ökning från tidigare år. Det förefaller inte bara finnas ett behov av utan också en efterfrågan på att öppet kunna ta del av och använda den oberoende och vetenskapligt grundade kunskap som har tagits fram vid och spridits från universitet och högskolor.

Det saknas en principbestämmelse om akademisk frihet i lag

Som närmare redovisas senare i denna promemoria är forskningens frihet reglerad i såväl grundlagen som i högskolelagen (1992:1434). Det finns emellertid ingen principbestämmelse om akademisk frihet som gäller generellt för universitets och högskolors verksamhet. Sådana bestämmelser

finns i flera andra länders lagstiftning. I den norska universitets- och högskolelagen anges t.ex. att ”universiteter og hoyskoler skal fremme og verne akademisk frihet” samt att ”institusjonene har et ansvar for å sikre att undervisning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid holder et høyt faglig nivå, og utoves i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper”(1 kap. 5 §) och i den finska universitetslagen anges att ”universiteten har självstyrelse genom vilken forskningens, konstens och den högsta undervisningens frihet tryggas” (1 kap. 3 §).

4. Nuvarande reglering

Allmänna bestämmelser om styrning av högskolan

Universitet och högskolor som har staten som huvudman regleras i huvudsak genom högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). I högskolelagens första kapitel finns grundläggande mål för verksamheten, såsom att lärosätenas uppdrag är utbildning och forskning (2 § första stycket), att de ska samverka med det omgivande samhället (2 § andra stycket), att verksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan utbildning och forskning (3 §), och att verksamheten ska hålla hög kvalitet (4 §). Studenternas inflytande över utbildningen är lagfäst (4 a §) och det anges att hållbarhet, jämställdhet, internationalisering och breddad rekrytering ska främjas (5 §). Kapitlet innehåller således till stor del allmänna normer och värderingar för verksamheten. Bestämmelserna i 1 kap. högskolelagen tillämpas även av enskilda utbildningsanordnare som av regeringen beviljats tillstånd att utfärda examina inom högre utbildning (2 § lagen [1993:792] om tillstånd att utfärda vissa examina).

I högskolelagen finns övergripande bestämmelser om lärosätenas organisation (2 kap.). Det regleras bland annat att beslut som kräver bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen samt bedömning av organisation av eller kvalitet i forskningen ska fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens (2 kap. 6 §). I tredje kapitlet finns bestämmelser om professorer och andra lärare. Det föreskrivs att det i en lärares arbetsuppgifter får ingå att ha hand om utbildning eller forskning samt administrativt arbete (3 kap. 1 §).

Högskoleförordningen kompletterar bestämmelserna i högskolelagen. I en bilaga till högskoleförordningen finns en examensordning som anger vilka examina som får avläggas samt de mål om kunskaper och förmågor som ska uppnås för respektive examen.

Bestämmelser om forskningens frihet

I högskolelagen och högskoleförordningen finns inte några bestämmelser som direkt tar sikte på akademisk frihet. Däremot skyddas forskningens frihet genom 1 kap. 6 § högskolelagen. Enligt bestämmelsen i den paragrafen ska för forskningen som allmänna principer gälla att 1. forskningens problem får fritt väljas, 2. forskningsmetoder får fritt utvecklas och 3. forskningsresultat får fritt publiceras. Ett motsvarande skydd för forskningens frihet inför-

des redan i 1977 års högskolelag (1977:218) med motiveringen att det var angeläget att principen om forskningens frihet slås fast som en grundval för forskningsverksamheten i högskolan (prop. 1976/77:59 s. 44). Sedan år 2011 har forskningens frihet även stöd i grundlagen där det anges att forskningens frihet är skyddad enligt bestämmelser som meddelas i lag (2 kap. 18 § rege- ringsformen).

5. Det ska i högskolelagen slås fast en allmän princip om att den akademiska friheten ska främjas och värnas i högskolans verksamhet

Förslag: I högskolelagen ska det införas en bestämmelse om att det i högskolornas verksamhet som en allmän princip ska gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med förslaget i promemorian. Utredningen lämnade dock inte något konkret författningsförslag, utan föreslog att regeringen tar initiativ till förändringar i högskolelagen i syfte att markera att lärosäten och staten som huvudman ska främja och värna akademisk frihet, som en förutsättning för forskning och utbildning på vetenskaplig grund samt för lärosätenas roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället.

Remissinstanserna: En majoritet av de som har yttrat sig tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget. Detta gäller bl.a. *Statskontoret, Universitetskanslersämbetet (UKÄ), Vetenskapsrådet, Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Malmö universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan i Halmstad, Konstfack, Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), Sveriges universitetslärare och forskare (SULF)* och *Sveriges förenade studentkårer (SFS)*. *Malmö universitet* framhåller vikten av att aktivt värna och utveckla de akademiska värdena, inte minst för att studenter, samarbetspartners och allmänhet ska känna förtroende för lärosätena som oberoende producenter och förmedlare av kunskap. *Högskolan i Halmstad* lyfter fram värdet av den akademiska friheten då lärosätenas roll i ett demokratiskt samhälle ifrågasätts och begränsas i allt fler länder.

Flera universitet och högskolor, t.ex. *Lunds universitet, Örebro universitet* och *Luleå tekniska universitet* påpekar att det är svårt att ta ställning till förslagen eftersom utredningen inte har lämnat några konkreta författningsförslag.

Karlstads universitet och *Mittuniversitetet* m.fl. påtalar vikten av att författningstexterna utformas på ett sådant sätt att de inte begränsar lärosätenas institutionella autonomi.

Ett fåtal remissinstanser, *Kungl. Tekniska högskolan (KTH), Försvarshögskolan* och *Högskolan i Gävle*, avstyrker förslaget. KTH anser att fastställande av normer i högskolelagen innebär att man stänger dörren till att normer förändras över tid och att vissa förhållningssätt därmed cementeras.

Försvarshögskolan varnar för en övertro på formell normstyrning genom allmänna och mångtydiga formuleringar i lag och ser en risk för dolda målkonflikter. Högskolan i Gävle menar att en särskild reglering i högskolelagen skulle innebära en ökad detaljstyrning av lärosätenas verksamhet.

Skälen för förslaget

Den akademiska friheten är ett viktigt kärnvärde i högskolans verksamhet och bör markeras i lag

Som utredningen framhåller är akademisk frihet ett kärnvärde i högskolans verksamhet och en förutsättning för forskning och utbildning på vetenskaplig grund samt för lärosätenas roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället.

KTH och Försvarshögskolan anser att det kan finnas nackdelar med att lagstifta om normer. I fallet med akademisk frihet handlar det dock om en för högskolan grundläggande princip. Som styr- och resursutredningen och majoriteten av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan framhåller, är det därför motiverat att fastställa principen om akademisk frihet i lag.

Som utredningen framhåller är det en del av statens roll och ansvar att värna och främja de akademiska grundvärdena och skapa förutsättningar för att universitet och högskolor ska kunna utföra sitt uppdrag. Lagstiftning är då ett styrmedel som staten besitter och som även ger möjlighet till uppföljning. Ett exempel på hur sådan uppföljning kan göras är Universitetskanslersämbetets tematiska utvärderingar av bestämmelserna om hållbar utveckling och breddad rekrytering i högskolelagens första kapitel.

En principbestämmelse till stöd för ett öppet akademiskt samtal

Det som bör avses med akademisk frihet är, såsom i utredningens definition, den individuella akademiska friheten avseende både forskning och utbildning. Som nämnts i avsnitt 4 finns det i 1 kap. 6 § högskolelagen en bestämmelse om forskningens frihet. Det finns emellertid ingen principbestämmelse om akademisk frihet som gäller generellt för universitets och högskolors akademiska verksamhet. Det föreslås därför att ett nytt första stycke läggs till i 1 kap. 6 § högskolelagen med lydelsen ”I högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.” Bestämmelsen ger en generell inramning till den särskilda reglering av forskningens frihet som redan finns.

Införandet av en bestämmelse om att akademisk frihet ska främjas och värnas har ett viktigt politiskt signalvärde. Bestämmelsen markerar att det fria kunskapssökandet och den fria kunskapsspridningen är en förutsättning för högkvalitativ forskning och utbildning som kan lösa samhällsproblem. Den markerar också att universitet och högskolor ska präglas av ett öppet samtalsklimat där olika idéer kan brytas mot varandra och oväntade resultat lyftas fram. En fri akademi bidrar därmed till ett demokratiskt kunskaps-samhälle. Bestämmelsen innebär alltså ingen förändring i universiteten och högskolornas grundläggande roll och uppdrag utan syftar till att stödja dessa.

Med akademisk frihet följer ett ledningsansvar och ett kollegialt ansvar

Som utredningen betonar, förutsätter akademisk frihet ett akademiskt ansvar. Detta gäller mot såväl vetenskapen, studenterna, det omgivande samhället som regeringen och riksdagen.

Det faller därmed ett ansvar på universitets- och högskoleledningarna att prioritera frågan och värna en kultur som tillåter fritt kunskapssökande och fri kunskapsspridning inom de ramar som finns. Det finns också ett kollegialt ansvar att använda den akademiska friheten till att bidra med, och sprida, ny kunskap av hög vetenskaplig kvalitet.

Fritt kunskapssökande och fri kunskapsspridning kan ibland involvera att ställa kontroversiella frågor och presentera oväntade resultat vilket i sin tur kan vara ett risktagande och i värsta fall medföra en ökad utsatthet för hat och hot. Eftersom forskning och högre utbildning bidrar till kunskaps- och samhällsutvecklingen är det av yttersta vikt att rädsla för hot och hat inte påverkar vilka ämnen som blir föremål för forskning. Detta accentuerar lärosätetsledningarnas arbetsmiljöansvar och ansvar för att motverka hat, hot, våld och trakasserier inom sektorn.

Bestämmelsen ska tillämpas inom ramen för det övriga regelverket

Som *Försvarshögskolan* påpekar är akademisk frihet ett allmänt hållet begrepp. Universitet och högskolor behöver därför arbeta aktivt med hur en principbestämmelse om akademisk frihet ska omsättas i praktiken. De bestämmelser som i övrigt gäller för universitet och högskolor och deras verksamhet sätter ramarna för det arbetet.

De statliga lärosätena är myndigheter under regeringen och det generella regelverk som gäller för alla statliga myndigheter gäller även i stora delar de

statliga lärosätena. I regleringsbrev för universitet och högskolor preciserar regeringen sin styrning av verksamheten och anger de finansiella villkor som ska gälla under budgetåret. Universiteten och högskolorna styrs även av bestämmelser i högskolelagen och förordningar som ansluter till den lagen. För utbildningen gäller dessutom de särskilda mål och krav som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen, den s.k. examensordningen. Därutöver finns högskolans egna beslut och interna regler som ska respekteras.

I frågor om etik och värdegrund ska de anställda följa lagar och riktlinjer. Här kan nämnas lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning som innehåller bestämmelser om forskares och forskningshuvudmäns ansvar för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed, samt den statliga värdegrunden för statsanställda som består av de sex principerna demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service (Statskontoret 2019). Dessa principer bottenar främst i bestämmelserna i 1 kap. regeringsformen om det svenska statsskickets grunder och i 2 kap. regeringsformen om grundläggande fri- och rättigheter.

Att en allmän princip om akademisk frihet föreslås införas i högskolelagen innebär alltså inte att högskolan eller de verksamma vid högskolan står fria från styrning eller reglering. Det fria kunskapssökandet och den fria kunskapsspridningen ska alltid utövas inom de rättsliga ramar som finns och utifrån den värdegrund som gäller.

Bestämmelsen innebär ingen förändring i lärosätenas självbestämmande

Starka och ansvarsfulla lärosäten är en förutsättning för att den akademiska friheten ska kunna främjas och värnas. Bl.a. i 1993 års högskolereform och i den s.k. autonomireformen 2010, har åtgärder vidtagits för att stärka lärosätenas självbestämmande. Förslagen och bedömningarna i propositionen En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor (prop. 2009/10:149) innebar t.ex. långtgående avregleringar när det gäller högskolans organisation. Ytterligare förstärkningar av lärosätenas självbestämmande bedöms därför inte motiverade.

Som *Karlstads universitet* och *Mittuniversitetets* påpekar bör författningstexterna utformas på ett sådant sätt att de inte begränsar lärosätenas självbestämmande. Den föreslagna bestämmelsen innebär därför ingen detaljreglering av hur den akademiska friheten ska främjas och värnas på respektive lärosäte.

6. Framtidens arbetsmarknad ställer krav på livslångt lärande

Förändrade förutsättningar på arbetsmarknaden ställer nya krav på individen

Det finns en internationellt samstämmig syn på att framtidens arbetsmarknad med ökad digitalisering, ökad internationalisering och en arbetskraft som arbetar längre upp i åldrarna kommer att ställa större krav på kompetensutveckling under arbetslivets gång.

Regeringen genomför den pensionsöverenskommelse som Pensionsgruppens partier ingick under 2017 i syfte att säkra långsiktigt höjda och trygga pensioner (dnr S2017/07369/SF). Överenskommelsen inkluderar en successivt ökad pensionsålder vilket på sikt kommer att innebära ett successivt längre arbetsliv. I regeringens proposition framhålls bl.a. att ett hållbart arbetsliv förutsätter utbildnings- och arbetsmarknadsrelaterade åtgärder som förbättrar möjligheterna för vidareutbildning och karriärväxling (prop. 2018/19:133).

Förändrade förutsättningar på arbetsmarknaden, där människor i högre utsträckning kommer att behöva omskola eller vidareutbilda sig, gör också att de ekonomiska villkoren för studier högre upp i åldrarna behöver förbättras. Därför remitterade Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i december 2019 promemorian Bättre studiestöd till äldre (U2019/04318/UH) med förslag till åtgärder inom studiestödssystemet för att främja omställning och vidareutbildning högre upp i åldrarna. I promemorian föreslås bl.a. att åldersgränsen för rätt till studiemedel höjs från 56 till 60 år och att antalet möjliga studiemedelsveckor utöver ordinarie veckogränser utökas för personer som är 40 år eller äldre vid arbetsmarknadsskäl eller andra särskilda skäl.

Lärosätenas utbildningsutbud ska svara mot flera olika behov

Utbildningsutbudet vid universitet och högskolor ska svara mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Högskolans utbildningar ska möta arbetsmarknadens och samhällets behov på lång sikt, och lärosätena har en unik förmåga att genom sin forskning och tillgång till ny kunskap utveckla utbildningar som påverkar och förnyar den framtida arbetsmarknaden på såväl nationell som regional nivå. Många människor använder högskolan inte bara för en första grundutbildning, utan återkommer senare i livet till nya studieperioder. I en studie som Högskoleverket gjorde 2012 (HSV, Rapport 2012:2) framkom att mer än 40 procent av dem som studerat i högskolan

återkom till nya studier efter en kortare eller längre period. Det är fler kvinnor än män som återkommer till högskolan för att studera efter en tids frånvaro och det är även fler kvinnor än män tar ut dubbla examina.

Det livslånga lärandet sker både inom det formella och informella lärandet. Inom det formella lärandet sker livslångt lärande inom flera olika utbildningsformer, bland annat högskolan. Betänkandet pekar på att framtidens arbetsmarknad med ökad digitalisering och en arbetskraft som arbetar längre upp i åldrarna kommer att ställa högre krav på att universitet och högskolor ska ta ett större ansvar för yrkesverksammas kompetensutveckling, även i fråga om omställning på arbetsmarknaden. Att tydliggöra detta ansvar var också en rekommendation som Riksrevisionen gav utifrån sin granskning av livslångt lärande (RiR 2016:15). Ett liknande behov har även påtalats av den blocköverskridande arbetsgrupp som står bakom pensionsöverenskommelsen.

Högskolans ansvar för fortbildning och vidareutbildning är inte längre reglerat

Mellan 1993 och 2007 reglerades i 1 kap. 7 § högskolelagen att högskoleutbildning skulle omfatta såväl grundläggande högskoleutbildning som forskarutbildning och att det i den grundläggande utbildningen även ingick fortbildning och vidareutbildning. När en ny utbildnings- och examensstruktur skulle införas för svensk högre utbildning utfasades begreppet grundutbildning och 7 § ändrades så att det i stället ställs krav på att utbildningen ska ges på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå (prop. 2004/05:162). I samband med detta slopades den tidigare regleringen om att fort- och vidareutbildning skulle ingå i grundläggande utbildning.

Skälet för att ta bort bestämmelsen om att det i högskoleutbildning även ingår fortbildning och vidareutbildning var att det ansågs rymmas inom uppgiften att bedriva utbildning. I propositionen framhålls att högskoleutbildning bedrivs ”i form av kurser som ingår i ett program eller som valts fritt av studenten. Begreppen fortbildning och vidareutbildning uttrycker snarare individens avsikt med studierna än definierade, egna utbildningskategorier.” (prop. 2004/05:162, s 201). Fortbildning utgör inte en egen kategori av utbildningar.

7. Lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet ska tydliggöras i högskolelagen

Förslag: I högskolelagen införs en bestämmelse om att högskolorna i sin verksamhet ska främja det livslånga lärandet.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med förslaget i promemorian. Utredningen föreslår att det i högskolelagen åter regleras att det i utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ingår fortbildning och vidareutbildning.

Remissinstanserna: Remissutfallet är splittrat. Flera remissinstanser tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Det gäller bl.a. *Riksrevisionen*, *Lunds universitet*, *Göteborgs universitet*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *Arbetsgivarverket*, *Socialstyrelsen*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Svenskt Näringsliv*, *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Vinnova*.

Riksrevisionen påpekar att det är i linje med den rekommendation som Riksrevisionen lämnade till regeringen i sin granskning om det livslånga lärandet. *Göteborgs universitet* anser att det finns ett behov av att tydliggöra i vilken utsträckning det är lärosätenas ansvar att tillgodose behovet av fort- och vidareutbildning i samhället. *Arbetsgivarverket* anser att förslaget ligger i linje med Arbetsgivarverkets arbete med att främja ett långt och hållbart arbetsliv.

Några remissinstanser tillstyrker förslaget men efterfrågar en tydligare konsekvensanalys t.ex. *Saco*, *Telefonaktiebolaget L M Ericsson* och *Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling*. *Saco* anser till exempel att det även krävs ekonomiska resurser. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* anser att förslaget är för snävt och att den författningstext som tas fram därför behöver ges en bredare innebörd.

Flera remissinstanser har invändningar mot förslaget och avstyrker det. *Kungl. Tekniska högskolan (KTH)* avstyrker förslaget och påpekar bland annat att finansieringen inte är tillfyllest i dagens läge och att medel för fortbildning och vidareutbildning och medel för att erbjuda nätbaserad fritt tillgänglig utbildning måste tillföras. Bland annat *Karolinska institutet* avvisar att fort- och vidareutbildning ska regleras i högskolelagen och anför att utredningen inte är tydlig med vilka brister som behöver åtgärdas och därför ifrågasätts behovet av ytterligare reglering. *Universitetskanslersämbetet* avstyrker förslaget då det

varken tydliggör vad lärosätenas ansvar är eller hur resurser ska prioriteras, exempelvis i vilken utsträckning detta bör ske.

Skälen för förslaget

Lärosätenas ansvar behöver tydliggöras i högskolelagen

För att möjliggöra att lärosätena ska kunna möta samhällsliga krav på att universitet och högskolor ska ta ett större ansvar för yrkesverksammas kompetensutveckling föreslår utredningen en lagändring som innebär att det i utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ingår fortbildning och vidareutbildning. Enligt utredningens bedömning förstärker en sådan reglering det politiska signalvärdet och bidrar till att lyfta frågan om det livslånga lärandet i lärosätenas prioriterings- och uppföljningsarbete.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Universitetskanslersämbetet* och *Karolinska institutet* är kritiska till att det ska införas en bestämmelse om lärosätenas ansvar för fortbildning och vidareutbildning.

Som utredningen framför och i linje med vad som tidigare framförts av *Riksrevisionen*, finns det ett behov av att tydliggöra lärosätenas ansvar för t.ex. fortbildning och vidareutbildning genom reglering i högskolelagen. I pensionsöverenskommelsen framhålls behovet av förbättrade möjligheter för vidareutbildning och karriärväxling. Framtidens arbetsmarknad med ökad digitalisering, ökat behov av högskoleutbildade inom exempelvis hälso- och sjukvård och teknik, ökad internationalisering och en arbetskraft som arbetar längre upp i åldrarna kommer att ställa större krav på kompetensutveckling under arbetslivets gång. Efterfrågan av fort-, vidareutbildning och karriärväxling på eftergymnasial nivå kommer att öka.

Som *SKR* påpekar är det angeläget att universitet och högskolor kan möta nya krav som uppstår vid stora strukturomvandlingar i fråga om att agera snabbt och flexibelt samt skapa förutsättningar för det livslånga lärandet. Ett utpekande av lärosätenas ansvar i högskolelagen bör även både underlätta lärosätenas långsiktiga planeringsförutsättningar och klargöra deras ansvar gentemot avnämarna.

Det livslånga lärandet ska främjas

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) framför att utredningens förslag är för snävt och att den författningstext som tas fram därför behöver ges en bredare innebörd. Regleringen behöver därför utformas så att det återspeglar en

modernare syn av behoven på en föränderlig arbetsmarknad. I en nationell och internationell kontext används begreppet livslångt lärande t.ex. av UNESCO och är därför en lämpligare och mer modern skrivning än fort- och vidareutbildning. Begreppet används även i förordningen (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande som är en följd av den gemensamma europeiska referensramen för kvalifikationer. Bestämmelsen i högskolelagen bör utformas så att högskolorna i sin verksamhet ska främja det livslånga lärandet i stället för, som utredningen föreslår, endast fort- och vidareutbildning.

Uppgiften ingår redan i högskolans uppdrag

Universitetskanslersämbetet framför att förslaget varken tydliggör vad lärosätenas ansvar är eller hur resurser ska prioriteras, exempelvis i vilken utsträckning detta bör ske. Som tidigare nämnts var skälet för att ta bort bestämmelsen i högskolelagen om att det i högskoleutbildning även ingår fort- och vidareutbildning att det ansågs rymmas inom uppgiften att bedriva utbildning. Bedömningen är således att den bestämmelse som föreslås inte innebär någon ny uppgift för lärosätena, däremot innebär den ett tydliggörande av att lärosätena har denna uppgift.

Lärosätena bedriver redan i dag utbildning som kan svara upp mot yrkesverksammas behov samt utbildning som underlättar karriärväxling, t.ex. kompletterande utbildning för lärare och decentraliserad utbildning som förbättrar tillgången till utbildning i hela landet. En ändring av reglerna för uppdragsutbildning i högskolan beslutades våren 2017 vilket möjliggjorde att fler företag och organisationer kan köpa uppdragsutbildning till anställda eller andra grupper (3 § förordningen [2002:760] om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor). Lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet kräver dock på sikt sannolikt en anpassning av både utbildningsutbudet och hur utbildningen tillgängliggörs för olika målgrupper. Regeringen har vidtagit vissa åtgärder för att främja en sådan anpassning. För att det ska bli lättare för lärosätena att arrangera öppen nätbaserad utbildning (så kallade MOOCs) beslutade regeringen om ett tydligare regelverk 2018 (11 kap. 1–5 §§ högskoleförordningen [1993:100]).

Det föreslås således att en bestämmelse om att högskolorna i sin verksamhet ska främja det livslånga lärandet ska föras in i högskolelagen. Bestämmelsen bör placeras i lagens första kapitel.

Flera remissinstanser uppmärksammar finansieringen av utbildningen. KTH anser att den inte är tillfyllest och att det måste tillföras medel för fortbildning och vidareutbildning och medel för att erbjuda nätbaserad fritt tillgänglig utbildning. Vidare bedömer KTH att en övergång inom ramen för befintliga resurser till mer fort- och vidareutbildning kan för KTH:s del innebära att färre ingenjörer och arkitekter kommer ut i samhälle och näringsliv.

Det kan konstateras att både remissinstanser som tillstyrker och avstyrker utredningen förslag efterfrågar förbättrade ekonomiska incitament för att bedriva utbildning som svarar upp mot det livslånga lärandet. Som nämnts tidigare ingår bl.a. fort- och vidareutbildning redan i högskolornas uppdrag att bedriva utbildning. I denna promemoria föreslås högskolelagens bestämmelser om högskolornas uppdrag förtydligas på ett sätt som harmonierar med den terminologi som numera används såväl i den nationella regleringen i övrigt som i internationella sammanhang. Betänkandets förslag om resurstilldelningen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå behandlas inte i denna promemoria utan i ett annat sammanhang.

8. Ikraftträdande

Förslag: Författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2021.

Skälen för förslaget

De föreslagna ändringarna i högskolelagen bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2021. Då ändringarna avser förtydliganden och inte nya uppdrag finns inte behov av några övergångsbestämmelser för att universitet och högskolor ska kunna tillämpa ändringarna.

9. Konsekvenser

Konsekvenser för universitet och högskolor

Förslagen som lämnas i denna promemoria bedöms innebära att frågan om akademisk frihet respektive livslångt lärande på ett tydligare och mer strukturerat sätt lyfts in i universitetens och högskolornas prioriterings- och uppföljningsarbete. Förslaget att införa en bestämmelse i högskolelagen om att akademisk frihet ska vara en allmän princip för verksamheten bedöms främja kvaliteten i lärosätenas forskning och utbildning, vilket kan innebära att allmänhetens förtroende för kunskapen som sprids från universitet och högskolor ökar. Därigenom kan den vetenskapligt belagda kunskapen utgöra en motvikt mot desinformation, falska nyheter och propaganda som sprids i t.ex. sociala medier.

Förslaget om livslångt lärande tydliggör lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet vilket bedöms underlätta lärosätenas långsiktiga planeringsförutsättningar och klargöra deras ansvar gentemot avnämarna.

Konsekvenser för forskare, lärare och studenter

Förslaget att i högskolelagen införa en allmän princip om att akademisk frihet ska främjas och värnas i högskolans verksamhet bedöms främja forskares, lärares och studenters möjligheter att fritt söka och sprida kunskap.

Konsekvenserna för studenterna till följd av en reglering av lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet bedöms på sikt kunna vara ett förändrat utbildningsutbud.

Ekonomiska konsekvenser

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för statsbudgeten. Eventuella merkostnader som uppstår till följd av förslagen i denna promemoria ska finansieras inom ramen för lärosätets anslag.

Förslaget om en reglering av det livslånga lärandet bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för universitet och högskolor. Det tillkommer ingen ny uppgift i och med regleringen. Regleringen av lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet ryms inom ramen för lärosätenas uppgift att dimensionera utbildningsutbudet efter studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens

behov. Betänkandets förslag om resurstilldelningen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå behandlas i ett annat sammanhang.

Konsekvenser i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män och integrationspolitiska konsekvenser

En rapport från Högskoleverket från 2012 visar att kvinnor i högre grad än män återvänder till universitet och högskola. Detta mönster bedöms kvarstå, bland annat som följd av att en större andel kvinnor än män genomgår en högskoleutbildning, vilket är kopplat till att många av de yrken som traditionellt har varit kvinnodominerade kräver högskoleutbildning medan detta inte är fallet i många yrken som traditionellt har varit mansdominerade. Kvinnor är också i majoritet inom offentligt finansierade yrken och offentlig sektor som i högre grad nyttjar högskolans möjligheter för livslångt lärande än det privata näringslivet. Kvinnor kan därför i förlängningen gynnas mer än män av att lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet förtydligas. Detta gör det angeläget för lärosätena att vidta åtgärder för att få fler män intresserade av livslångt lärande. Detta är inte minst viktigt i ljuset av de stora arbetskraftsbehov som finns yrken som kräver högskolestudier såsom hälso- och sjukvård och en rad teknikbranscher. En sådan utveckling skulle även kunna möjliggöra en förbättrad matchning på arbetsmarknaden som minskar den inlåsning som dagens könssegregerade arbetsmarknad bidragit till. Förslaget om en reglering av det livslånga lärandet bedöms kunna få positiva integrationspolitiska konsekvenser. Ökad tillgång till livslångt lärande för personer med utländsk bakgrund kan ha en positiv inverkan på deras möjligheter på arbetsmarknaden.

Författningskommentar

Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

5 § Högskolorna *ska* i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.

I högskolornas verksamhet *ska* jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas.

Högskolorna bör vidare i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden.

Högskolorna *ska* också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskola.

Högskolorna ska i sin verksamhet främja ett livslångt lärande.

I *första, andra, och fjärde styckena* görs den ändringen att ordet skall ersättas med ordet *ska*.

I ett nytt *femte stycke* införs en bestämmelse om att högskolorna i sin verksamhet ska främja ett livslångt lärande. Syftet med bestämmelsen är att tydliggöra högskolornas ansvar för ett livslångt lärande för att på ett bättre sätt kunna svara upp mot behoven på en föränderlig arbetsmarknad.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

6 § *I högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.*

För forskningen *ska* som allmänna principer gälla att

1. forskningsproblem får fritt väljas,
2. forskningsmetoder får fritt utvecklas, och
3. forskningsresultat får fritt publiceras.

I ett nytt *första stycke* införs en bestämmelse som innebär att det ska vara en allmän princip i högskolornas verksamhet att främja och värna den akademiska friheten. Syftet med bestämmelsen är att i högskolelagens inledande del slå fast den akademiska friheten som en grundval för högskolornas kvalitet och verksamhet. Med akademisk frihet avses här den individuella akademiska friheten avseende både forskning och utbildning. Det fria kunskapssökandet och den fria kunskapsspridningen ska dock alltid utövas inom de rättliga ramar som finns och utifrån den värdegrund som gäller.

Andra stycket innehåller en bestämmelse om allmänna principer för forskningens frihet. Stycket motsvarar det tidigare första stycket och det görs endast ändringar att ordet skall ersättas med ordet ska och att ett kommatecken sätts ut i punkt 2.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

Läraryrkesgruppen

Dokument

- Underlag från SUHF till möte i Samling för fler lärare den 14 februari 2020

Förslag

Förbunds församlingen tar del av rapporteringen från arbetsgruppen, framförallt gällande arbetet med regeringens initiativ Samling för fler lärare.

Bakgrund

SUHF:s arbetsgrupp för läraryrkesutbildning Arbetsgruppen har följande sammansättning

- Kerstin Tham, rektor Malmö universitet, ordförande
- Daniel Berlin, utredare, Göteborgs universitet, verkställande ledamot
- Hans Adolfsson, rektor Umeå universitet
- Clas Hättestrand, prorektor Stockholms universitet
- Jonas Tosteby, vicerektor utbildning Högskolan Dalarna
- Maria Jarl, Göteborgs universitet, ordförande för läraryrkeskonventet
- Anders J Persson, Södertörns högskola, vice ordförande för läraryrkeskonventet
- Evelina Bergman Laurén, SFS
- Linda Gerén, utredare SUHF
- En förvaltningschef, vakant.

I arbetsgruppens uppdrag ingår att bevaka och arbeta med aktuella frågor inom läraryrkesutbildningsområdet som är relevanta för SUHF:s medlemmar. Inom den delen av uppdraget har arbetsgruppen sedan hösten 2019 på SUHF:s uppdrag deltagit i regeringens satsning Samling för fler lärare.

Samling för fler lärare

Samling för fler lärare är ett initiativ som kommer från regeringen (statsråden Anna Ekström och Matilda Ernkrans). Nyckelaktörer inom skola och högskola har bjudits in för att diskutera hur fler lärare kan utbildas, hur läraryrkesbristen kan hanteras och hur läraryrket kan bli mer attraktivt.

Det första mötet hölls den 11 december 2019. Kerstin Tham och Clas Hättestrand representerade SUHF och arbetsgruppen medan Maria Jarl och Anders J Persson deltog för Läraryrkeskonventets räkning. Alla i arbetsgruppen som var med fick en positiv bild av mötet. Regeringen visade en uppriktigt vilja att gå till botten med frågorna och hitta bra, konkreta åtgärder. Det verkade också som att regeringen verkligen vill ha inspel från (bland annat) lärosätena.

Det andra mötet i Samling för fler lärare ägde rum den 14 februari 2020 och handlade om professionsprogrammet. Organiseringen av professionsprogrammet har klara kopplingar till regionaliseringen av skolmyndigheterna (som också för närvarande bereds i regeringskansliet). Inför mötet efterfrågade regeringen ett underlag som beskriver Sveriges lärosätens syn på hur staten kan skapa förutsättningar för samverkan kring utbildning, fortbildning (och forskning) mellan lärosäten och skolhuvudmän.

Förutom mötena inom Samling för fler lärare har företrädare för SUHF (Kerstin Tham och Clas Hättestrand) och Lärarutbildningskonventet (Maria Jarl och Anders J Persson) den 6 februari fått möjlighet att träffa statssekreterarna Erik Nilsson och Malin Cederfeldt Östberg för att diskutera professionsprogrammet. En diskussion mer i detalj har även förts under ett möte den 26 februari med tjänstemän från Utbildningsdepartementet.

Inför mötet den 14 februari utarbetade Lärarutbildningsgruppen ett skriftligt underlag som skickades till regeringen i förväg. Underlaget var en viktig del av processen eftersom talutrymmet vid mötena i Samling för lärare är begränsat. De förslag och synpunkter som framförs i texten bygger på diskussioner som förts inom lärosätessesektorn i många sammanhang och under lång tid, men underlaget som sådant är inte förankrat inom SUHF.

SUHF:s arbetsgrupp
för lärarutbildning

Underlag till *Samling för fler lärare den 14/2 2020* från SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildningsfrågor

I föreliggande underlag presenteras ett förslag på hur förutsättningarna för samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten kan stärkas. Underlaget är delvis ett svar på en fråga som ställdes av utbildningsdepartementets representanter till SUHF och Lärarutbildningskonventet vid det första mötet inom *Samling för fler lärare*. I underlaget framförs också övergripande synpunkter på hur vissa aspekter av professionsprogrammet bör utformas.

Dokumentet har tagits fram av SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildning¹ under januari-februari 2020. De förslag och synpunkter som framförs i texten bygger på diskussioner som förts inom lärosätessesektorn i många sammanhang och under lång tid, men underlaget som sådant är inte förankrat inom SUHF.

För SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildningsfrågor

Kerstin Tham, ordförande

---

¹ Se appendix för arbetsgruppens sammansättning.

Förslag och synpunkter i korthet

SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildningsfrågor menar att ett professionsprogram med olika utvecklingsspår och tydliga och transparenta karriärvägar kan bidra till att höja läraryrkets status och attraktivitet på sikt. Ett professionsprogram måste bygga på samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten. SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildning beskriver i detta underlag hur en ny övergripande samverkansstruktur byggd på lagstiftning och nationella/regionala samverkansavtal kan skapa goda förutsättningar för en långsiktigt hållbar samverkan. En utgångspunkt i detta PM är att professionsprogram och lärarutbildning är delar av samma helhet, vilket gör att samverkan kring professionsprogrammet sker inom ramen för den övergripande samverkansstruktur som också rör samverkan kring den grundläggande lärarutbildningen, praktiska forskning mm. Det betyder i sin tur att den skiss på ny samverkansstruktur som presenteras nedan kommer att beröra samverkan mellan huvudmän och lärosäten generellt, inte bara i förhållande till professionsprogrammet.

När det gäller professionsprogrammets utformning är det av stor vikt att programmet kopplas till den akademiska karriärstrukturen med kandidat-, magister-, master-, licentiat-, och doktorsexamen, även om lärares kompetens- och karriärutveckling inte enbart ska bygga på akademiska kurser.

Utgångspunkter

Innan vi beskriver hur en ny samverkansstruktur skulle kunna se ut, beskrivs kort två av de utgångspunkter som förslaget vilar på.

Utgångspunkt I: lärosätena har en framträdande roll

Professionsprogrammets innehåll, organisation och rollfördelningen mellan olika aktörer har diskuterats i *Skolkommissionens* slutbetänkande² samt i betänkanden från utredningarna *Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner*³ och *Skolmyndighetsutredningen*⁴.

Även om alla tre utredningar som nämns ovan landar i slutsatsen att lärosätena har en naturlig plats som utbildningsanordnare inom professionsprogrammet, lämnas många frågor obesvarade när det gäller programmets konkreta utformning och lärosätenas roll. Lärosätessverige har i flera sammanhang framfört att eftersom universitet och högskolor ansvarar för lärarnas grundutbildning fram till examen, för påbyggnadsutbildningar och för rektorsprogram är det naturligt att de också har en framträdande roll i ett kommande professionsprogram. SUHF vill återigen understryka att lärosätena är helt centrala aktörer, inte bara som utförare av fortbildning som skolhuvudmän eller statliga myndigheter beställt, utan också som en part i strategisk och operativ samverkan kring programmets utformning, upplägg och innehåll.

Utgångspunkt II: professionsprogrammet är en del av en helhet

En utgångspunkt för SUHF är att utformningen av ett professionsprogram måste bygga på ett helhetsperspektiv där grundläggande lärarutbildning, fort/vidareutbildning och forskning hänger samman. Om en lärares kompetens- och karriärutveckling liknas vid ett träd, skulle den grundläggande lärarutbildningen som leder fram till en examen utgöras av trädets stam. Trädkronan

---

² [SOU 2017:35 Samling för skolan. Nationell strategi för kunskap och likvärdighet](#)

³ [SOU 2018:17 Med undervisningskicklighet i centrum. Ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling](#)

⁴ [SOU 2018:41 Statliga skolmyndigheter. För elever och barn i en bättre skola](#)

med dess grenar skulle motsvara professionsprogrammet med dess olika utvecklingsspår och inriktningar. Utgångspunkten att lärarutbildning, fort/vidareutbildning och forskning är delar av samma helhet får vissa konsekvenser för vilken typ av samverkansstruktur som behövs och hur professionsprogrammet bör utformas. Samma utgångspunkt kan också ligga till grund för en översyn av antalet examensmål i de grundläggande lärarutbildningarna.

Se över antalet examensmål i lärarutbildningarna

SUHF förordar ingen genomgripande reform av lärarutbildningarna, men konstaterar att införandet av en systematisk, strukturerad fortbildningsplan för landets lärare öppnar för att minska antalet examensmål för lärarutbildningarna. Det är den grundläggande lärarutbildningen och professionsprogrammet som tillsammans ska lägga den kunskapsmässiga grunden för en lärares studie- och yrkesliv – från första dagen på lärarutbildningen till 40 år in i yrket. Om det finns en struktur där den grundläggande lärarutbildningen följs av kontinuerlig, systematisk kompetensutveckling i olika utvecklingsspår, kan man också hitta en balans mellan vad som måste ingå i den grundläggande lärarutbildningen och vad som kan komma senare i yrkeslivet.

Kompetensutveckling och karriärsteg knyts till den akademiska karriärstrukturen

Professionsprogrammets kompetensutvecklingsutbud bör knytas till den befintliga och väletablerade akademiska karriärstrukturen med kandidat, magister, master, licentiat och doktor. De högskolekurser som ges inom ramen för professionsprogrammet kommer på sikt i mycket stor utsträckning att kunna ligga på avancerad nivå. Högskolornas kursutbud inom professionsprogrammet måste givetvis anpassas till skolornas vardagliga rutiner för att ge lärare reella möjligheter att kombinera yrkesarbete med kompetensutveckling.

När det gäller lärarnas karriärtrappa har SUHF i nuläget inga synpunkter på hur många steg den ska innehålla, men eftersom kompetensutvecklingsdelen av professionsprogrammet knyts till den akademiska karriärstrukturen faller det sig naturligt att även lärarnas karriärsteg samordnas med den strukturen. Det kommer således att behövas kriterier för att precisera vilka akademiska meriter som ska krävas för att nå de olika karriärstegen. Detta gäller befintliga karriärsteg som förstelärare, lektor och rektor, såväl som för eventuella nya karriärsteg som inrättas. Till exempel skulle det i framtiden kunna vara ett krav på masterexamen för att utses till förstelärare. Om man väljer att inrätta nya karriärsteg – VFU-handledare skulle kunna vara ett sådant – skall även dessa tydligt kopplas till akademiska meriter.

Det är dock viktigt att påpeka att lärares kompetens- och karriärutveckling inte ska begränsas till akademiska kurser. Kollegialt lärande, handledning av lärarstudenter, undervisning inom lärarutbildningen, medverkan i forskningsprojekt, utvecklingsprojekt mm måste också kunna ligga till grund för avancemang i karriären.

Givetvis måste utformningen av professionsprogrammet också göras med det redan befintliga kompetensutvecklingsutbudet i åtanke. Skolhuvudmän, lärosäten och Skolverket har redan idag en mängd olika kompetensutvecklingsinitiativ. SUHF har idag ingen klar uppfattning om vilka av de befintliga insatserna som kan inordnas i professionsprogrammet, men det kommer att behövas principer för hur dessa insatser och professionsprogrammet ska förhålla sig till varandra.

Samverkan kring professionsprogram sker inom en övergripande samverkansstruktur

Eftersom utgångspunkten i detta PM är att professionsprogram och lärarutbildning är delar av samma helhet, måste samverkan kring professionsprogrammet ske inom ramen för den övergripande samverkansstruktur som också rör samverkan kring den grundläggande lärarutbildningen, praktisk forskning mm. Det betyder i sin tur att den skiss på ny

Samverkansstruktur som presenteras nedan kommer att beröra samverkan mellan huvudmän och lärosäten generellt, inte bara i förhållande till professionsprogrammet.

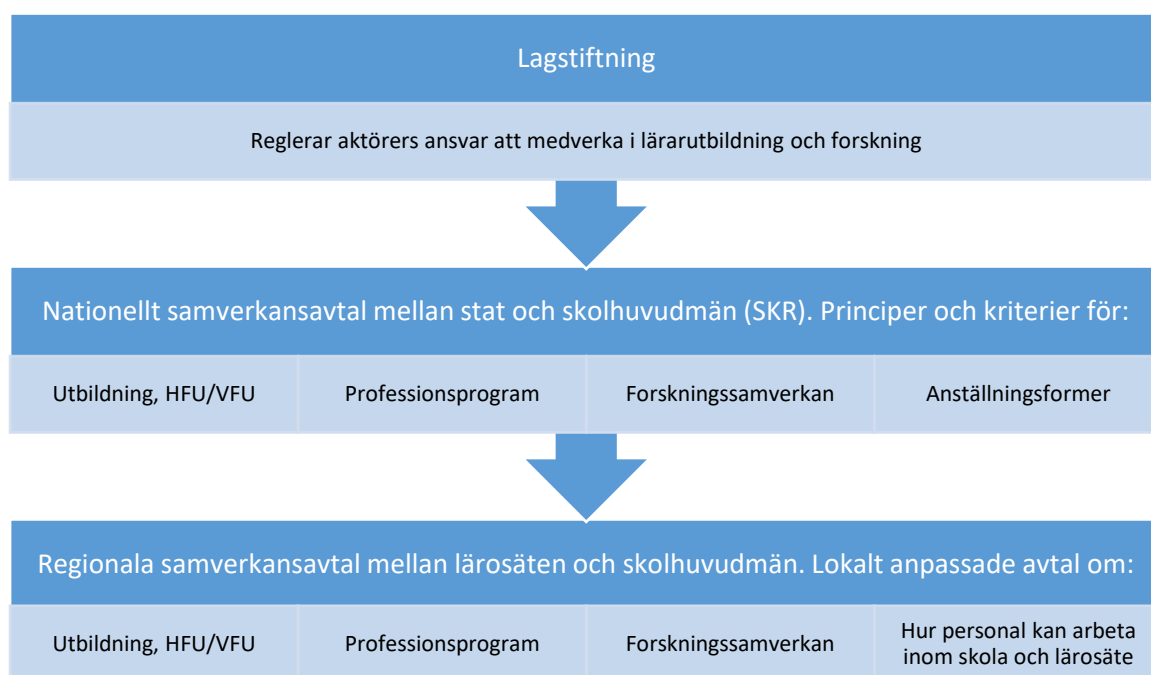
Tankar kring en ny samverkansstruktur inom professionsprogrammet och andra lärarutbildningsrelaterade frågor

Samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän behövs för att svara mot skolans, lärarprofessionens och lärarutbildningarnas behov. Redan i dagsläget bedrivs en omfattande samverkan kring lärarutbildningar, fort/vidareutbildning och forskning runtom i landet. Även om vi inte kan ge en heltäckande bild av all samverkan som förekommer, kan vi kort nämna några exempel här. Försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor och försöksverksamheten med samverkan kring praktikinära forskning (ULF-avtalen) är två exempel där lärosäten och skolhuvudmän runt om i landet höjt ambitionsnivån när det gäller samverkan. Mer information om hur samverkan konkret genomförts i dessa försöksverksamheter finns i UKÅ:s utvärderingar av övningsskolor och övningsförskolor, samt i de fyra ULF-ansvariga lärosätenas delredovisningar för 2019 som kommer att sändas till Utbildningsdepartementet senast 1 mars 2020. Ytterligare ett exempel på regional samverkan finns i Stockholmsområdet där sju lärosäten och över 25 huvudmän samverkar kring ett gemensamt VFU-avtal (se appendix 3 för mer information).

Det finns många goda erfarenheter och ett stort intresse från lärosätenas sida att utveckla och fördjupa denna samverkan. För att samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten skall vara långsiktigt hållbar i hela landet behövs dock en ny övergripande samverkansstruktur som består av lagstiftning, ett nationellt samverkansavtal och regionala avtal. En sådan struktur saknas idag, och med hälso- och sjukvårdsområdets ALF-avtal som förebild skisseras i detta avsnitt hur en sådan struktur skulle kunna se ut. Redan befintliga samarbeten och lokala/regionala samverkansstrukturer bör på sikt successivt fasas in i den nya strukturen.

Skapa förutsättningar för samverkan genom lag och avtal

I figuren nedan åskådliggörs översiktligt hur lagstiftning, nationellt avtal och regionala avtal skulle kunna hänga samman.

Lagstiftning

SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildning anser att det behövs ny lagstiftning som tydliggör olika aktörers ansvar inom lärarutbildning och forskning av relevans för skolväsendet. Lagen skulle exempelvis kunna reglera skolhuvudmännens skyldighet att medverka i lärarutbildning genom att tillhandahålla VFU-platser med hög kvalitet, och att medverka i skolutveckling och skolforskning. De krav som hälso- och sjukvårdslagen ställer på regionerna när det gäller motsvarande åtaganden inom sjukvården skulle kunna fungera som förebild.⁵

Nationellt samverkansavtal

En lagstiftning enligt ovan skulle utgöra en bra grundval i en ny samverkansstruktur. Men precis som på hälso- och sjukvårdens område kommer det också att behövas ett nationellt samverkansavtal där staten/regeringen och skolhuvudmännens nationella organisationer (förslagsvis SKR och de fristående skolornas organisationer) kommer överens om vissa grundläggande principer och kriterier för hur samverkan ska fungera.

Ett nationellt samverkansavtal skulle till exempel kunna reglera vilka övergripande principer som ska genomsyra professionsprogrammet. Parterna bör på en övergripande nivå kunna komma överens om en plan för lärarnas resa genom utbildningssystemet och yrkeslivet. Som beskrevs ovan är en innehållsmässig synpunkt från SUHF är att ett framtida professionsprogramms utbildningsinnehåll och karriärutvecklingssteg (hur många det än blir) bör synkroniseras med den akademiska karriärstegen (kandidat, magister, master, licentiat, doktor). Samtidigt är det av största vikt att också hitta principer för hur olika typer av lärande och kompetensutveckling som sker kollegialt och i andra utbildningsformer kan inlemmas i detta system och ligga till grund för avancemang i karriären.

Förutom professionsprogrammet bör samverkan kring utbildning av lärare samt forskning också avtalas nationellt. Man kan också tänka sig att det nationella avtalet reglerar frågor om ersättning för medverkan i VFU, kriterier för behörighet som VFU-handledare mm.

En viktig fråga som skulle kunna regleras i ett nationellt samverkansavtal är behovet av anställningsformer som underlättar samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän. Utökade möjligheter för lärare som har en magister-, master-, licentiat-, eller doktorsexamen att parallellt vara verksamma vid lärosäten och i skolverksamheten kan stärka lärarprofessionen och öka läraryrkets attraktivitet. Samtidigt skulle forskning och undervisning kopplas närmare varandra, vilket i sin tur kan stärka kvaliteten i lärarutbildningarna och i skolundervisningen. Ett nationellt samverkansavtal skulle reglera förutsättningar och principer som kan underlätta förenade anställningar. Möjligen skulle en sådan överenskommelse behöva vila på ändringar av nuvarande lagstiftning.

---

⁵ I 10 kap 5 § anges att det i regionerna "ska finnas möjligheter till anställning för läkares specialiseringstjänstgöring inklusive bastjänstgöring i en omfattning som motsvarar det planerade framtida behovet av läkare med specialistkompetens". (Börjar gälla från och med 1/7 2020). I 18 kap 2 § anges att "regioner och kommuner ska medverka vid finansiering, planering och genomförande av dels kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område, dels folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. Regioner och kommuner ska i dessa frågor, i den omfattning som behövs, samverka med varandra och med berörda universitet och högskolor."

Regionala samverkansavtal

Vi tror också att det behövs regionala samverkansavtal som knyts till det nationella avtalet. Det regionala samarbetet kan utgå från de omständigheter och behov som finns regionalt, och kan bygga på visioner och målsättningar som skolhuvudmän och lärosäten kommit överens om på regional och lokal nivå. Inrättandet av regionala avtal förutsätter givetvis att parterna (lärosäten och skolhuvudmän) kan formera sig organisatoriskt på regional nivå och hitta en regional struktur för samverkan.

I likhet med sjukvårdens ALF-system skulle man, åtminstone på sikt, kunna baka in kostnader och ersättning för lärarstudenternas VFU och praktiktäna forskning (nuvarande ULF) i det här systemet. Förslagsvis slussas pengarna i så fall från staten till huvudmännen via de regionala samverkansorganisationerna och de styrgrupper som är kopplade hit.

Den regionala indelningen kan också ligga till grund för (eller motsvara) kluster av lärosäten som ger utbildning inom professionsprogrammet och som bidrar i praktiktäna forskning. Detta kan bidra till att kompetensutveckling görs tillgänglig för lärare som är verksamma i skolor som ligger geografiskt långt ifrån en lärarutbildning.

Exakt hur den regionala indelningen ska se ut behöver utredas och diskuteras vidare. I appendix 2 finns ett antal kartor som kan fungera som utgångspunkt för en diskussion om en möjlig regional struktur på lärosätessidan. Vi vill särskilt understryka att de regionindelningar som presenteras i kartorna endast är exempel, och SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildningsfrågor har inte tagit ställning till vilken regionindelning som är att föredra. Som nämntes tidigare finns det redan idag på sina håll i landet kluster av lärosäten som samarbetar kring VFU-frågor och fördelning av utbildningsplatser (se exemplet med Stockholmsområdet i appendix 3).

Det är inte säkert att varje förskole- eller skolenhet i landet kan vara lika djupt involverade i samverkan av olika slag. För att samtliga landets förskolor och skolor ändå ska kunna dra fördelar av samverkanssystemet kan lärdomar dras av hur ULF och försöksverksamheten med övningskolor och övningsförskolor låter vissa utvalda skolor ha en större roll och ett större ansvar samtidigt som övriga skolor kan knytas till verksamheten i olika nätverk, kluster eller noder. Det kan också finnas skäl att titta på organisationen med Akademiska vårdcentraler (AVC) i Region Stockholm.

Styrgrupper och avnämarråd

Till det nationella avtalet kopplas i föreliggande förslag en styrgrupp med representanter från stat, lärosäten och skolhuvudmän. Den nationella styrgruppen behöver ha legitimitet och representanter på hög nivå. Lärosätena representeras rimligen på åtminstone dekan- och/eller professorsnivå.⁶

Även de regionala samverkansavtalen ska ha styrgrupper med representation från lärosäten och skolhuvudmän. Hur de regionala samverkansorganisationerna ska förhålla sig till de "regionala kontor" som eventuellt inrättas i samband med en regionalisering av skolmyndigheterna har SUHF idag inget färdigt förslag på. Om de regionala skolmyndighetskontoren ska utgöra plattformen för de regionala samverkansorganisationerna är det dock av största vikt att lärosäten och skolhuvudmän får ett reellt inflytande och en ledande roll.

Det är också viktigt att måna om lärarprofessionens inflytande i professionsprogrammet. Eftersom vi föreslår att styrgrupperna för samverkansavtalen bland annat ska fördela medel bör inte professionen ingå i dessa, eftersom medelsfördelning rimligen är en sak för skolhuvudmännen och

---

⁶ När det gäller det nationella ALF-avtalets styrgrupp är statens representanter (förutom lärosäten) från Utbildningsdepartementet, Socialdepartementet, Vinnova, och Vetenskapsrådet.

staten/lärosätena. För att säkra professionens inflytande behövs därför någon typ av avnämarråd på nationell och regional nivå som kan kopplas till styrgrupperna och utgöra en typ av beredande organ.

Appendix 1: SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildningsfrågor sammansättning

Ordförande	
Kerstin Tham	Rektor Malmö universitet
Övriga ledamöter i alfabetisk ordning	
Hans Adolfsson	Rektor Umeå universitet
Daniel Berlin	Utredare Göteborgs universitet (verkställande ledamot)
Evelina Bergman Laurén	Sveriges Förenade Studentkårer
Tommy Bothin	Förvaltningschef Högskolan Kristianstad
Linda Gerén	Utredare SUHF
Clas Hättestrand	Prorektor Stockholms universitet
Maria Jarl	Göteborgs universitet, ordf lärarutbildningskonventet
Anders J Persson	Södertörns högskola, v ordf lärarutbildningskonventet
Jonas Tosteby	Vicerektor utbildning Högskolan Dalarna

Appendix 2: Kartor med exempel på regionindelningar för regionala samverkansavtal

I detta appendix presenteras exempel på regionala indelningar av Sveriges lärosäten som bedriver lärarutbildning.

Kartorna tjänar enbart som exempel på hur man skulle kunna tänka kring en regional indelning. SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildning har inte tagit ställning till vilken regional indelning som är att föredra, varken av de som presenteras här eller andra tänkbara indelningar.

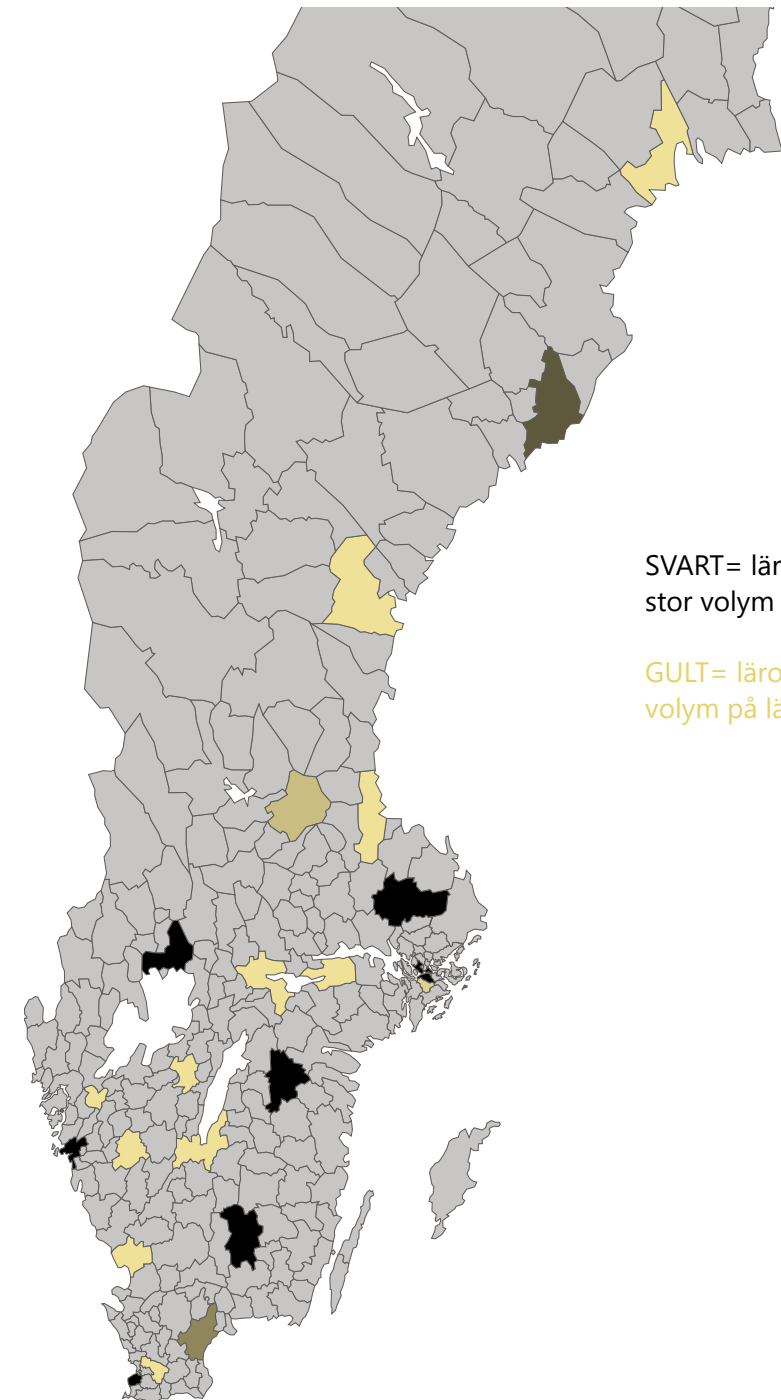
I tabellerna visas ibland "antal lärarexamina". Siffrorna gäller antalet examina läsåret 2018/19. Antalet lärarexamina används som indikator för lärarutbildningens volym vid respektive lärosäte/kommun/region. Speciallärarexamina och specialpedagogexamina ingår inte.

I en tabell visas "antal examenstillstånd". Det avser antalet det totala antalet examensinriktningar som lärosätet har tillstånd att examinera studenter inom. Inriktningarna är Förskollärarexamen, Grundlärarexamen inriktning fritidshem, Grundlärarexamen inriktning F-3, Grundlärarexamen inriktning 4-6, Ämneslärarexamen inriktning 7-9, Ämneslärarexamen inriktning gymnasiet, Yrkeslärarexamen, Lärarexamen. Ämnesspecialiseringar är inte inkluderade.

Kommuner/orter med lärarutbildning, antal examina 2018/19

Lägeskommun	FÖR	G46	GF3	GFH	LÄR	YRK	Ä79	ÄGY	Totalt
⊕ Borås	150	22	26	16	3		10		227
⊕ Eskilstuna	127	17	46		13		3	14	220
⊕ Falun	73	25	54		43	57	35	45	332
⊕ Gävle	106	18	50	30	17		14	36	271
☐ Göteborg	277	91	77	58	130	48	95	172	948
Chalmers tekniska högskola								14	14
Göteborgs universitet	277	91	77	58	130	48	95	158	934
⊕ Halmstad	66	27	29		10		40	33	205
⊕ Huddinge	173	23	27	38	5		1	47	314
⊕ Jönköping	121	37	34	56	13		5	21	287
⊕ Karlstad	158	21	70		39	50	52	120	510
⊕ Kristianstad	186	19	22	27	14	30	7	30	335
⊕ Linköping	123	49	86	44	103	24	52	90	571
⊕ Luleå	77	17	16		8		16	43	177
⊕ Lund					2		12	62	76
⊕ Malmö	226	54	77	41	49	22	88	108	665
⊕ Skövde					2	19			21
☐ Stockholm	271	85	154	75	261	155	135	323	1459
Gymnastik- och Idrottshögskolan					1		7	61	69
Konstfack					1		9	12	22
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm					1			24	25
Kungl. Tekniska högskolan							14	45	59
Stockholms Konstnärliga Högskola								5	5
Stockholms universitet	271	85	154	75	258	155	105	176	1279
⊕ Sundsvall	124	22	34	55	10		7	16	268
⊕ Trollhättan	58	11	20	16	17	22	3	19	166
⊕ Umeå	58	21	37	2	23	25	72	78	316
⊕ Uppsala	141	38	137		41		43	162	562
⊕ Växjö	125	48	96	64	33	33	9	102	510
⊕ Örebro	63	23	34		11			55	186
Totalt	2703	668	1126	522	847	485	699	1576	8626

Kommuner/orter med lärarutbildningar

SVART= lärosäte med relativt stor volym på lärarutbildningen

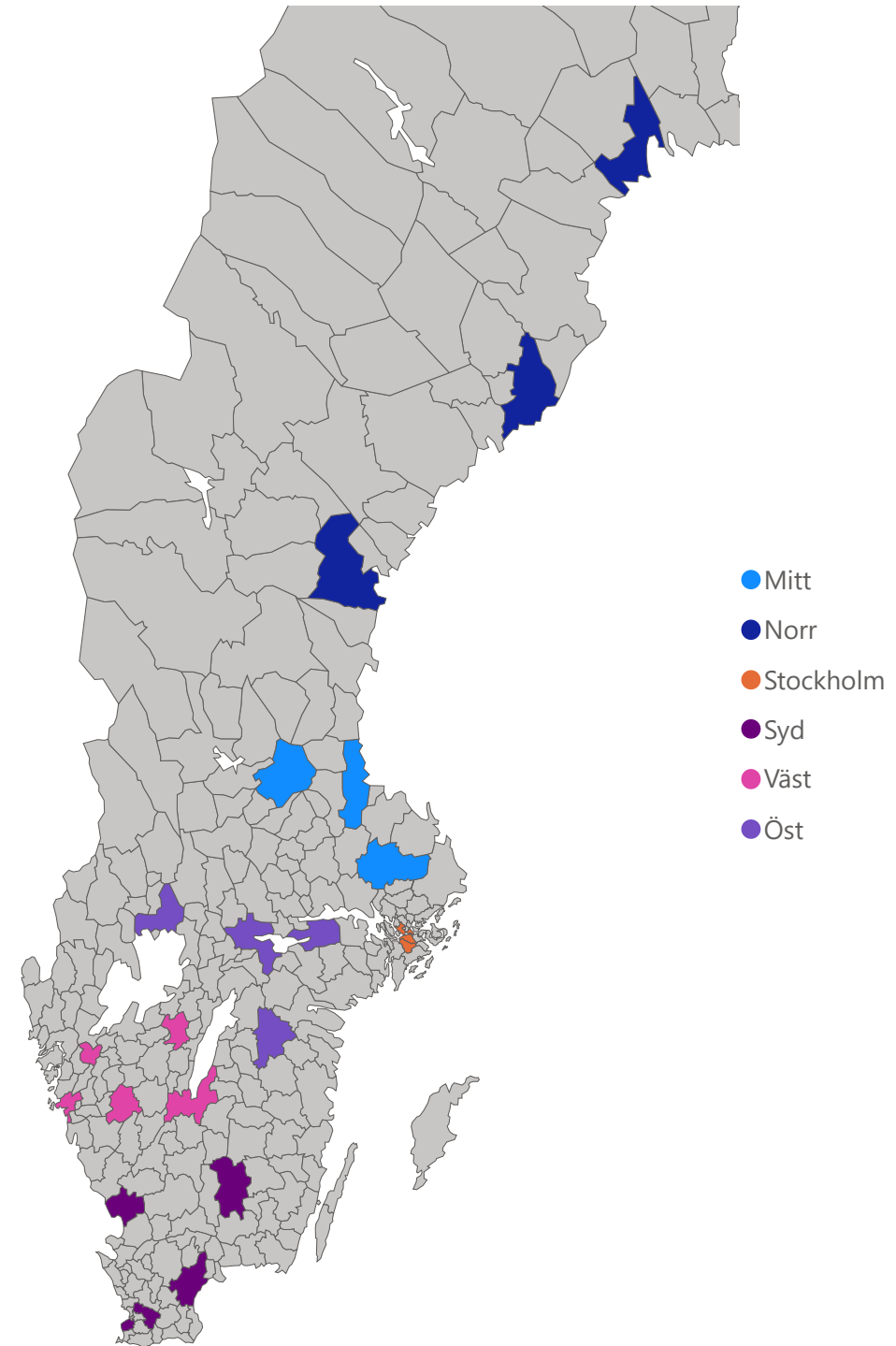
GULT= lärosäte med mindre volym på lärarutbildningen

Exempel på regionindelning

Lärosätesregion	Antal lärarexamina 2018/19
Mitt	1165
Norr	761
Stockholm	1773
Syd	1791
Väst	1649
Öst	1487
Totalt	8626

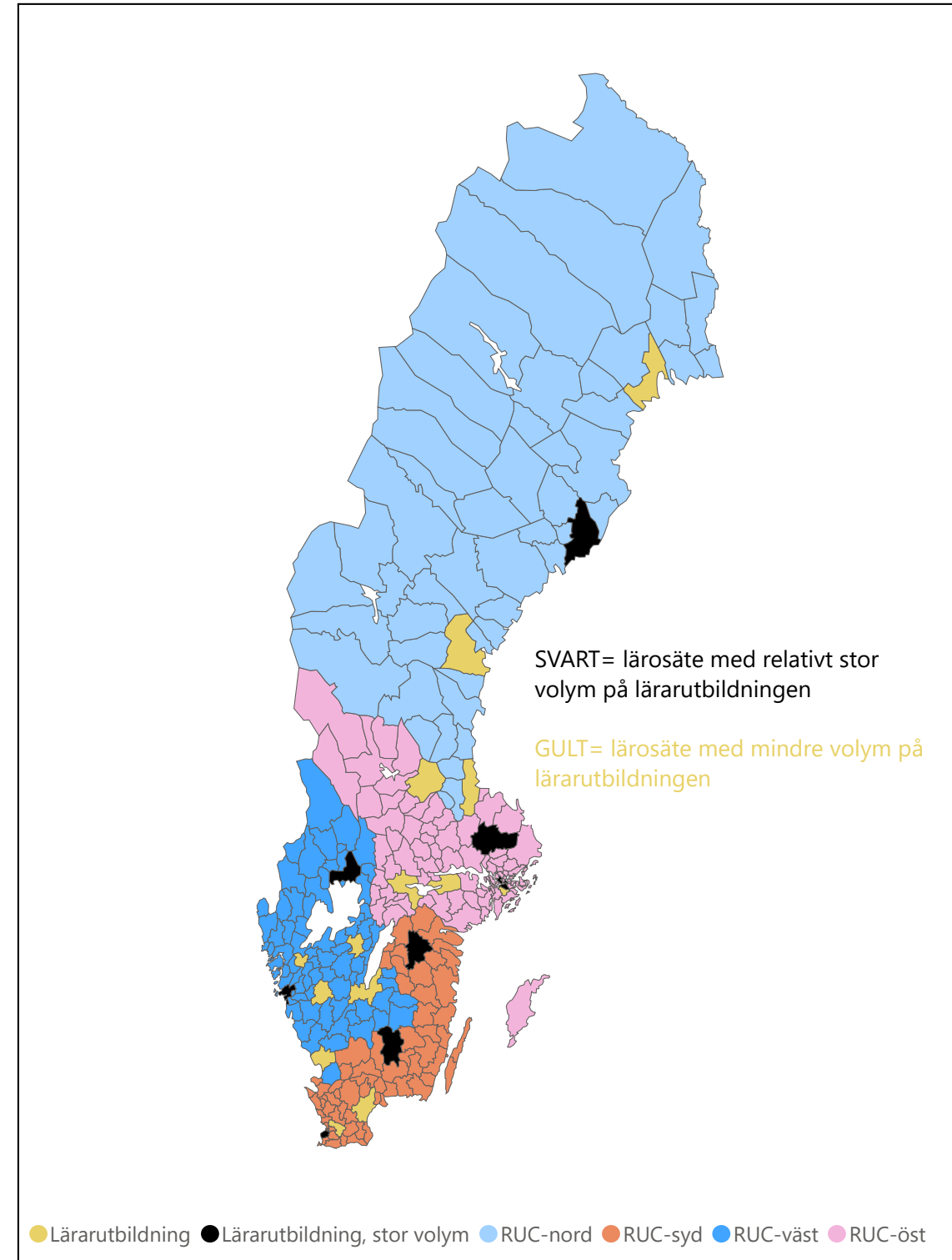
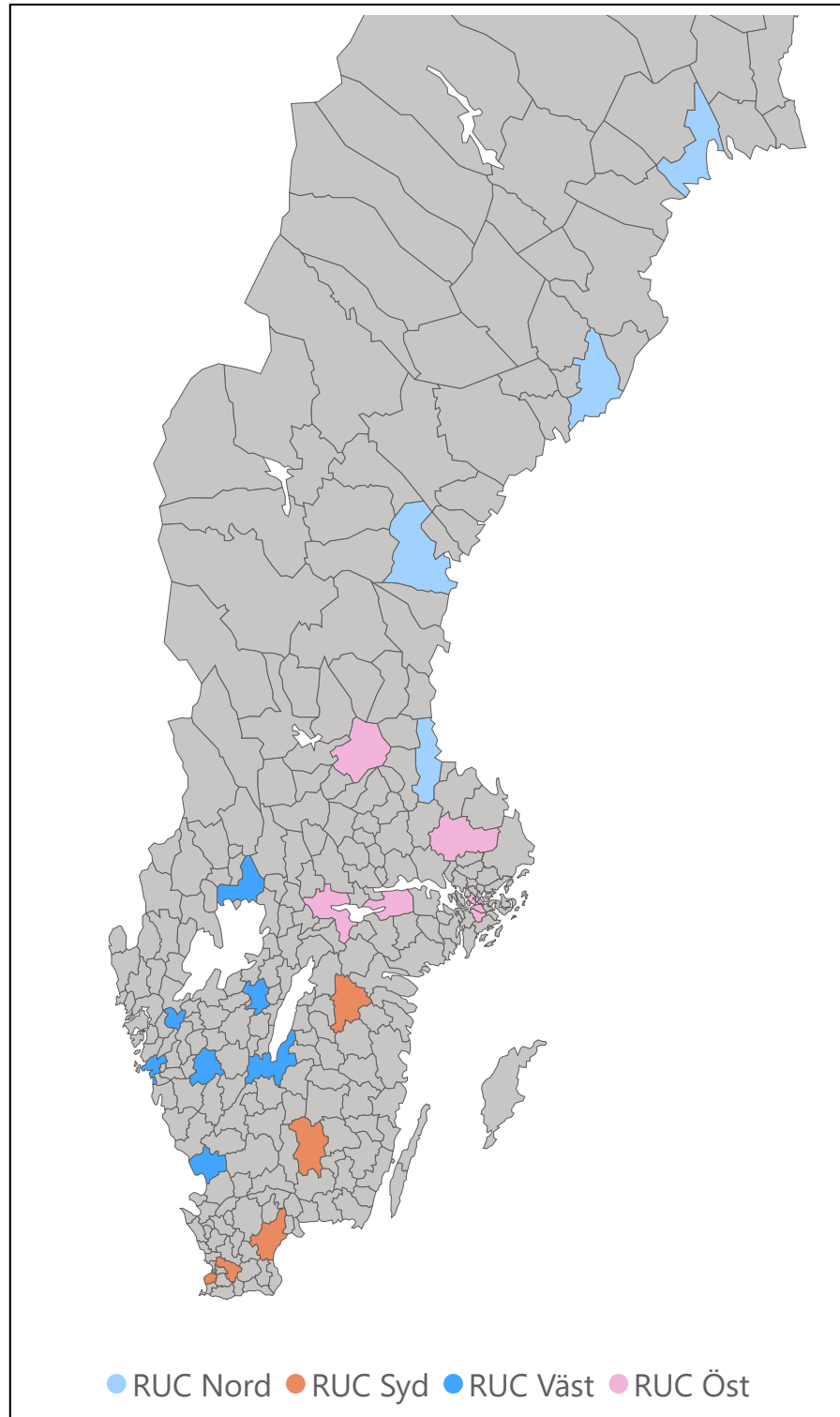
Regioner och antal examenstillstånd per inriktning

Lärosätesregion	FÖR	G46	GF3	GFH	LÄR	YRK	Ä79	ÄGY	Totalt
Mitt	3	3	3	1	3	1	3	3	20
Norr	3	3	3	2	3	1	3	3	21
Stockholm	2	2	2	2	5	1	5	7	26
Syd	4	4	4	3	5	3	5	5	33
Väst	4	4	4	4	5	3	4	4	32
Öst	4	4	4	1	4	2	3	4	26
Totalt	20	20	20	13	25	11	23	26	158

Regionindelning baserad på nuvarande RUC-områden

RUC-region	Antal lärarexamina 2018/19
RUC Nord	1032
RUC Syd	2157
RUC Väst	2364
RUC Öst	3073
Totalt	8626

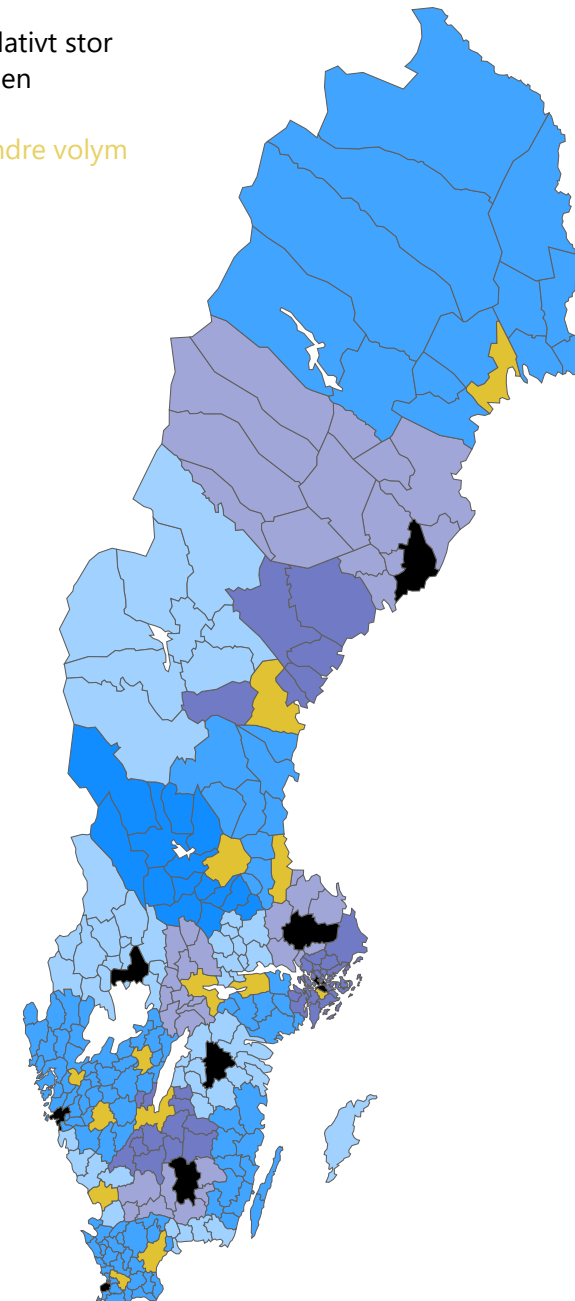
Läro-utbildningar i respektive län.

Län	Antal lärarexamin
⊕ Dalarnas län	332
⊕ Gävleborgs län	271
⊕ Hallands län	205
⊕ Jönköpings län	287
⊕ Kronobergs län	510
⊕ Norrbottens län	177
⊖ Skåne län	1076
Högskolan Kristianstad	335
Lunds universitet	76
Malmö universitet	665
⊖ Stockholms län	1773
Gymnastik- och Idrottshögskolan	69
Konstfack	22
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	25
Kungl. Tekniska högskolan	59
Stockholms Konstnärliga Högskola	5
Stockholms universitet	1279
Södertörns högskola	314
⊕ Södermanlands län	220
⊕ Uppsala län	562
⊕ Värmlands län	510
⊕ Västerbottens län	316
⊕ Västernorrlands län	268
⊖ Västra Götalands län	1362
Chalmers tekniska högskola	14
Göteborgs universitet	934
Högskolan i Borås	227
Högskolan i Skövde	21
Högskolan Väst	166
⊕ Örebro län	186
⊕ Östergötlands län	571
Totalt	8626

Läro-utbildningsorter per län

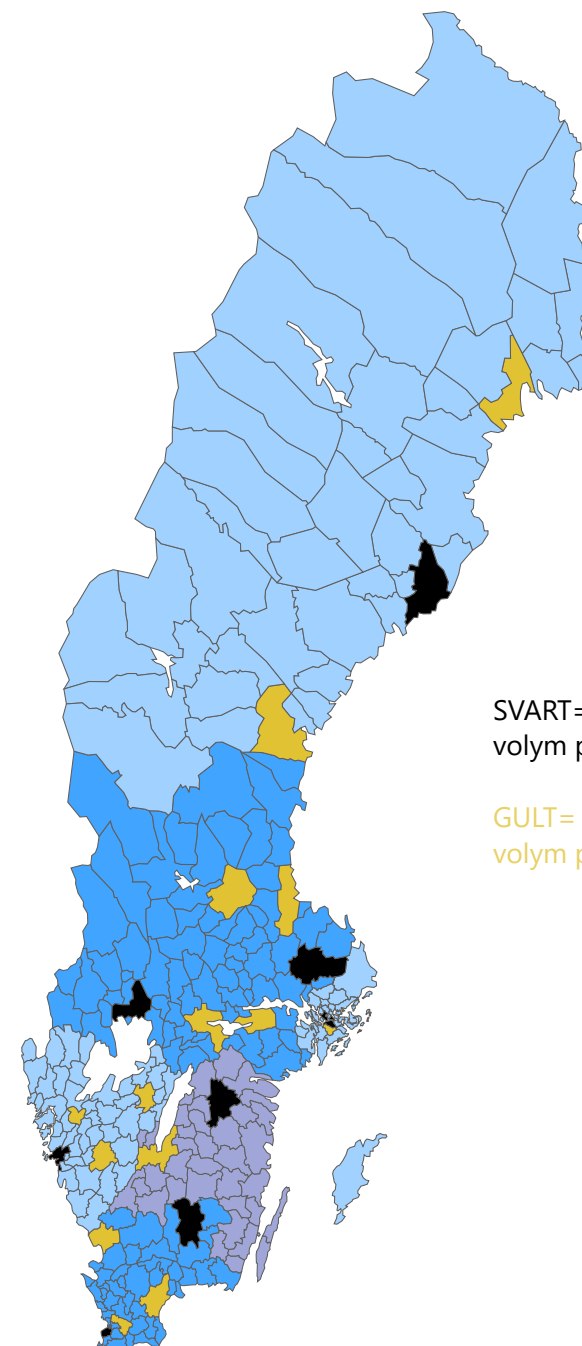
SVART= lärosäte med relativt stor volym på läro-utbildningen

GULT= lärosäte med mindre volym på läro-utbildningen

Läro- och utbildningsregioner, fördelat på Sveriges sjukvårdsregioner

Sjukvårdsregioner	Antal lärarexamina 2018/19
Norra	761
Luleå tekniska universitet	177
Mittuniversitetet	268
Umeå universitet	316
Stockholm	1773
Gymnastik- och Idrottshögskolan	69
Konstfack	22
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	25
Kungl. Tekniska högskolan	59
Stockholms Konstnärliga Högskola	5
Stockholms universitet	1279
Södertörns högskola	314
Sydöstra	858
Högskolan i Jönköping	287
Linköpings universitet	571
Södra	1791
Högskolan i Halmstad	205
Högskolan Kristianstad	335
Linnéuniversitetet	510
Lunds universitet	76
Malmö universitet	665
Uppsala-Örebro	2081
Högskolan Dalarna	332
Högskolan i Gävle	271
Karlstads universitet	510
Mälardalens högskola	220
Uppsala universitet	562
Örebro universitet	186
Västra	1362
Chalmers tekniska högskola	14
Göteborgs universitet	934
Högskolan i Borås	227
Högskolan i Skövde	21
Högskolan Väst	166
Totalt	8626

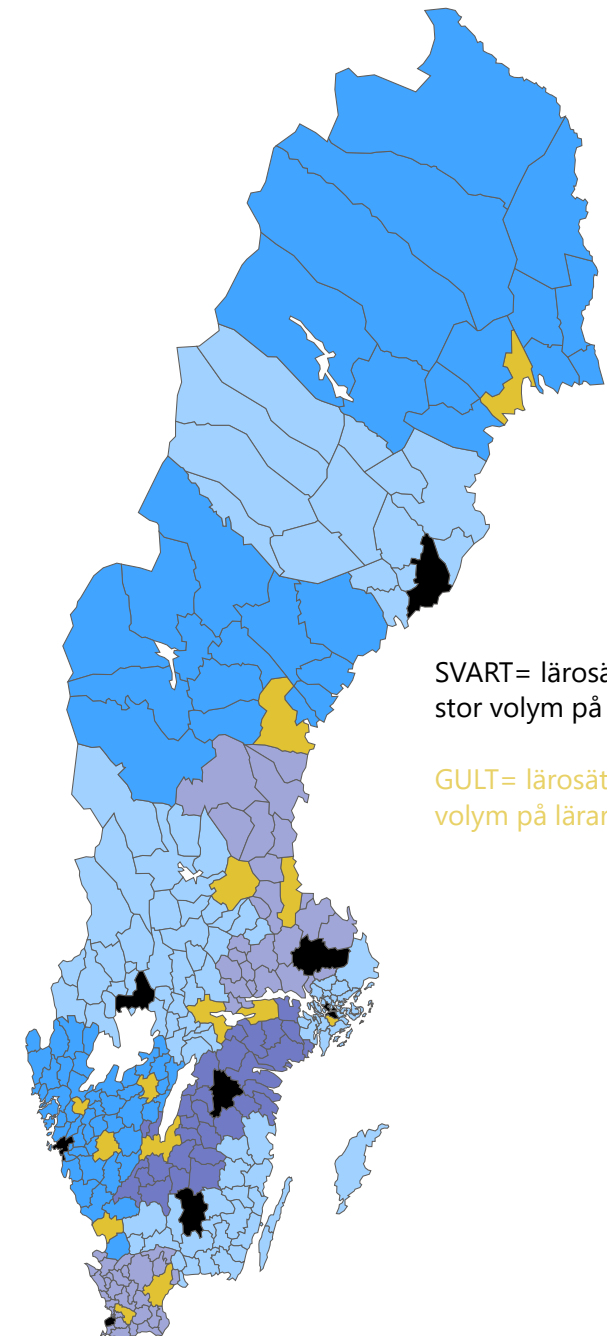

SVART= lärosäte med relativt stor volym på lärarutbildningen

GULT= lärosäte med mindre volym på lärarutbildningen

Läro-utbildningar, fördelat på de regioner som föreslås i Kerstin Hultgrens Skolmyndighetsutredning

Huvudort i Hultgrens regioner	Antal lärarexaminir	Huvudort i Hultgrens regioner, forts.	Antal lärarexar
Göteborg	1567	Stockholm	1773
Chalmers tekniska högskola	14	Gymnastik- och Idrottshögskolan	69
Göteborgs universitet	934	Konstfack	22
Högskolan i Borås	227	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	25
Högskolan i Halmstad	205	Kungl. Tekniska högskolan	59
Högskolan i Skövde	21	Stockholms Konstnärliga Högskola	5
Högskolan Väst	166	Stockholms universitet	1279
Härnösand	268	Södertörns högskola	314
Mittuniversitetet	268	Umeå	316
Kalmar	510	Umeå universitet	316
Linnéuniversitetet	510	Uppsala	833
Linköping	1078	Högskolan i Gävle	271
Högskolan i Jönköping	287	Uppsala universitet	562
Linköpings universitet	571	Örebro	1028
Mälardalens högskola	220	Högskolan Dalarna	332
Luleå	177	Karlstads universitet	510
Luleå tekniska universitet	177	Örebro universitet	186
Lund	1076	Totalt	
Högskolan Kristianstad	335		
Lunds universitet	76		
Malmö universitet	665		
Totalt			

SVART= lärosäte med relativt stor volym på läro-utbildningen

GULT= lärosäte med mindre volym på läro-utbildningen

Appendix 3:

En beskrivning av det regionala samarbetet mellan skolhuvudmän och lärosäten med lärarutbildning i Stockholmsregionen

I Stockholms län finns sju lärosäten med lärarutbildning: Stockholms universitet (alla program), Södertörns högskola (alla program), samt de mindre högskolorna med ämneslärarutbildning, Gymnastik- och Idrottshögskolan, Konstfack, Stockholms konstnärliga högskola, Kungliga musikhögskolan, och Kungliga tekniska högskolan. Tillsammans står dessa lärosäten för ca 22% av landets lärarexamina (2018). Lärosätena medverkar i varandras lärarutbildningsprogram på olika sätt som regleras i separata överenskommelser. Men alla lärosäten samverkar också gemensamt kring lärarutbildning med länets 26 kommuner.

Kommunernas intressen samordnas genom förbundet Storsthlm, vars uppdrag inkluderar att tillvarata kommunernas intressen och främja samverkan. En av de strategiska inriktningarna för Storsthlm är kompetensförsörjning, där "ett bredare samarbete med lärosätenas utbildningsprogram och gemensamma insatser för kompetensutveckling och vidareutbildning" ingår (www.storsthlm.se).

Utgångspunkten för samverkan mellan de sju lärosätena och de 26 kommunerna är det så kallade samverkansavtalet, *Lärarutbildning i Samverkan* (bilägges). Detta reviderade avtal togs fram gemensamt av parterna och trädde i kraft 1 januari 2019 då det ersatte det tidigare avtalet från januari 2012. Syftet med avtalet (§2) kan ses som en avsiktsförklaring parterna emellan, och poängterar

parternas ömsesidiga ansvar för samverkan, för att stärka lärarutbildningens kvalitet genom professionsanknytning, bidra till lärares kompetensutveckling och skolans verksamhetsutveckling samt stimulera till gemensamma forsknings- och utvecklingsarbeten så som praktknära och utbildningsvetenskaplig forskning (s. 2).

Den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) ses som den primära plattformen för samverkan, och regleras, t ex med avseende på ersättningsnivåer och ansvarsfördelning, i avtalet. Till avtalet är också kopplat ett administrativt datasystem kallat VFU-portalen genom vilket alla VFU-placeringar sker. Kommunerna ansvarar även för VFU-placeringar hos fristående huvudmän verksamma i respektive kommun. VFU-portalen finansieras gemensamt av alla lärosäten, proportionerligt i förhållande till antal studenter. I portalen finns ca 16700 studenter (varav ca 8200 hade en placering under HT19).

Avtalet stipulerar att parterna ska upprätthålla en dialog om den regionala samverkan, vilket görs i en styrgrupp med representanter för alla lärosäten samt två representanter från kommunerna. Styrgruppen sammanträder minst två gånger per termin. Gruppen har bland annat arbetat med brister på VFU-platser i gymnasieskolan utifrån en framtagna rapport, och möjligheten till gemensamma VFU-rutiner och dokument. Vidare har styrgruppen regelbundna möten med en större grupp representanter från kommunerna via Storsthlm.

Varje år arrangerar också styrgruppen en konferens där lärarutbildare, ledningspersoner från lärosätena, skolledare, lärare och forskollärare och representanter från skolhuvudmän bjuds in för att diskutera, utveckla och följa upp samverkan inom lärarutbildningarna. Teman har bland annat varit praktknära forskning och VFU-handledning och utgår ofta från erfarenhetsutbyte och goda exempel. Men externa talare har också bjudits in, såsom utredaren för Nationell samling för läraryrket och direktören för Skolforskningsinstitutet.

Bilaga: Samverkansavtal, *Lärarutbildning i samverkan inom Stockholmsregionen*

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM

KONSTFACK
University of Arts, Crafts and Design

STOCKHOLM | **STOCKHOLMS**
UNIVERSITY | **KONSTNÄRLIGA**
OF THE ARTS | **HÖGSKOLA**

STORSTHLM

Läroarutbildning i samverkan inom Stockholmsregionen

framtaget av företrädare för Stockholms universitet, Södertörns högskola, Gymnastik- och idrottshögskolan, Stockholms konstnärliga högskola, Konstfack, Kungl. Musikhögskolan Stockholm och Kungliga tekniska högskolan, tillsammans med Storsthlm, som företrätt länets kommuner.

§ 1 Parter

Detta avtal är tecknat mellan följande parter i Stockholmregionen:

1. Botkyrka kommun (212000-2882)
2. Danderyds kommun (212000-0126)
3. Ekerö kommun (212000-0050)
4. Haninge kommun (212000-0084)
5. Huddinge kommun (212000-0068)
6. Järfälla kommun (212000-0043)
7. Lidingö stad (212000-0191)
8. Nacka kommun (212000-0167)
9. Norrtälje kommun (212000-0217)
10. Nykvarns kommun (212000-2999)
11. Nynäshamns kommun (212000-0233)
12. Salems kommun (212000-2874)
13. Sigtuna kommun (212000-0225)
14. Sollentuna kommun (212000-0134)
15. Solna stad (212000-0183)
16. Stockholms stad (212000-0142)
17. Sundbybergs stad (212000-0175)
18. Södertälje kommun (212000-0159)
19. Tyresö kommun (212000-0092)
20. Täby kommun (212000-0118)
21. Upplands-Bro kommun (212000-0100)
22. Upplands Väsby kommun (212000-0019)
23. Vallentuna kommun (212000-0027)
24. Vaxholms stad (212000-2908)
25. Värmdö kommun (212000-0035)
26. Österåker kommun (212000-2890)

Parterna 1-26 utgör kommuner som skolhuvudmän och kallas gemensamt kommunerna eller var och en för sig kommunen.

27. Gymnastik- och idrottshögskolan (202100-4334)
28. Konstfack (202100-1199)
29. Kungl. Musikhögskolan Stockholm (202100-1215)
30. Kungliga tekniska högskolan (202100-3054)
31. Stockholms konstnärliga högskola (202100-6560)
32. Stockholms universitet (202100-3062)
33. Södertörns högskola (202100-4896)

Parterna 27-33 utgör lärosäten med lärarutbildning och kallas gemensamt lärosätena eller var och en för sig lärosätet.

§ 2 Syfte

Detta avtal ger uttryck för de ingående parternas ömsesidiga ansvar för samverkan, för att stärka lärarutbildningens kvalitet genom professionsanknytning, bidra till lärares kompetensutveckling och skolans verksamhetsutveckling samt stimulera till gemensamma forsknings- och utvecklingsarbeten så som praktiktäna och utbildningsvetenskaplig forskning.

Läraryrkets attraktivitet är ett gemensamt intresse. En lärarutbildning av högsta kvalitet bidrar till att göra Stockholmsregionen en attraktiv region att utbilda sig i och arbeta i.

§ 3 Organisation

Parterna är överens om att upprätthålla en dialog om den regionala samverkan inom lärarutbildning under avtalstiden, och detta görs genom en styrgrupp. Styrgruppen för lärarutbildning i samverkan i Stockholmsregionen (SLUSS) består av en representant från vardera lärosäte och två utsedda representanter från Storsthlm, som företräder kommunerna. I egenskap av största lärosäte står Stockholms universitet för ordförandeskapet samt kanslistöd till gruppen. SLUSS sammanträder 2-3 gånger per termin. SLUSS bevakar även nationella samverkansfrågor rörande lärarutbildning.

SLUSS och Styrgruppen för högskole- och forskningsfrågor inom Storsthlm sammanträder årligen för uppföljning av föreliggande avtal och det gemensamma uppdraget på en strategisk nivå. Diskussionen dokumenteras och återkopplas till berörda parter. Utifrån den löpande uppföljningen av avtalet fattar SLUSS vart tredje år beslut om huruvida avtalet bör revideras.

SLUSS anordnar årligen en samverkanskonferens dit representanter för parterna inbjuds för att diskutera, utveckla och följa upp samverkan inom lärarutbildningen. Samverkanskonferensen finansieras av det lärosäte eller Storsthlm som står som värd för konferensen. Värdskapet roterar årligen mellan de sju lärosätena och Storsthlm.

§ 4 VFU – den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildning

VFU är ett gemensamt uppdrag mellan kommuner och lärosäten i Stockholmsregionen. Avtalet innebär att kommunerna i första hand VFU-placerar lärarstudenter från lärosäten med lärarutbildning i Stockholms län. För att tydliggöra respektive parts åtaganden har dessa sammanställts i tabellform (se Bilaga 1).

4.1 Omfattning

Avtalet omfattar den verksamhetsförlagda delen (30 hp) inom lärarutbildningarna:

- Förskollärarutbildning
- Grundlärarutbildning
- Ämneslärarutbildning inklusive Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU)
- Yrkeslärarutbildning
- Utländska lärares Vidareutbildning (ULV).*

*Antal hp i VFU inom ULV kan variera beroende på studentens tidigare utbildning och erfarenhet, samt utbildningens mål.

4.2 VFU-placering

Lärarstudenterna ska VFU-placeras genom VFU-portalen, det digitala samverkansverktyg framtaget för ändamålet. Lärosätena meddelar behov av antal platser senast 15 maj inför höstterminen respektive 15 oktober inför vårterminen, och kommunerna meddelar antal platser senast 20 juni inför höstterminen respektive 1

december inför vårterminen. VFU-portalen förvaltas av Stockholms universitet, och regleras i ett särskilt avtal (se Överenskommelse om samarbete kring gemensam VFU-portal).

I VFU-portalen sker matchning mellan student och handledare. All relevant information ska finnas inlagd i VFU-portalen, både från lärosäten och kommuner (se även Bilaga 1).

4.3 VFU-handledare

Alla lärarstudenter ska handledas av legitimerade lärare (förutom de lärarkategorier som är undantagna legitimationskravet). Handledaren ska ha lärarexamen i för lärarstudenten rätt inriktning och ämne. Alla lärarstudenter ska, om inte lärosätena i dialog med kommunerna bedömer att särskilda skäl föreligger, ha en handledare som genomgått eller genomgår handledarutbildning om minst 7,5 högskolepoäng.

Lärosätena ska kontinuerligt erbjuda handledarutbildningar.

Kommunerna ska skapa förutsättningar för de lärare som ska ta emot studenter att genomföra handledarutbildning, samt ge förutsättningar för handledare att utföra uppdraget, vilket inkluderar tid för samverkan med lärosäte.

4.4 VFU-ersättning

För den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen erhåller kommunen ekonomisk ersättning. Lärosätena ersätter kommunerna med 583 kronor per student och högskolepoäng (2018 års nivå) enligt en gemensam beräkningsmodell.

Utbetalningen sker terminsvis. Lärosätena lämnar faktureringsunderlag utifrån VFU-portalen till kommunerna senast 1 juni för vårterminen respektive 1 december för höstterminen.

Ersättning utbetalas vid avslutad VFU-kurs, oavsett om studenten godkänns eller underkänns vid examination. Detta gäller även om studenten inte fullföljt kursen, under förutsättning att kommunen fullgjort sin del av avtalet. I de fall studenten behöver göra om VFU-kursen ersätts kommunen på samma sätt som för tidigare ordinarie period.

Vid kompensatorisk närvaro, exempelvis av enstaka sjukdagar som ska kompenseras, utgår ingen ny ersättning.

Om lärosätet meddelar studentens studieavbrott senast tre veckor innan VFU-kursens början utgår ingen ersättning till kommunen.

Kommunerna fakturerar lärosätena för den verksamhetsförlagda delen av utbildningen senast den 1 september för föregående vårtermin och senast den 1 februari för föregående hösttermin utifrån lärosätenas faktureringsunderlag. Har inte faktureringsunderlag inkommit till kommunerna vid respektive datum (1/6 resp. 1/12) har kommunerna rätt till ersättning utifrån planerat behov av VFU-platser angivet i VFU-portalen. Har inte faktura inkommit till lärosätena från kommunerna vid respektive datum (1/9 resp. 1/2) utgår ingen ersättning till kommunerna.

Ersättningen omräknas årligen efter den pris- och löneomräkning som statsmakterna fastställer för högskoleområdet.

§ 5 Tillgång till förskole/skolverksamhet utöver VFU

För att stärka professionsanknytningen av lärarutbildningen och kunna stimulera till gemensamma forsknings- och utvecklingsarbeten behöver lärarstudenterna ges tillgång till förskole/skolverksamhet i form av fältstudier även utöver den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen.

5.1 Omfattning

Avtalet omfattar tillgång till förskole/skolverksamhet för de studenter som har en VFU-placering inom nedanstående lärarutbildningar:

- Förskolläraryrkesutbildning
- Grundläraryrkesutbildning
- Ämnesläraryrkesutbildning inklusive Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU)
- Yrkesläraryrkesutbildning
- Utländska lärares Vidareutbildning (ULV)

Fältstudier innebär exempelvis insamling av data i form av observationer, intervjuer eller enkäter.

5.2 Placering

Endast studenter som redan har en VFU-placering får tillgång till förskole/skolverksamhet utöver den verksamhetsförlagda delen av utbildningen.

Lärosätena ska kommunicera planerade behov av tillgång till förskole-/skolverksamhet direkt till samverkande förskolor/skolor eller kommuner senast vid terminsstart. Det ska finnas dokumenterade rutiner kring fältstudier på respektive lärosäte som tagits fram i dialog med kommunerna.

5.3 Handledare

Fältstudierna inom förskole/skolverksamhet ska vara av sådan art att de inte kräver handledning. Däremot ska förskolan/skolan ha en kontaktperson som studenten kontaktar innan besök på förskolan/skolan. Kontaktpersonen kan med fördel vara studentens VFU-handledare.

5.4 Ersättning

För tillgång till förskole/skolverksamhet utgår ingen ersättning från lärosätena till kommunerna.

§6 Avtalstid

Detta avtal ersätter det tidigare samverkansavtalet "Samverkansavtal om den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen" från 2012 (KSL Dnr 2010/0066), och gäller från och med den 1 januari 2019 och tills vidare.

Part som vill lämna samarbetet som omfattas av detta avtal ska lämna en skriftlig uppsägning till Styrgruppen för Lärarutbildning i samverkan i Stockholmsregionen (SLUSS). Avtalet upphör att gälla för den uppsägande parten sex månader från det att SLUSS mottagit uppsägningen. Avtalet ska fortsätta att gälla för övriga parter.

Om avtalet sägs upp av en kommun och inget annat överenskommit har den kommunen likväl ett ansvar för att lärarstudenterna som påbörjat sin utbildning kan fullgöra denna i enlighet med villkoren i avtalet. Om avtalet sägs upp av ett lärosäte har kommunerna där lärosätets lärarstudenter VFU-placerats inget sådant ansvar.

§7 Ändringar och tillägg

Befinns något i detta avtal eller del därav ogiltigt eller icke tillämpligt, ska detta inte innebära att avtalet i sin helhet är ogiltigt, utan skäligen jämkning i avtalet ska, om möjligt, ske.

§8 Tvistelösning

Tvist med anledning av detta avtal ska i första hand lösas genom förhandling mellan parterna med syfte att uppnå en uppgörelse i samförstånd. Om parterna fortfarande inte kan enas ska tvist avgöras i allmän domstol med Stockholms tingsrätt som första instans.

Detta avtal är upprättat i ett original och förvaras av Storsthlm. Lärosätena undertecknar avtalet på separata signatursidor och kommunerna ingår avtalet enligt egen beslutsrutin. Kommunernas respektive beslut att ingå avtalet dokumenteras och läggs till avtalet.

Läroarutbildning i samverkan inom Stockholmsregionen: Bilaga 1

Tabell 1. Åtaganden gällande VFU för respektive lärosäte och respektive kommun.

Lärosätenas åtagande	Kommunernas åtagande
Ha det övergripande ansvaret för VFU och examinationen av densamma.	Ta emot studenter och utifrån utbildningarnas styrdokument ansvara för genomförandet av VFU
Via VFU-portalen meddela behov av antal platser per inriktning/ämne, senast 15 maj inför höstterminen och 15 oktober inför vårterminen, och placera studenter	Via VFU-portalen erbjuda det antal platser per inriktning och ämne som motsvarar lärosätenas behov av platser, senast 20 juni (revidering senast 1 september) inför höstterminen, samt 1 december (revidering senast 1 februari) inför vårterminen
Se till att VFU-portalen är kontinuerligt uppdaterad med lärosätets VFU-kurskoder och VFU-tider, aktuella studenter med inriktning och ämne, samt övrig information som påverkar förutsättningar för VFU-placering	Se till att VFU-portalen är kontinuerligt uppdaterad med aktuella handledare och övrig information som påverkar förutsättningar för VFU-placering, exempelvis ämnesbehörighet, inriktning, lärarlegitimation, och genomförd handledarutbildning
Lämna faktureringsunderlag till kommunerna för innevarande termin senast 1 juni för vårterminen, respektive 1 december för höstterminen	Fakturera lärosätena för den verksamhetsförlagda delen av läroarutbildningen för föregående termin, senast 1 september för vårterminen och 1 februari för höstterminen
Upprätthålla kontakt mellan lärosäte och handledare under hela utbildningen, inte bara under VFU-kurserna	Svara för kontakter kring VFU-platser hos fristående skolhuvudmän belägna i kommunen
Erbjuda handledarutbildningar	Utse handledare och skapa förutsättningar för de lärare som ska ta emot studenter att gå handledarutbildning och att genomföra handledaruppdraget.
Verka för gemensamma VFU-rutiner för lärosätena	Verka för gemensamma VFU-rutiner för kommunerna

Nästa steg för öppen vetenskap

Dokument

--

Förslag

Förbunds församlingen tar del av informationen

Bakgrund

Peter Aronsson, ordförande i Samordningsgruppen för öppen vetenskap, informerar om gruppens arbete.

Samordningsgruppen för öppen vetenskap har i uppgift att samordna det strategiska arbetet med öppen vetenskap inom förbundet. Gruppen består av ordförandena för de olika SUHF-grupper som är mest involverade i frågorna samt SUHF:s representanter i grupper som organiseras av andra aktörer, fr.a. Kungliga biblioteket (KB) och Vetenskapsrådet (VR).

Ledamöter i gruppen är: Peter Aronsson, rektor Linnéuniversitetet, ordförande styrgruppen för Forum för bibliotekschefer (ordförande), Wilhelm Widmark, överbibliotekarie Stockholms universitet, ledamot av Bidsams styrgrupp, ledamot av styrgruppen för Forum för bibliotekschefer samt ledamot av gruppen för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer (verkställande ledamot), Astrid Söderbergh Widding, rektor Stockholms universitet, ordförande i Bidsams styrgrupp samt ordförande i gruppen för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer, Susanne Kristensson, universitetsdirektör Lunds universitet, ordförande i expertgruppen för arkiv- och informationshantering, Katarina Bjelke, universitetsdirektör Karolinska institutet, kontaktperson till förvaltningschefernas nätverk. Lars Alberius, SUHF:s kansli, är gruppens sekreterare.

Informationen är indelat i tre delar:

1. Hanifeh Khayeri, Vetenskapsrådet, informerar om European Open Science Cloud (EOSC). EOSC är ett blivande partnerskapsprogram i det nya EU-ramprogrammet för forskning och innovation, Horisont Europa. EOSC syftar till att möjliggöra delning av öppna och FAIR forskningsdata över landsgränser, ämnesområden i Europa och globalt. Svenska aktörer – som universitet, institut, forskningsinfrastrukturer, finansierare och privata aktörer – har möjlighet att delta i EOSC-partnerskapet redan vid uppstart och därmed bidra till att bygga upp EOSC.
2. Wilhelm Widmark informerar om arbetet efter de transformativa avtalen och den arbetsgrupp som är på gång.
3. Per Dannetun, ordförande i den nationella arbetsgruppen för forskningsdata (en undergrupp till samordningsgruppen) informerar om gruppens arbete att ta fram en roadmap för öppen vetenskap.

Digital@Idag

Dokument

- Beskrivning av Digital@Idag

Förslag

Förbunds församlingen tar del av Digital@Idags presentation.

Bakgrund

Digital@Idag är en årlig temadag initierad av Forum för Omställning, Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), LO, Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) samt Sveriges kommuner och regioner (SKR).

Sverige, liksom många andra länder, genomgår nu stora förändringar drivna av digitalisering, automatisering och etableringen av helt nya affärsmodeller. Strukturuomvandling är inget nytt, men denna gång går det snabbt och är genomgripande för hela samhället.

Forum för Omställning bildades för att samla olika perspektiv och kunskaper om den nya tekniken samt hur den påverkar samhället som helhet. Syftet är att stärka Sveriges förutsättningar att bejaka strukturuomvandlingen och samtidigt se till att samhället håller ihop. Forum för Omställning menar att de stora och långsiktiga utmaningar som Sveriges står inför bäst hanteras i bred och långsiktig samverkan samt att det behövs mer kunskap om den teknik som nu formar framtidens samhälle. Mot denna bakgrund har Forum för Omställning, Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), LO, Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) samt Sveriges kommuner och regioner (SKR) initierat den årliga temadagen Digital@Idag. Då högskolor har en särskilt viktig roll i det stora kunskapslyft som behövs kopplat till digitaliseringsutvecklingen finns det önskemål om att lärosäten medverkar och arrangerar aktiviteter under Digital@Idag 2020 som kommer att genomföras på flera orter den 2 oktober.

Digital@Idag

Sverige, liksom många andra länder, genomgår nu stora förändringar drivna av digitalisering, automatisering och etableringen av helt nya affärsmodeller. Strukturomvandling är inget nytt, men denna gång går det snabbt och är genomgripande för hela samhället.

[Forum för Omställning](#) bildades för att samla olika perspektiv och kunskaper om den nya tekniken samt hur den påverkar samhället som helhet. Syftet är att stärka Sveriges förutsättningar att bejaka strukturomvandlingen och samtidigt se till att samhället håller ihop. Vi är övertygade om att de stora och långsiktiga utmaningar som Sverige står inför bäst hanteras i bred och långsiktig samverkan. Vi tror också att vi behöver öka kunskapen om den teknik som nu formar framtidens samhälle. Mot denna bakgrund har Forum för Omställning, Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), LO, Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) samt Sveriges kommuner och regioner (SKR) initierat den årliga temadagen [Digital@Idag](#).

Digital@Idag vill att alla som bor i Sverige upptäcker, visar och debatterar möjligheter och utmaningar med digitaliseringen. Vi tror att detta är nödvändigt för att människor ska kunna se framtiden an med tillförsikt. Vi vill även synliggöra det breda engagemang som olika aktörer redan har för att ge människor stöd och verktyg att bli mer digitala.

Den första upplagan av Digital@Idag ägde rum den 22 november 2019. På några få månader lyckades vi engagera 70 aktörer, både från offentlig och privat sektor, som tillsammans arrangerade 35 aktiviteter på elva orter, från Luleå i norr till Lund i söder. Utöver aktörer såsom Nobel Prize Week, AB Volvo, Systembolaget, AMF Fastigheter, Kivra, Ericsson och Region Skåne, deltog Linköpings universitet, Luleå Tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm och Uppsala Universitet från högskolesektorn. På Stockholms Universitet arrangerade Stockholm Resilience Center ett frukostevent om AI och på Visualiseringscenter i Norrköping anordnades paneldiskussioner om digitaliseringens påverkan i samhället med professorer från Linköpings Universitet.

Då högskolor har en särskilt viktig roll i det stora kunskapslyft som behövs kopplat till digitaliseringsutvecklingen vill vi gärna att fler universitet medverkar och arrangerar aktiviteter under Digital@Idag 2020. Den 2 oktober 2020 spänner vi bågen högre och vårt mål är att aktiviteter ska äga rum på minst 100 orter. Aktiviteten kan exempelvis vara föreläsningar; samtal med experter eller debatter. Ni kan även med fördel använda aktiviteter och material som redan finns i er verksamhet.

En temadag för att inspirera alla människor till att *kunna* och *vilja* vara med i den digitala utvecklingen

Vi ser fram emot att träffa er och berätta mer om Digital@Idag!

Vänliga Hälsningar

Susanne Ackum
Ordf Forum för Omställning

Oscar Stege Unger
Ordf Digital@Idag

Arbetsgruppen kring Agenda 2030

Dokument

- Lärosätenas bidrag till Agenda 2030

Förslag

Förbunds församlingen tar del av informationen och diskuterar fortsatt hantering av frågan.

Bakgrund

Agenda 2030 antogs av FN år 2015. Det övergripande syftet att alla världens länder och regeringar fram till år 2030 ska avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa och vidta åtgärder för att uppnå varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Föreliggande promemoria har utarbetats av SUHF:s arbetsgrupp för Agenda 2030 som verkar inom det uppdrag som är givet till SUHF:s expertgrupp för samverkan. Syftet är att promemorian ska ligga till grund för diskussioner och gemensamma ställningstaganden rörande hållbar utveckling inom högre utbildning och forskning.

Arbetsgruppen rekommenderar att Sveriges lärosäten fortsätter bidra till Agenda 2030 genom att fokusera på följande:

- Integrera hållbarhet och Agenda 2030 i utbildningen.
- Konkretisera hållbar utveckling genom Agenda 2030 och de globala målen i verksamheten.
- Utveckla flervetenskap genom disciplinövergripande och/eller lärosätesövergripande projekt.
- Främja progression inom hållbar utveckling och i relation till ämnen i utbildningsprogrammen.
- Stimulera kompetensutveckling på alla nivåer och brett i verksamheten.
- Skapa arenor för att fånga upp och vidareutveckla engagemang hos medarbetare och studenter.

SUHF:s Arbetsgrupp Agenda 2030

Version: 200216

Agenda 2030 – lärosätenas ansvar

Arbetsgruppens medlemmar

Johanna Adami, *rektor*, Sophiahemmet Högskola (ordförande)
 Björn Brorström, *professor*, Högskolan i Borås
 Mattias Goksör, *prorektor*, Göteborgs Universitet
 Ylva Hillbur, *vice rektor för internationella relationer*, Sveriges Lantbruksuniversitet
 Mårten Jansson, *samverkansstrateg*, Sophiahemmet Högskola
 Catherine Legrand, *prorektor*, Linnéuniversitetet
 Linn Svärd, *styrelseledamot*, Sveriges förenade studentkårer

Inledning

På uppdrag av Förenta nationerna (FN) publicerade Världskommissionen för miljö och utveckling 1987 *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, den så kallade Brundtlandrapporten. Kommissionens uppgift var att utarbeta förslag till långsiktiga miljöstrategier för en hållbar utveckling. Dessa skulle sedan fungera som det överordnade ramverket för allt miljöarbete. I rapporten formulerades följande definition för hållbar utveckling: *En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.*

Efter publiceringen av Brundtlandrapporten har FN:s medlemsstater utvecklat det världsgemensamma ansvaret för hållbar utveckling genom Rio-deklarationen (1992), Millenniemålen (2000), Dakar-ramverket (2000), Rio +20 (2012) och Agenda 2030 (2015). Agenda 2030 är universell och har det övergripande syftet att alla världens länder och regeringar fram till år 2030 ska avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor

i världen, främja fred och rättvisa och vidta åtgärder för att uppnå varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Agenda 2030 syftar även till att säkra alla individers politiska, medborgerliga, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Agendan är transformativ och siktar mot en omfattande och snabb global förändring. Den är också integrerad och måste genomföras i samarbete mellan olika nivåer och aktörer i samhället och i samarbete över gränser lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. När världens regeringar antog Agenda 2030 åtog de sig att genomföra den utifrån sina egna förutsättningar och med nationellt relevanta mål. Sveriges måluppfyllelse bör alltså ses i relation till såväl nationella mål som till de målsättningar som överenskommit globalt.

Agenda 2030 består av fyra delar: en politisk deklaration, ett målramverk (17 globala mål och 169 delmål), medel för genomförande samt ett ramverk för uppföljning och ansvarsskyldighet. Ansvar för genomförandet av Agenda 2030 är gemensamt och avser alla människor och alla länder. Det yttersta ansvaret för att genomföra målen vilar på varje regering. Utöver staternas ansvar krävs engagemang från civilsamhället, kommuner, regioner och näringsliv. Högre utbildning och forskning är centralt för att verifiera befintlig kunskap, utveckla nya kunskaper, förmedla kunskaper och bidra till implementering av lösningar på samhällsliga utmaningar och därmed verka för att uppnå social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet till år 2030.

Föreliggande promemoria har utarbetats av SUHF:s arbetsgrupp för Agenda 2030 som verkar inom det uppdrag som är givet till SUHF:s expertgrupp för samverkan. Syftet är att promemorian ska ligga till grund för diskussioner och gemensamma ställningstaganden rörande hållbar utveckling inom högre utbildning och forskning.

Ansvar och förväntningar

En bestämmelse om att lärosätena har ett uttalat ansvar att främja en hållbar utveckling infördes i högskolelagen 2006 (SFS 2005:1209). I 1 kap. 9 § i högskolelagen anges *att högskolorna i sin verksamhet skall främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.*

Politik, näringsliv och samhälle har stora och berättigade förväntningar på att forskning och högre utbildning skall bidra till hållbar utveckling och ett gott samhälle. Därför måste lärosätena, enskilt och tillsammans, utveckla genomtänkta förhållningssätt och strategiska perspektiv på hållbarhet inom utbildning, forskning och samverkan. Vetenskap och forskningsanknuten utbildning av högsta kvalitet är grunden för framtidens lösningar och för att bidra till genomförandet av Agenda 2030.

Förutsättningar och uppdrag

Inom högre utbildning tillägnas sig människor såväl generella färdigheter som specifika kompetenser. De förvärvar kunskaper som rustar dem för att möta samhällets utmaningar. Forskningen ger nya perspektiv på viktiga grundfrågor och bidrar på olika sätt till social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet

För att lärosätena bäst ska kunna hantera sitt uppdrag fordras att de i hög grad är självständiga samhällsaktörer. Akademisk frihet, integritet och utrymme för kritisk dialog är grundförutsättningar för hög kvalitet inom utbildning och forskning. I kombination med öppenhet och väl utvecklade och förtroendefulla relationer mellan lärosätena och andra aktörer i samhälle och näringsliv skapar det gynnsamma förutsättningar för samhällets långsiktiga kunskapsförsörjning. Lärosätenas hållbarhetsarbete kan aldrig bedrivas frikopplat från forskning och utbildning utan behöver integreras i enskilda projekt, forskning och utbildning för att ge förutsättningar att bli mer djupgående.

Forskare, lärare och studenter som genom Agenda 2030 exponeras för problemställningar och utmaningar i det omgivande samhället får insikter som går att omsätta i förnyelse och kvalitetsutveckling i forskning och utbildning. Samverkan och utveckling av nya kunskapsområden är därmed både mål och kännetecknande för lärosätenas bidrag till Agenda 2030. Lärosätenas uppgift är också att identifiera kunskapsluckor och att kritiskt utvärdera målen i Agenda 2030 och hur de uppfylls.

Perspektiv och ställningstaganden - på detta sätt kan lärosätena bäst bidra till Agenda 2030

Flervetenskap

För att uppnå samstämmighet kring hållbar utveckling behöver det finnas en vetenskaplig grund för åtgärder inom såväl offentlig och privat förvaltningen som inom lärosätenas verksamhet. Denna grund bygger i flera fall på ett tvärsektoriellt angreppssätt som ofta kräver flervetenskaplig överblick och kompetens. Hållbarhetsperspektiv och mål i Agenda 2030 bör föras in i utbildning och forskning där de passar och är naturliga ur ett ämnesperspektiv.

Utvecklingen kräver nya angreppssätt, forskningsprogram som möter samhällsutmaningarna, samarbete över disciplinära gränser och innovativa lösningar. Lärosätena behöver stimulera och utveckla flervetenskapliga ansatser och arbetssätt samtidigt som ämnesutveckling sker. Ansvariga för innehållet i utbildningsprogram och kurser måste prioritera mellan utrymmet för ämnet och utrymmet för att utveckla kunskaper och kompetenser för hållbar utveckling.

Organisation

Kvaliteten i hållbarhetsarbetet stöds av systematik, tydliga ledningsbeslut, förankring och mandat hos alla ledare inom lärosätena. Detta kräver att flera personer och kompetenser involveras på alla organisatoriska nivåer och att regelverk och rutiner utarbetas, beslutas och följs. En formalisering av arbetet måste förenas med fortsatt visions- och strategiarbete för att befästa och utveckla hållbarhetsarbetet. Genomförande däremot kräver engagemang i verksamheten och delaktighet av studenter och medarbetare. Förändringsarbete kräver tid och det är viktigt att vara medveten om förutsättningarna för förändring vid lärosätena.

Meritering

Långsiktiga målformuleringar liksom nya och befintliga uppdrag för universitets- och högskolesektorn behöver innefatta Agenda 2030. Ansvar måste vara tydligt och hållbarhetskicklighet som tillför kvalitet till lärosätenas kärnverksamheter bör värderas och belönas där det är relevant. Sådan hållbarhetskicklighet bör vägas in tillsammans med vetenskaplig, pedagogisk och annan skicklighet, men innehåll och former måste kunna variera mellan olika lärosäten, och mellan olika typer av anställningar inom ett lärosäte.

Kvalitet

Med utgångspunkt från att hållbarhetsuppgiften är en integrerad del av forskning och utbildning, är hållbarhetskvalitet en aspekt av forsknings- respektive utbildningskvalitet. Ur lärosätessynpunkt bör kvalitet i hållbarhet ytterst definieras utifrån de mål lärosätet beslutat om för hållbarhet i alla dimensioner, med särskild tonvikt på hur hållbarhet långsiktigt bidrar till kvalitet och relevans i utbildning och forskning. Kvalitetsvärdering bör i det perspektivet förhålla sig till uppfyllande av uppsatt ambitionsnivå inom lärosätet. Ur ett omgivningsperspektiv handlar kvalitet i hållbarhet dels om att motsvarande måluppfyllelse

finns hos de partners ett lärosäte samverkar med, dels om det uppnådda resultatet av hållbarhetsarbetet i form av samhällseffekter.

Mål

Att tydliggöra målen vid utveckling av hållbarhetsperspektivet vid lärosäten kan bilda grund för en kravspecifikation för det hållbara lärosätet. Det finns ingen principiell motsättning mellan att bedriva forskning och utbildning av högsta akademiska kvalitet och väl utvecklat hållbarhetsarbete och fokus på Agenda 2030. Samtidigt måste olika målkonflikter uppmärksammas. Det finns också konflikter mellan vad som är framgångsrikt på kort sikt och på lång sikt. Därutöver påverkar politiska beslut samt att lärosäten alltid måste göra val och prioriteringar i förhållande till tid, kraft och resurser. Även om det långsiktiga och överordnade målet är att lärosätena så mycket som möjligt ska tjäna det samhälle de är en del av finns konkreta avvägningar som behöver hanteras.

Etik

Kunskap om hur olika politiska åtgärder påverkar den akademiska friheten är central. Lärosätenas unika betydelse kan beskrivas i termer av att vara samhällets intellektuella motor och kritiska spegel. Det förutsätter forskning och utbildning av hög kvalitet, där det fria sökandet efter ny kunskap står i centrum. För att kunna nå dessa mål krävs också att lärosätena har en stark och självständig ställning i samhället. Universitetens Magna Charta anger som sin första grundläggande princip att universitetet är en autonom institution i samhället: *För att tillgodose omvärldens behov måste universitetens forskning och undervisning vara moraliskt och intellektuellt oberoende av alla politiska, ideologiska och ekonomiska maktgrupperingar.* För att inte kollidera med sådana krav måste hållbarhet karakteriseras av ömsesidighet, öppenhet och delaktighet med bibehållen integritet för inblandade aktörer. De generella krav som gäller avseende god forskningssed och etik måste gälla även för gemensamma hållbarhetsprojekt. Konkret kommer dessa överväganden in när det gäller frågor om vem ett lärosäte önskar samverka med, hur hållbarhet organiseras och hur resultaten av hållbarhet kan och får nyttjas. Etiska bedömningar bör alltid ingå när en hållbarhetsinsats övervägs. En förutsättning för all hållbarhet är att akademiska kärnvärden respekteras.

Rekommendationer

Sveriges lärosäten bör fortsätta bidra till Agenda 2030 genom att fokusera på följande¹:

- Integrera hållbarhet och Agenda 2030 i utbildningen.
- Konkretisera hållbar utveckling genom Agenda 2030 och de globala målen i verksamheten.
- Utveckla flervetenskap genom disciplinövergripande och/eller lärosätesövergripande projekt.
- Främja progression inom hållbar utveckling och i relation till ämnen i utbildningsprogrammen.
- Stimulera kompetensutveckling på alla nivåer och brett i verksamheten.
- Skapa arenor för att fånga upp och vidareutveckla engagemang hos medarbetare och studenter.

---

¹ Punkterna sammanfaller till viss del med rapporten *Mycket görs, mycket mer behöver göras*. Universitets och högskolors bidrag till hållbar utveckling. Brorström B, Pahlsson B. Vinnova Rapport VR 2019:6.

Ekonomisk impact-projekt

Dokument

- Multiplying economic value: the impact of Swedish universities, rapport från Oxford Economics

Förslag

Förbunds församlingen tar del av rapporten. Förbunds församlingen reflekterar över utfallet av rapporten och diskuterar möjlig fortsatt väg framåt.

Bakgrund

Bakgrunden till föreliggande rapport är SUHFs vilja att med fakta kunna bygga under argumentationen om hur sektorns verksamhet bidrar till samhället. Utöver att undersöka lärosätenas ekonomiska impact finns det arbeten igångsatta för att synliggöra lärosätenas bidrag till samhällets kompetensförsörjning och lärosätenas bidrag till agenda 2030.

De ekonomiska effekterna av lärosätenas verksamheter är naturligtvis både direkta och indirekta och omfattar många typer av påverkan. Det finns inget enkelt sätt att uppskatta dessa och för att ta fram fakta kan man välja lite olika vägar. I ett första steg har SUHF valt att göra en enklare studie som enbart omfattar mätbara ekonomiska effekter baserade på offentligt tillgängliga data. Alternativet – en mer omfattande studie av den typ som LERU gjort – kräver också omfattande arbetsinsatser från alla lärosäten.

Den föreliggande rapporten beskriver alltså direkta och indirekta ekonomiska effekter, men omfattar t ex inte en analys om hur tillgången på utbildad arbetskraft påverkar var näringslivet placerar verksamhet (och därmed tillväxten i ekonomin) eller vilka effekterna är av innovation som kommer ur lärosätena. Den enda effekten av ökad kompetens som finns med i rapporten är den effekt som orsakas av att individens lön ökar.

Rapporten måste alltså kompletteras med andra studier och underlag för att kunna beskriva den samlade impact som lärosätenas verksamhet har i samhället. Det finns goda skäl att tro att den ekonomiska impact som inte är beskriven i rapporten är betydligt större än den som är beskriven, men det är naturligtvis svårt att beräkna utan underlag.

För att lägga en grund för beslut om hur SUHF bör gå vidare uppmanas förbunds församlingen att:

- reflektera över utfallet av rapporten. Den ekonomiska impacten – beräknad på det sätt som studien gjort – är bara marginellt större än kostnaden för verksamheten.
- diskutera möjlig fortsatt väg framåt och komma med förslag till prioriteringar för kompletterande underlag som behöver tas fram.

MULTIPLYING ECONOMIC VALUE: THE IMPACT OF SWEDISH UNIVERSITIES

REPORT FOR SUHF

MARCH 2020

Oxford Economics

Oxford Economics was founded in 1981 as a commercial venture with Oxford University's business college to provide economic forecasting and modelling to UK companies and financial institutions expanding abroad. Since then, we have become one of the world's foremost independent global advisory firms, providing reports, forecasts and analytical tools on more than 200 countries, 250 industrial sectors, and 7,000 cities and regions. Our best-in-class global economic and industry models and analytical tools give us an unparalleled ability to forecast external market trends and assess their economic, social and business impact.

Headquartered in Oxford, England, with regional centres in London, New York, and Singapore, Oxford Economics has offices across the globe in Belfast, Boston, Cape Town, Chicago, Dubai, Frankfurt, Hong Kong, Houston, Johannesburg, Los Angeles, Melbourne, Mexico City, Milan, Paris, Philadelphia, Sydney, Tokyo, and Toronto. We employ 400 full-time staff, including more than 250 professional economists, industry experts, and business editors—one of the largest teams of macroeconomists and thought leadership specialists. Our global team is highly skilled in a full range of research techniques and thought leadership capabilities, from econometric modelling, scenario framing, and economic impact analysis to market surveys, case studies, expert panels, and web analytics.

Oxford Economics is a key adviser to corporate, financial and government decision-makers and thought leaders. Our worldwide client base now comprises over 1,500 international organizations, including leading multinational companies and financial institutions; key government bodies and trade associations; and top universities, consultancies, and think tanks.

March 2020

All data shown in tables and charts are Oxford Economics' own data, except where otherwise stated and cited in footnotes, and are copyright © Oxford Economics Ltd.

This report is confidential to the **Association of Swedish Higher Education Institutions** and may not be published or distributed without their prior written permission.

The modelling and results presented here are based on information provided by third parties, upon which Oxford Economics has relied in producing its report and forecasts in good faith. Any subsequent revision or update of those data will affect the assessments and projections shown.

To discuss the report further please contact:

Andy Logan: alogan@oxfordeconomics.com

Alice Gambarin: agambarin@oxfordeconomics.com

Oxford Economics

4 Millbank, Westminster, London SW1P 3JA

Tel: +44 (0)20 3910 8000

TABLE OF CONTENTS

Executive summary	4
1. Introduction.....	7
Our Methodology.....	9
2. Universities and their multiplier impacts.....	11
2.1 The direct impact.....	11
2.2 Universities' multiplier impacts.....	15
2.3 Universities' total expenditure impacts	18
3. Impact of international students and visitors spending	20
3.1 International students' subsistence expenditure	20
3.2 Visitors' expenditure.....	22
4. Economic impact of universities, the international students they attract and their visitors	24
5. Universities' contribution to the Swedish economy's productive capacity	27
5.1 Universities' contribution to Swedish human capital	27
5.2 Universities' contribution to productivity growth	31
Wider impacts.....	34
6. Conclusion.....	35
Methodological appendix	36
Institutions in the study.....	40

EXECUTIVE SUMMARY

The higher education sector makes a sizeable contribution to the Swedish economy and society at large. Universities educate hundreds of thousands of students from all parts of Sweden and the world every year, helping to build their human capital, which in turn augments the productive capacity of the local economy.

Universities also employ thousands of staff throughout the country and generate and deliver taxes to the national and municipal government. But on top of this, they also have an important part to play in supporting a wide range of industries—their supply chains stretch far and wide, contributing GDP and sustaining jobs, as the impact ripples through the economy (known as the “indirect” impact). In the wider consumer economy, the presence of universities is strongly felt, as their own staff and employees within their supply chains spend money on retail, accommodation, leisure and transport (known as the “induced” impact). Similarly, international students and their visitors also spend in the consumer economy.

Moreover, universities play a role in creating and supporting the initial development of graduates’ start-ups and driving innovation and creativity through knowledge transfer across Sweden. Each of these channels, in turn, supports further GDP, employment, tax receipts and wider economic benefits. While the latter are difficult to measure and quantify, they are nevertheless an important component of the sector’s contribution to the Swedish economy and are therefore acknowledged in this study.

This report starts by investigating the core economic impact of Swedish universities. In this study, this is measured annually in terms of their contribution to national GDP, the jobs they support across the country, and the tax revenues they generate. It then focuses on how universities also have a longer-term impact, as they boost productivity of the Swedish economy by building human capital through the education they provide, and enhancing the wider pool of knowledge through academic exploration and research.

In 2017-18, Swedish universities directly employed 76,000 people, 53% of whom were female. By buying goods and services from Swedish firms in their supply chains, and through the consumer spending supported by the wages they pay their staff, an additional 41,000 jobs were sustained in that year. On top of the impact of universities themselves, expenditure of the almost 38,000 international students who studied at Swedish universities in 2017-18, and that of the friends and family who visited them, stimulated another 4,000 jobs.

Adding all of these employment impacts, we find that the activity of universities, the international students they attract and their visitors, supported more than 121,000 jobs in Sweden in 2017-18.¹ This was equivalent to 2.4% of all employment in Sweden. To give a sense of scale, this was larger than the entire population of Örebro, the seventh largest city in Sweden and one of the largest inland hubs of the country.

121,000 jobs

Contribution to employment supported in 2017-18 by Swedish universities, their international students and visitors to these students.

¹ Employment is calculated on a “headcount” basis.

SEK93.2 bn

Contribution to GDP supported in 2017-18 by Swedish universities, their international students and visitors to these students.

Universities' own direct gross value added contribution, at SEK 49.6 billion in 2017-18, was as large as that made by a number of sizable industries. For example, it was almost as large as that produced by the agriculture, forestry and fishing industry across Sweden.

When also including multiplier impacts and the activity supported by international students and visitors, we estimate that universities supported a SEK 93.2 billion gross value added contribution to Swedish GDP in 2017-18. This accounted for 1.9% of all the economic activity generated in the nation that year. Put another way, around SEK 1 in every SEK 52 of Swedish GDP was attributable to the activities of universities and their international students' and visitors' expenditure. This was equivalent to roughly half the gross value added produced by all firms and other institutions in Uppsala County.

Furthermore, Swedish universities, together with their international students and visitors, supported SEK 36.6 billion in tax revenues for the Swedish national and municipal government in 2017-18. This amount equated to over 80% of the direct funding Swedish universities received from government sources in the same year. Over 98% of this was related to universities own activities and procurement.

Fig. 1. The economic impact of Swedish universities, 2017-18

	Universities' operations (Chapter 2)	International students' subsistence spending (Chapter 3.1)	Overseas visitors' spending (Chapter 3.2)	Total impact of Swedish Universities (Chapter 4)
GDP (SEK billion)				
Direct	49.6			49.6
Indirect	16.2	2.0	0.4	18.5
Induced	24.4	0.6	0.1	25.1
Total	90.1	2.6	0.5	93.2
Employment (persons, 000s)				
Direct	76			76
Indirect	15	2	1	18
Induced	26	1	0	27
Total	117	3	1	121
Taxes (SEK billion)				
Direct	25.1			25.1
Indirect	4.4	0.5	0.1	5.0
Induced	6.3	0.2	0.0	6.5
Total	35.8	0.7	0.1	36.6

Source: Oxford Economics

Despite all the short-term benefits universities bring, it is their **ability to boost the productive capacity (or supply side) of the economy** that matters in the longer term. We estimate the education universities provided in 2017-18 increased the value of graduates' human capital by some SEK 83.6 billion. In other words, for every SEK 1 students invest in their higher education in the

SEK36.6 bn

Tax contribution supported in 2017-18 by Swedish universities, their international students and visitors to these students.

form of forgone money while studying, they receive a cumulative of SEK 3.30 in higher future earnings.

Moreover, innovation through research and development plays a fundamental role in sustaining long-run economic growth. In 2017-18, universities undertook SEK 38.8 billion of R&D. This was estimated to have delivered benefits equating to SEK 6.7 billion in GDP, equivalent to SEK 1,300 for every household in Sweden.

In addition to their core economic impacts, the higher education sector makes a significant contribution to Sweden's knowledge economy.

Universities upskill students and boost their productive potential; some of them then become entrepreneurs and start their own businesses, often with support from their university. The higher education sector also plays a vital role in fostering innovation in Sweden, with its wide-ranging research helping to generate new ideas and apply them in a business setting. Universities also benefit Swedish firms through their business support, which is achieved through knowledge transfers, research collaborations, and consultancy activities. These impacts show the wider critical role of universities in shaping the Swedish economy.

SEK38.8 bn

Amount invested by Swedish universities on R&D during 2017-18.

1. INTRODUCTION

This study, commissioned by SUHF—the Association of Swedish Higher Education—provides an assessment of universities’ contribution to the economy of Sweden. It does so in three ways. First, it employs a standard approach called *economic impact assessment* to model universities’ economic impact in terms of their annual contribution to GDP, employment and tax revenues, using Swedish Higher Education Authority’s (UKÄ) data. This explores the short-term impacts of 45 universities, colleges, artistic colleges, and individual training coordinators as they stimulate economic activity across Sweden.²

The assessment focuses on their operational, supply chain and wage payment spending in 2017-18. As part of this exercise, it also looks at the subsistence expenditure of the international students and the visitors that universities attract. This is additional expenditure in the Swedish economy, so creates extra economic activity and employment beyond that generated by Swedish residents’ spending.³

Furthermore, in recognition of the wider role universities play, the report looks at the longer-term impacts these have on the Swedish economy. In particular, we look at how universities increase the long-run productive potential of the economy, sometimes referred to as “supply side” developments.

This study looks at two of the major ways universities impact the supply side of the economy. First, it looks at the impact universities have on workforce productivity, through raising the level of human capital. This enhances the available pool of skills and capabilities firms and other employers can access in Sweden. Second, the report also investigates the benefits universities’ research and innovation deliver to the Swedish economy. This research may result in new products and services or might improve existing ones. As there is considerable controversy over the best way of estimating both effects, the estimates should be regarded as illustrative.

Last but not least, staff and students at Swedish universities enhance the local economy in notable other ways. Universities help build students’ human capital, which in turn augments the productive capacity of the economy. Such creative knowledge and education in turn boost innovation among businesses in Sweden. All these softer positive impacts are difficult to quantify, but nonetheless constitute important contributions of the Swedish higher education sector that it is important to acknowledge.

The report is structured as follows:

---

² The full list of institutions can be found in the appendix.

³ It is important to note that Swedish students also spend money locally while studying for their degree. Most of this subsistence spending is likely to be funded through government-funded student grants and loans. Such living expenses create wider economic benefits for the Swedish economy. However, we cannot argue that these students’ expenditure is truly “additional” to the Swedish economy, because, even if universities didn’t exist, the majority of students would likely get a job and stay in Sweden. Therefore, subsistence spending of domestic students is not incorporated in the total economic contribution of Swedish universities to the Swedish economy.

- Chapter 2 demonstrates the economic impact of universities' expenditure and the activity that they stimulate around the Swedish economy;
- Chapter 3 looks at the expenditure undertaken by the international students and visitors that universities attract to Sweden;
- Chapter 4 summarises the expenditure impacts generated by universities, the international students and the visitors they attract;
- Chapter 5 highlights how universities enhance the productive potential of the Swedish economy, through their educational role and their investment in R&D.

OUR METHODOLOGY

This study quantifies the contribution universities make to the Swedish economy using a standard means of analysis called *economic impact assessment*. The results presented are for the academic year ended June 2018, reflecting the latest year for which UKÄ data were available at the time of writing.

To assess the contribution universities make to the economy, this report quantifies the impact of three types of expenditure undertaken by Swedish universities (also summarised in Fig. 2):

- **Direct impact** relates to the operational expenditure universities undertake to supply their teaching and research activities.
- **Indirect impact** is the result of universities' expenditure on inputs of goods and services from Swedish suppliers. Additionally, this impact includes international students' subsistence expenditure and the spending of their visitors.
- **Induced impact** arises as universities, the firms in their supply chains, and firms in the supply chains of businesses providing the consumer goods purchased by international students and visitors, pay their staff wages. These workers spend their earnings in retail, leisure and other outlets. These impacts then ripple out across these outlets' Sweden-based supply chains.

The sum of these channels makes up the total of the higher education sector's expenditure impacts. The economic contribution is measured using three metrics:

- **Gross value added (GVA) contribution to Gross Domestic Product (GDP)** is a measure of net output.⁴ It is defined as the value of an industry's sales minus the value of inputs of goods and services used up in their production. It is the measure Statistics Sweden (SCB) uses to quantify the contribution to the economy of each individual producer, industry or sector.
- **Employment** is measured on a headcount basis to facilitate comparison with employment data for other industrial sectors sourced from the SCB.
- **Tax revenues** flowing to the Swedish national and municipal government, including all income taxes, social security contributions, and corporation taxes attributable to universities' activities.

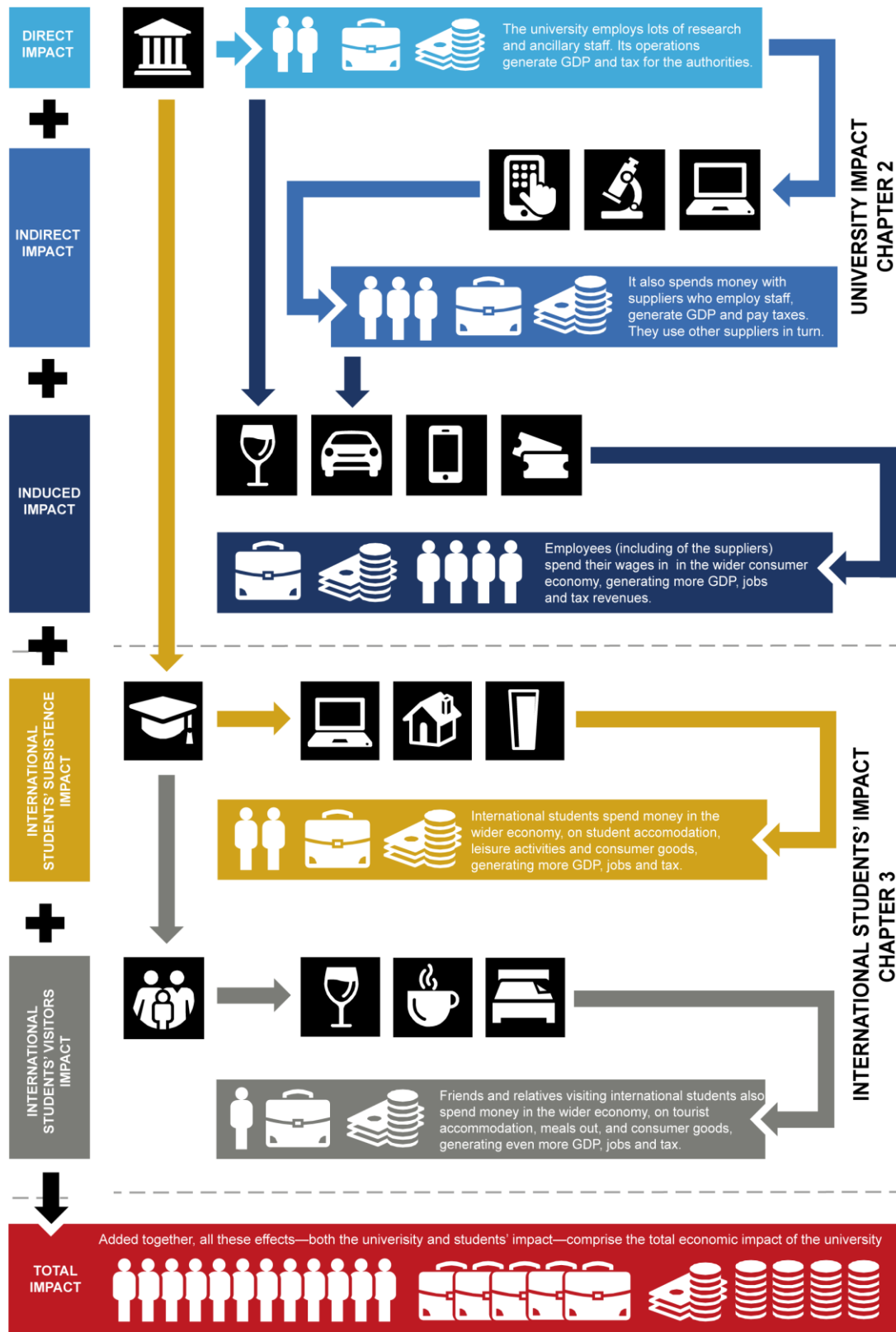
The results are presented on a gross rather than a net basis. They therefore ignore any displacement of activity from other sectors, nor do they consider what the resources currently used by universities, or stimulated by their expenditure, could alternatively produce in their second most productive usage. This is because it is impossible to know what the labour and capital would have produced if they were employed in their second most productive use.

Through their work, Swedish universities generate benefits not only for the economy, but also for wider society. For example, they boost productivity by providing high-quality education, and foster innovation with their R&D. These wider channels of impact are analysed in Chapter 5.

---

⁴ GDP measures the total economic output of a country. It is used to judge the rate of growth of the economy, and to define whether the country enters a recession. GDP equals the sum of GVA and taxes minus subsidies on production.

Fig. 2. The channels of economic impact

2. UNIVERSITIES AND THEIR MULTIPLIER IMPACTS

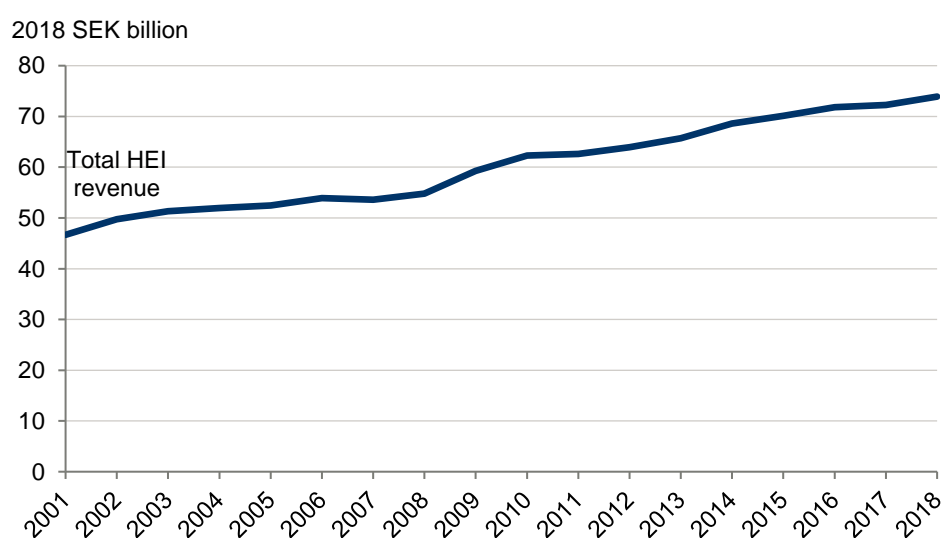
This chapter investigates the economic activity stimulated by Swedish universities through their own operations, and the expenditure required to provide teaching, research, and other services. It looks at the three channels of expenditure they support and the activity this spending stimulates. These are: universities' own operational spending; the impact of their procurement from suppliers located in Sweden; and the payment of wages by the higher education sector and its suppliers to workers based in the country.

2.1 THE DIRECT IMPACT

2.1.1 Income

In 2017-18, universities in Sweden received SEK 73.9 billion in income.⁵ Since 2017, the sector's income has risen by SEK 3.0 billion in nominal terms or 4.3%. After allowing for price inflation, this equated to 2.3% growth in real terms. Over the period 2001-18, the revenue of the higher education sector in Sweden has grown by an average real annual growth rate of 2.7%.

Fig. 3. Total revenue of Swedish HEIs, constant prices, 2001-18

Source: Swedish Higher Education Authority

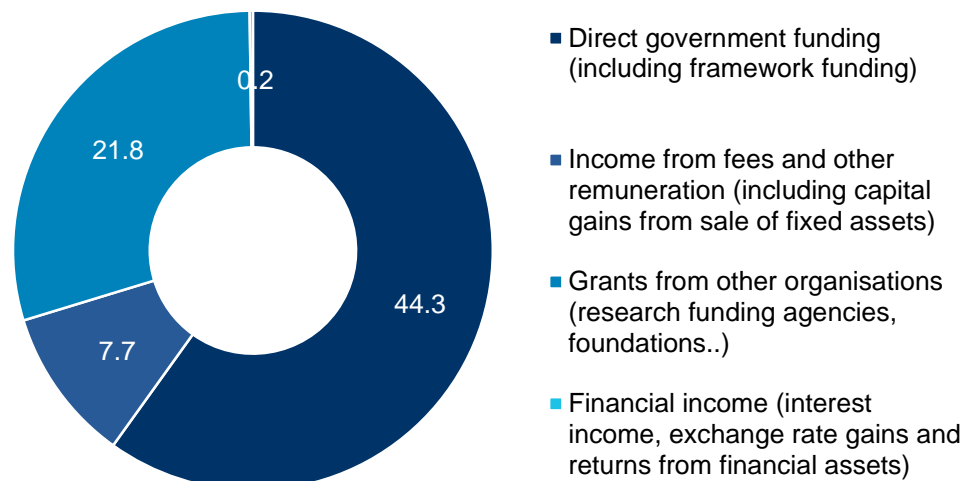
In 2017-18, direct government funding provided universities with SEK 44.3 billion in income, or 60% of their total earnings. Grants from other organisations (like research funding agencies and foundations) were the second largest source of income, providing SEK 21.8 billion, or 29% of the

⁵ UKÄ, "Resultaträkning (tkr)", <https://www.uka.se/statistik--analys/statistikdatabas-hogskolan-i-siffror/ekonomi.html?indicator=resultatrakning>

total. Income from fees and other remuneration was third in importance, with funding of SEK 7.7 billion, or 10% of the total.

Fig. 4. Universities' income by source, 2017-18

SEK billion

Source: Swedish Higher Education Authority

2.1.2 Gross value added

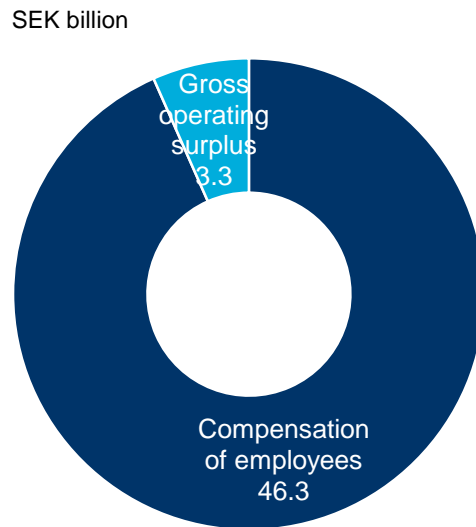
Income does not isolate the contribution universities make to the Swedish economy, as it includes the value of inputs purchased from other industries. Therefore, this section focuses on universities' direct gross value added contribution. In 2017-18, universities made a SEK 49.6 billion gross value added contribution. This was equivalent to 1.0% of the Swedish GDP.⁶ The higher education sector contributes to GDP mainly through the wages it pays out to its staff (Fig. 5).

Since 2017, universities' direct gross value added contribution rose by 2.2% in real terms, as a result of both an increase in employee compensation and gross operating surplus. In both years, 93% of the GVA contribution came through staff costs.

⁶ Swedish GDP data were sourced from SCB and downloaded through Haver.

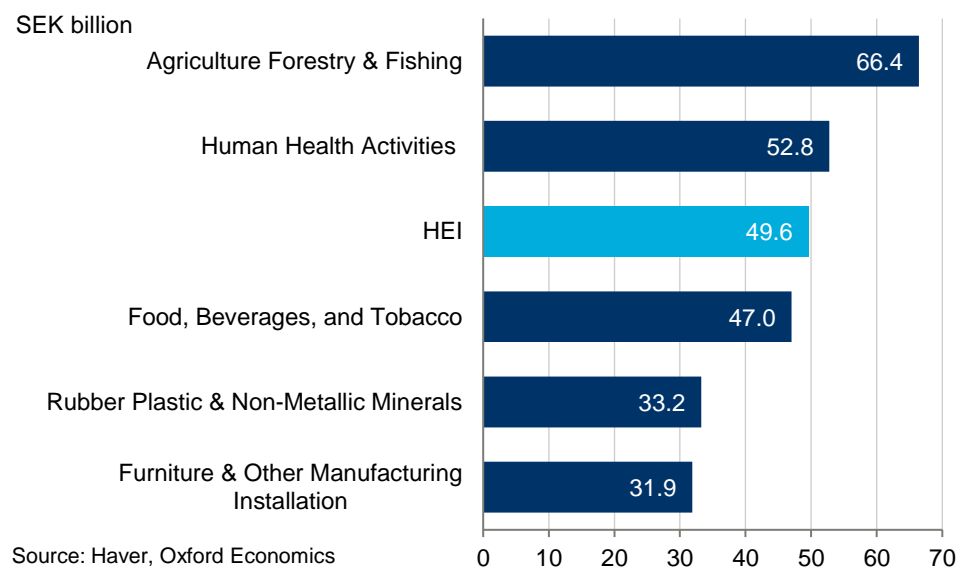
Fig. 5. Gross value added contribution to GDP made by universities, 2017-18

Source: Swedish Higher Education Authority

To give a sense of scale, universities' direct gross value added contribution to GDP was almost as large as that produced by human health activities (Fig. 6).⁷

Fig. 6. Industry comparisons by gross value added contributions in 2018

2.1.3 Employment

Universities provide significant numbers of jobs all around Sweden. In 2017-18, Swedish higher education institutions employed 76,200 people.⁸ This

⁷ Gross value added comparators were sourced from SCB and downloaded through Haver.

⁸ Employment on a "headcount" basis. This is equivalent to 61,400 full-time equivalent jobs (SCB: Employees in higher education).

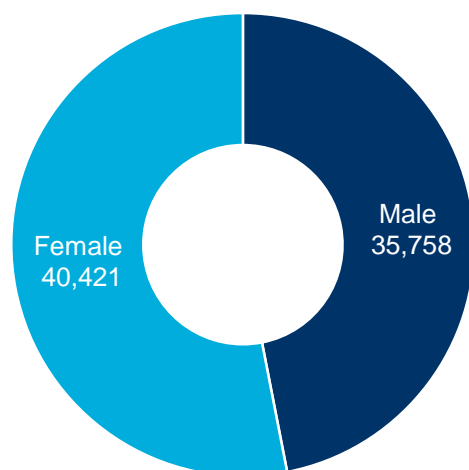
was equivalent to around 1.5% of all people in employment across the country.⁹ This was roughly 13% of the 590,000 people employed in the education sector.¹⁰

To help support the sector’s expansion, over the past year, the number of people employed at universities grew by 0.9%. Since 2001, total employment in the sector increased by 27%; this was a faster rate of growth than the whole economy, where employment increased by 18% over the same period.¹¹

Universities are key employers of female workers. In 2017-18 they employed just over 40,400 female staff, accounting for 1.7% of Swedish female employment. This was 53% of their total workforce (Fig. 7), a greater proportion than the share of female employees in the whole economy (48%).

Fig. 7. University employment by gender, 2017-18

Number of employees

Source: SCB

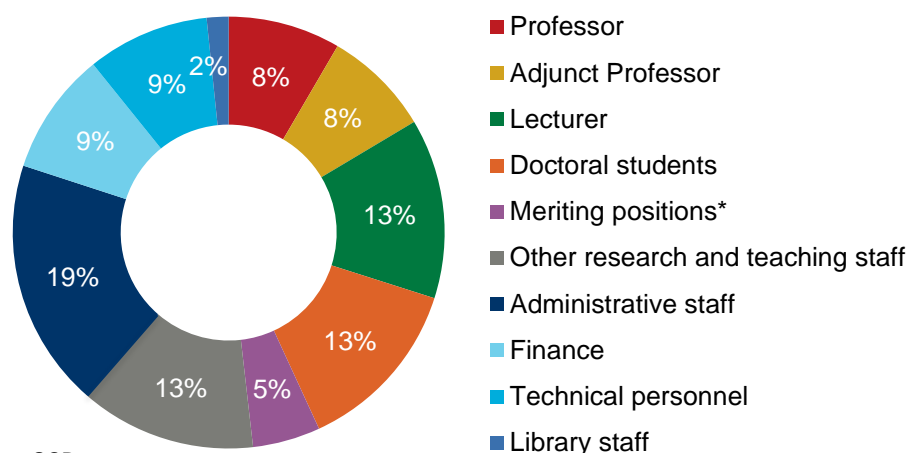
Universities employ a range of people across the skills spectrum. Some 30% of universities’ workforce was employed in academic occupations in 2017-18 (including professors, lecturers, and adjunct professors), while administrative staff comprised another 19% of the workforce.

⁹ Based on 5.1 million working age people in employment in Sweden, sourced from SCB’s Labour Force Survey and downloaded through Haver.

¹⁰ SCB data, downloaded from Haver.

¹¹ Calculated using data on the number of working age people in employment in Sweden, sourced from SCB’s Labour Force Survey and downloaded through Haver.

Fig. 8. Share of employment by occupation, 2017-18

Source: SCB

* Meriting positions refer to those who are employed as research assistants, assistant lecturers or have postdoctoral employment

Universities' workforce is also highly international. Some 35% of the teaching and research staff were either born outside Sweden or by parents both born abroad. Among professors and university lecturers, the percentage was 28% and 26%, respectively.

2.1.4 Tax receipts

The sector's significant workforce in Sweden also means that it makes a substantial contribution to tax authorities across the Swedish national and municipal government. In 2017-18, universities and their staff made an estimated SEK 25.1 billion tax contribution. This figure encompasses both types of labour taxes, namely income tax, and employer social security contributions.¹²

These tax contributions would be sufficient to cover the 2018 central government expenditure on financial support for students (SEK 21.2 billion spent in 2018).¹³ Further, they accounted for over half (57%) of the direct government funding received by universities in 2017-18.

2.2 UNIVERSITIES' MULTIPLIER IMPACTS

However, the economic impact of universities in Sweden extends far beyond their direct operations. The higher education sector also purchases inputs of goods and services from Swedish suppliers and pays wages that are then spent in the consumer economy. These knock-on impacts ripple out across the economy, touching all corners of Sweden.

¹² Income tax contributions have been estimated using average salaries for selected occupations (in specific, SSYK 2313: Professors; SSYK 2314: University and higher education lecturers; SSYK 2315: Research assistants; SSYK 2316: PhD Students; SSYK 2321: University and higher education teachers not elsewhere classified; SSYK 2624: Librarians and archivists; and SSYK 3361: Administrative secretaries and related associate professionals) and data on municipal, national income tax and social security allowances and rates.

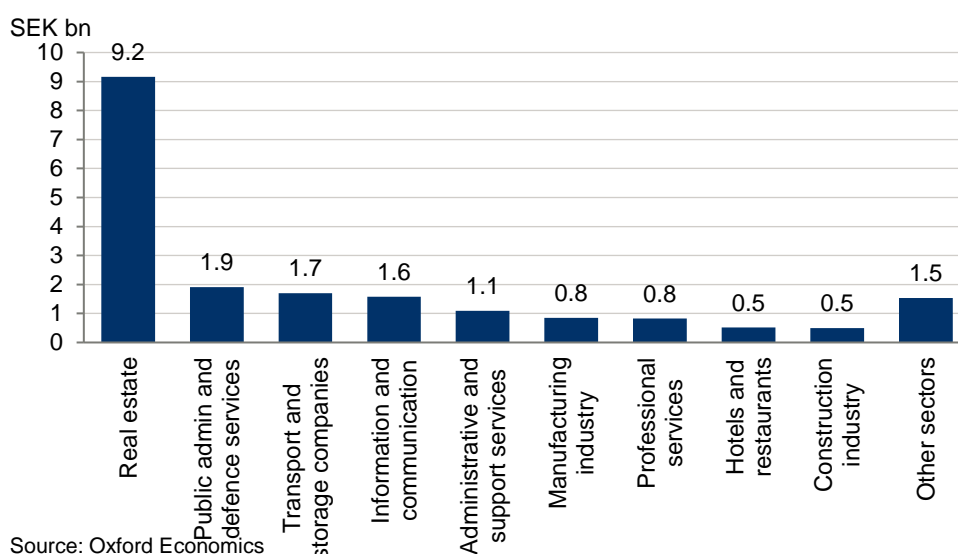
¹³ Ministry of Finance, Central government budget in figures, 18 September 2019.

2.2.1 Universities' indirect impacts

Universities purchase inputs from a wide range of suppliers and this **procurement expenditure stimulates economic activity across many industrial sectors throughout the Swedish economy**. This spending supports employment, gross value added, and tax receipts across the country.

In 2017-18, universities' procurement spending totalled SEK 21.7 billion, of which SEK 19.6 billion, or 90%, is estimated to have been spent with Swedish suppliers in industries other than the education sector.¹⁴ Of this, real estate (premise-related expenses, including rents) and the public administration sector benefited the most from universities' operational procurement, receiving 47% and 10% of spending, respectively (Fig. 9).

Fig. 9. Universities' operational expenditure by industry, 2017-18¹⁵

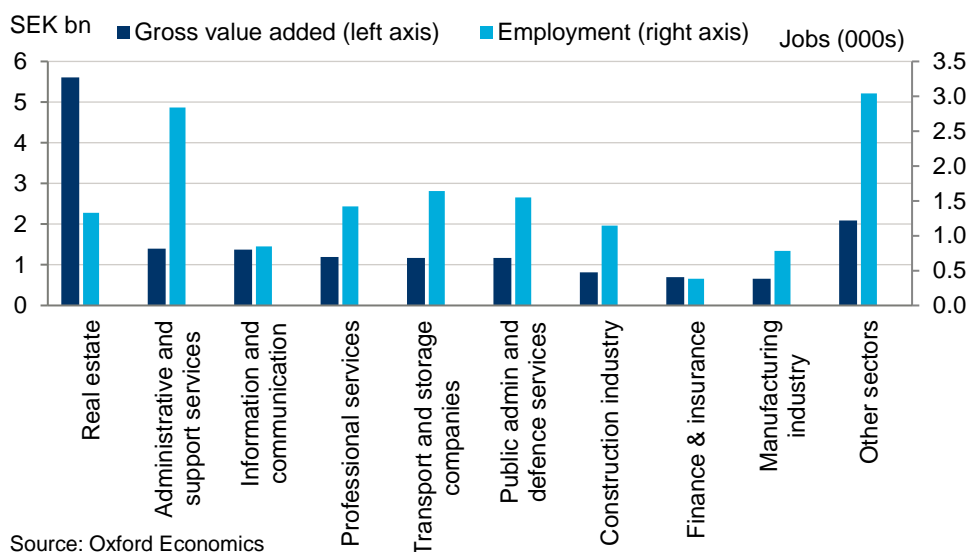
This procurement stimulates economic activity along the sector's Swedish supply chain, as, in turn, universities' suppliers make purchases from their own supply chains.

In 2017-18, we calculate that universities' SEK 19.6 billion procurement from Swedish businesses supported a SEK 16.2 billion gross value added contribution to Swedish GDP along the sector's domestic supply chain. Industries which experienced the largest boost to their gross value added from this procurement were real estate and administrative and support services (Fig. 10), accounting for 35% (SEK 5.6 billion) and 9% (SEK 1.4 billion) of the gross value added supported at universities' suppliers, respectively. Universities-supported activity in information and communication services also collectively contributed another SEK 1.4 billion to Swedish GDP in 2017-18.

¹⁴ Education spending has not been included in the supply chain impact as it is captured in the direct impact.

¹⁵ Basic prices exclude expenditure on taxes and imports.

Fig. 10. The employment and gross value added universities support along their supply chain by industrial sector, 2017-18

Source: Oxford Economics

This indirect GDP impact was associated with an employment contribution of almost 15,000 jobs in Sweden in 2017-18. Some 19% of these were in the administrative services sector, and a further 11% were employed by the transport and storage sector. Fewer jobs were supported in real estate and ICT, compared to their share of gross value added, as these sectors have higher labour productivity.

Universities' supply chain expenditure is estimated to have generated SEK 4.4 billion in tax receipts along its supply chain. This encompasses corporation tax and labour taxes, such as income tax and social security contributions.

2.2.2 Universities' induced impact

The third and last expenditure channel is the "induced" impact. This describes the gross value added, employment, and tax receipts supported by the universities' and their suppliers' payment of wages to staff, who spend a proportion of this income in the consumer economy.

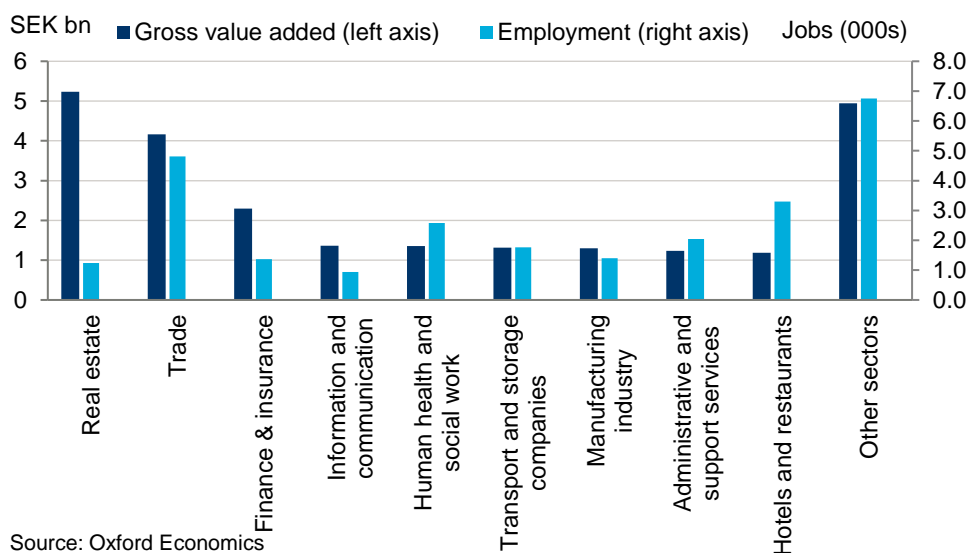
In 2017-18, the higher education sector paid its employees in Sweden a total of SEK 37.6 billion in gross wages.¹⁶ University employees, and workers at firms in universities' supply chains, spend part of their disposable income at retail, leisure and other outlets. This in turn supports economic activity at these establishments, and in those businesses' domestic supply chains.

We estimate that this wage-financed consumption supported a SEK 24.4 billion contribution to GDP in 2017-18. The employment created by wage-financed consumer spending benefits a wide range of industries. The greatest

¹⁶ This was estimated using average salaries for selected occupations and the numbers employed by the higher education sector in each specific occupation. The total gross wage figure was then cross checked against UKÄ's staff costs figure to ensure consistency.

boost in value added was seen in real estate (Fig. 11), and the retail trade sector, where gross value added increased by SEK 5.2 billion and SEK 4.2 billion, respectively.

Fig. 11. The employment and gross value added supported by universities' and their suppliers' payment of wages, 2017-18

Source: Oxford Economics

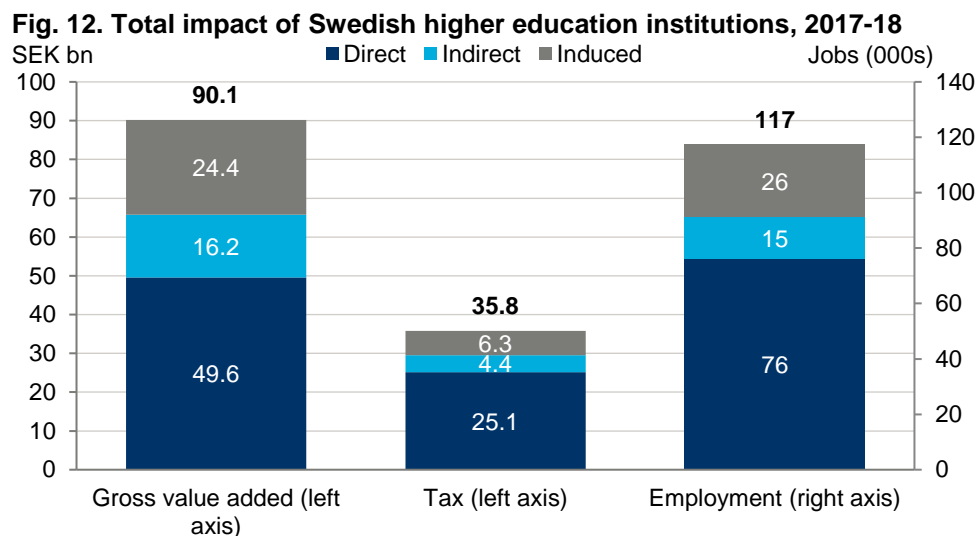
Wage-consumption is estimated to have supported 26,200 jobs in 2017-18. The employment supported by this wage-financed consumer spending benefits a wide range of industries, with the pattern of activity by sector very different to that seen in the indirect channel. Some 4,800 people, or 18% of the total, were employed in the retail and wholesale industry, while 3,300 people, or 13%, worked in the hospitality industry (including at restaurants, hotels, and amusement and recreational services providers).

Swedish universities' wage consumption impacts supported some SEK 6.3 billion in tax contributions. This encompasses corporation taxes and labour taxes such as income tax and social security contributions.

2.3 UNIVERSITIES' TOTAL EXPENDITURE IMPACTS

Aggregating across the direct, indirect and induced economic impacts, we calculate that universities' total economic contribution to Swedish GDP amounted to SEK 90.1 billion in 2017-18. This equated to 1.9% of the economic activity that occurred in Sweden in the same year. To put this into context, universities supported a similar gross value added contribution to the entire GDP of Kalmar County, home to the island of Öland, designated as a World Heritage Site by UNESCO.

Analysis of where the gross value added was created suggests that some SEK 49.6 billion was generated at universities themselves, and SEK 40.6 billion elsewhere in the economy (Fig. 12). This suggests universities' gross value added multiplier was 1.82, so for every SEK 1 million in gross value added generated on campus, a further SEK 0.82 million in gross value added was supported elsewhere in the Swedish economy.

Source: Oxford Economics

In 2017-18, universities' impact on the Swedish labour market amounted to 117,400 jobs. This equated to roughly 2.3% of all employment in Sweden. Universities therefore had an employment multiplier of 1.54. In other words, for every 100 jobs located on campus, universities supported a further 54 jobs in other industries across the Swedish economy.

Further, summing the three channels of impact, we find that universities' expenditure supported around SEK 35.8 billion in tax receipts in 2017-18. This encompasses corporation tax and labour taxes (including income tax, and employer social security). This tax revenue was equivalent to 3.3% of total central government revenue in that year.¹⁷

¹⁷ Government Offices of Sweden, "Central government budget in figures" <<https://www.government.se/articles/2019/09/central-government-budget-in-figures/>> [accessed 28 October 2019]

3. IMPACT OF INTERNATIONAL STUDENTS AND VISITORS SPENDING

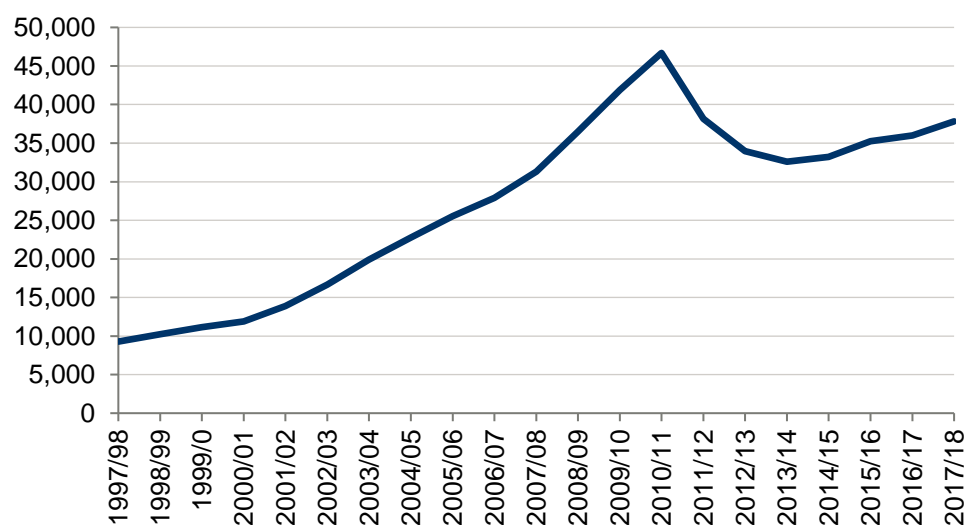
3.1 INTERNATIONAL STUDENTS' SUBSISTENCE EXPENDITURE

Every year, universities attract a substantial number of overseas students into Sweden. These students then spend money on a wide range of goods, services and activities in the local economy. As this expenditure is additional to that undertaken by Swedish residents, it creates extra activity in the domestic economy.

This chapter analyses the number of international students who come to Sweden to study and the scale of their off-campus subsistence spending. The term off-campus implies the income is not received by the university at which they study. Therefore, expenditures on university-provided course-related activities such as tuition fees and field trips are excluded, as the value of this spending is captured in Chapter 2 of this report. This section presents the number of jobs, the gross value added and tax receipts international students' off-campus subsistence spending generates in Sweden.

There were approximately 37,800 international students enrolled at Swedish universities in 2017-18, up from 35,900 in the previous academic year (Fig. 13). Figures show that 64% of them were full degree students (24,300), while the remaining 36% were exchange students (13,600). International students accounted for 11% of the student body registered at Swedish universities. The most represented countries were Germany, Finland and China.

Fig. 13. International students enrolled at Swedish universities

Source: Swedish Higher Education Authority

International students spent an estimated SEK 2.4 billion in the Swedish economy in 2017-18. This figure includes subsistence spending like accommodation, food, and leisure activities. Student subsistence spending has been calculated using the cost of living in Sweden, produced by Study in Sweden, an organisation promoting Sweden as a higher education destination.¹⁸

We have not made an allowance for the proportion of subsistence spending funded by Swedish earnings. This is because evidence suggests that, while international students are allowed to work while studying in Sweden, opportunities for part-time work are limited and most jobs require knowledge of Swedish.

The subsistence spending of international students generated an estimated SEK 2.6 billion of gross value added in Sweden in 2017-18. This economic activity was stimulated both from the initial supplier and along their supply chain, but also through the wage consumption impacts detailed as part of the induced impact.

Rent payments for accommodation meant the real estate sector benefitted the most from international students' expenditure. Its gross value added contribution was almost SEK 870 million, or 34% of the total impact from this expenditure (Fig. 14).

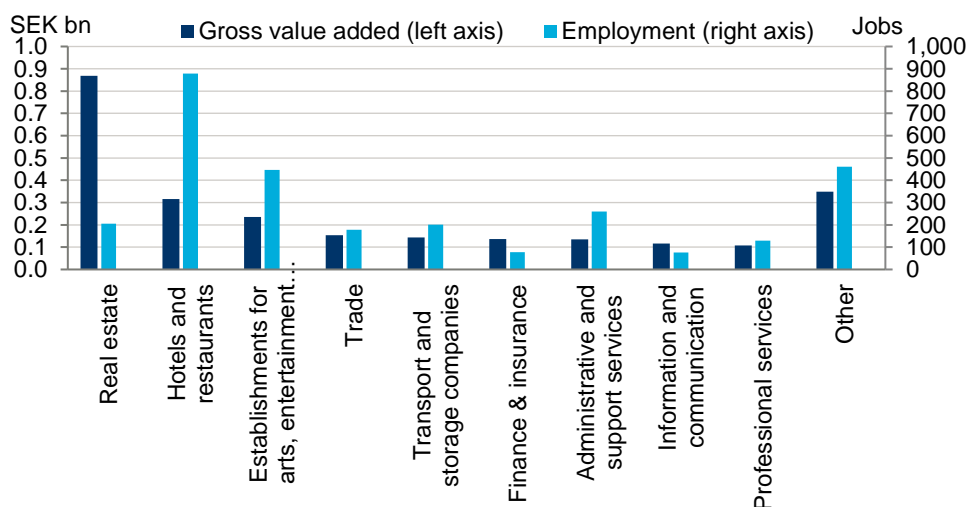
The hospitality and entertainment sectors were also significant beneficiaries of the international students' subsistence spending. The SEK 320 million and SEK 240 million boost to their gross value added comprised 12% and 9% of the total increase in value added from the presence of the international students, respectively.

International students' subsistence expenditure supported an estimated 2,900 jobs in Sweden in 2017-18. Of these, nearly 880 jobs, or 30%, were in the hospitality sector. The entertainment sector was the second largest beneficiary, with an additional 450 jobs, or 15% of the total due to the international students spend.

---

¹⁸ "Cost of Living in Sweden", in *Study in Sweden* <<https://studyinsweden.se/life-in-sweden/cost-of-living/>> [accessed 9 August 2019] It should be noted that no allowance was made for university-provided housing. This is because UKÄ's report suggests that, unlike other countries where supplying accommodation is the responsibility of the university, in Sweden housing is paid for by the student. In other words, we assumed that international students do not reside in university-provided accommodation. Similarly, Swedish universities tend to not provide internal catering facilities, so expenditure on food and meals was treated as off-campus.

Fig. 14. The impact of international students' off campus subsistence spending, 2017-18

Source: Oxford Economics

The economic activity and employment sustained by international students' subsistence spending also generated SEK 660 million in tax revenues for the Swedish national and municipal government in 2017-18.

This figure encompasses corporation tax and labour taxes (including income tax and social security contributions). It was sufficient to pay the salaries of 1,820 social workers.¹⁹

3.2 VISITORS' EXPENDITURE

Friends and relatives might visit international students studying at Swedish universities. Parents may travel to Sweden to drop off or collect their children, attend open days and graduation ceremonies, or visit whilst on holiday. As the expenditure they undertake in Sweden is additional to that spent by local residents, it stimulates extra economic activity within the country.

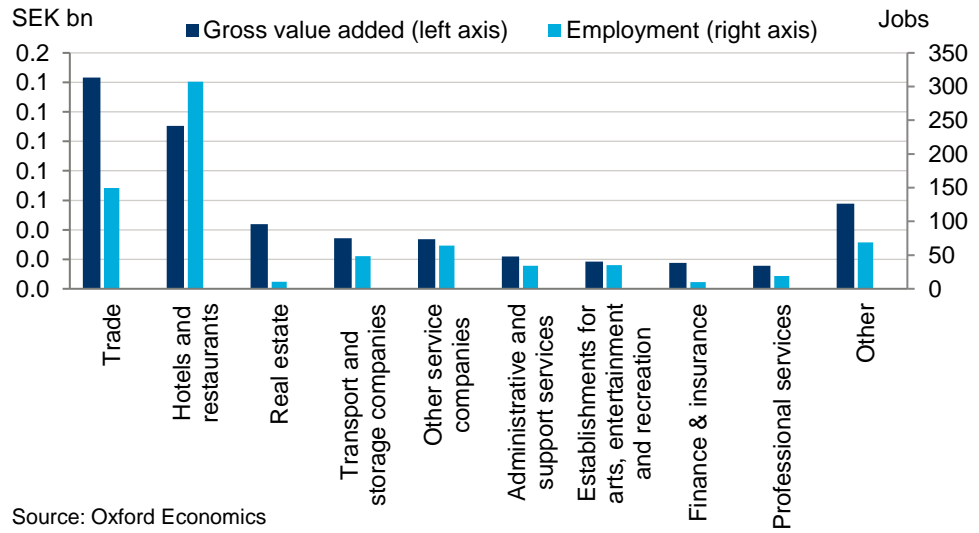
Unfortunately, it is not known how many visitors from home each international student receives. The analysis (described in detail in the appendix) uses data on students' nationality, the nationality of the wider population, and the origin of visitors to friends and relatives in Sweden to estimate the number of visitors each student receives, and how much they spend.

In 2017-18, visitors to international students in Sweden spent an estimated SEK 530 million. In the first place, this expenditure is likely to benefit the retail and hospitality sectors. However, such impact will also ripple out along their supply chains to the rest of the economy, with the associated wage-consumption impacts.

¹⁹ SCB, "Average monthly pay, pay dispersion etc., non-manual workers private sector (SLP) by occupational (SSYK 2012), sex, observations and year". The average total pay for a social worker was SEK 362,400 per annum in 2018.

Overseas visitors' spending generated an estimated SEK 500 million in gross value added in 2017-18. It supported a further 750 jobs and SEK 150 million in tax receipts.

Fig. 15. The impact of visitors to international students, 2017-18

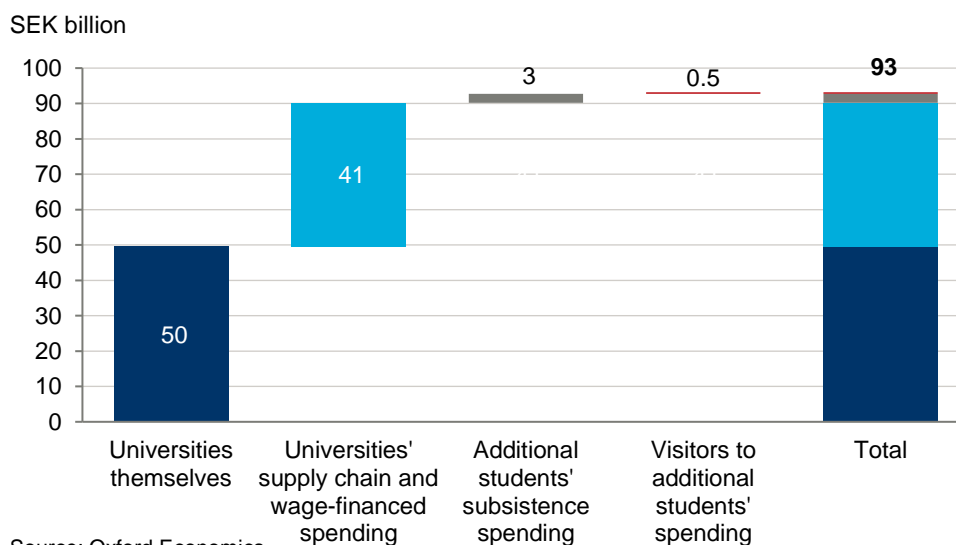
4. ECONOMIC IMPACT OF UNIVERSITIES, THE INTERNATIONAL STUDENTS THEY ATTRACT AND THEIR VISITORS

The total economic contribution universities make to the Swedish economy is the sum of the three different streams of expenditure they support. This includes the expenditure they undertake to operate, their procurement and payment of wages (Chapter 2); the expenditure of the international students they attract into Sweden (Section 3.1); and those students' visitors' expenditure (Section 3.2).

In 2017-18, universities' expenditure, and that of their international students and their visitors, stimulated SEK 93 billion of gross value added (Fig. 16). This accounted for 1.9% of Swedish GDP in the same period. Put another way, around SEK 1 in every SEK 52 of Swedish GDP was attributable to the activities of universities and their international students and visitors.

Of this contribution, SEK 50 billion, or 53%, was generated by universities themselves on campus. Their procurement expenditure and payment of wages stimulated another SEK 41 billion elsewhere in the economy or 44% of the total. The international students' and their visitors' expenditure jointly supported the remaining SEK 3 billion, or 3%.

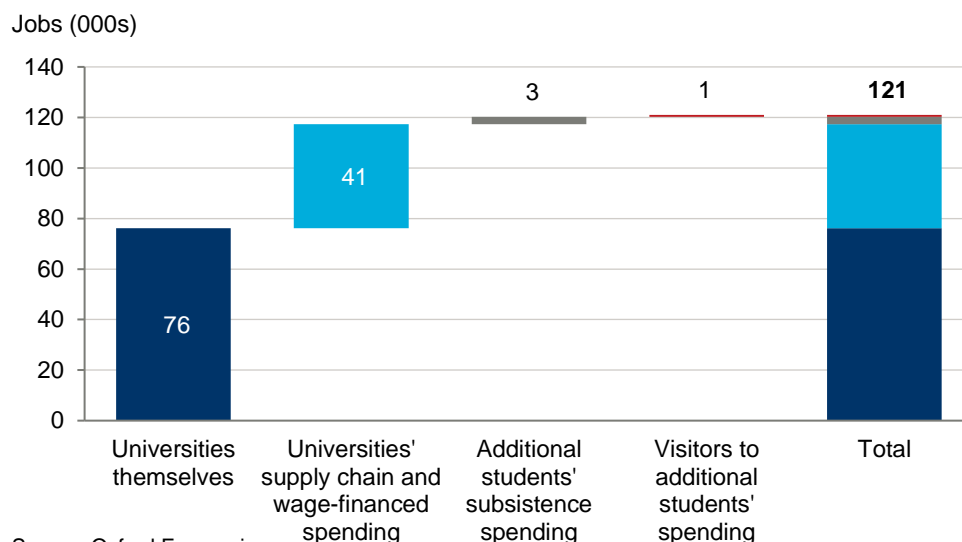
Fig. 16. Total gross value added sustained by Swedish universities, 2017-18

In total, universities and their international students and visitors supported over 121,000 jobs in 2017-18. This was equivalent to 2.4% of total

Swedish employment. Of this employment, more than 76,000 workers, or 63%, were employed by the universities themselves. A further 41,000 jobs, or 34%, were supported by universities' indirect and induced impacts (Fig. 17). Another 4,000 jobs, or 3%, were sustained by international students and their visitors' expenditure.

Fig. 17. Total employment supported by Swedish universities, 2017-18

Source: Oxford Economics

Swedish universities supported SEK 37 billion in tax receipts for the Swedish national and municipal government in 2017-18 (0). Over 98% of this was related to universities own activities and procurement. The total tax contribution was equivalent to 3.4% of total central government revenue in the same period and it equated to over 80% of the direct funding universities received from government sources in 2017-18.

Fig. 18. Total impact of Swedish universities, their international students and overseas visitors, 2017-18²⁰

	Universities' operations (Chapter 2)	International students' subsistence spending (Chapter 3.1)	Overseas visitors' spending (Chapter 3.2)	Total impact of Swedish Universities (Chapter 4)
GDP (SEK billion)				
Direct	49.6			49.6
Indirect	16.2	2.0	0.4	18.5
Induced	24.4	0.6	0.1	25.1
Total	90.1	2.6	0.5	93.2
Employment (persons, 000s)				
Direct	76			76
Indirect	15	2	1	18
Induced	26	1	0	27
Total	117	3	1	121
Taxes (SEK billion)				
Direct	25.1			25.1
Indirect	4.4	0.5	0.1	5.0
Induced	6.3	0.2	0.0	6.5
Total	35.8	0.7	0.1	36.6

²⁰ As explained, subsistence spending of Swedish students is not considered part of the total economic impact, as such spending cannot be treated as truly "additional" to the Swedish economy. The majority of Swedish university students would have remained in Sweden even if the university sector did not exist.

5. UNIVERSITIES' CONTRIBUTION TO THE SWEDISH ECONOMY'S PRODUCTIVE CAPACITY

When assessing the value that universities deliver to the Swedish economy, it is possible to consider either the expenditure impacts (known as demand-side) or the impact universities have on the productive capacity of the economy (known as supply-side). An example of demand-side analysis is the standard economic impact approach, which traces the footprint from the spending of universities, international students and their visitors, and has been undertaken in Chapters 2 to 4.

However, the Swedish higher education sector also contributes important "supply side" impacts, through improving the productive capacity of the economy. Two of the most conspicuous ways that universities achieve this are through improving the Swedish skill base, and through driving innovation with their research and development activities. The remainder of this chapter presents an exploration of those impacts.

The findings presented in this section cannot be considered "additive" to those presented in Chapters 2 to 4. The demand-led analysis considers the impact that university-linked expenditures has on economic metrics such as GDP or employment (impacts that may have arisen anyway, in the absence of universities' activities) in a particular year. By contrast, the supply-side impacts discussed here describe how universities boost the productive potential of the economy year after year. The difference between potential and actual, and the different timeframes, mean it is not possible to add the two impacts.

While the scale of the contributions described in this Chapter is substantial, the real contribution of Swedish universities is far greater than these numbers suggest, as there are limits to our ability to measure economic value. For instance, the Swedish higher education sector is involved in a broad variety of world-leading research that will contribute to building the grounds for the know-how of the future. Yet, considerable time lags and difficulty attributing outcomes to individual entities make it hard to measure these contributions.

Moreover, Swedish universities have numerous wider impacts, which, though often difficult to quantify, are equally significant (see the remainder of this Chapter, as well as the box on page 34). For example, universities drive business growth by helping their researchers and students develop business ideas and turn them into companies. While this activity clearly creates economic value, we were unable to identify Sweden-wide statistics on the number of businesses directly supported by higher education institutions and therefore could not quantify this potentially sizeable contribution.

5.1 UNIVERSITIES' CONTRIBUTION TO SWEDISH HUMAN CAPITAL

On average, across OECD countries, adults (age 25-64) with a tertiary degree have an earnings advantage of about 54% compared to those with upper

secondary education (Fig. 19). In Sweden, the relative earnings of tertiary degree holders are well below the OECD average, even though the share of tertiary-educated people is large (47% in 2017). However, Swedish tertiary-educated people have among the highest employment rates across OECD countries, at 89% in 2017.

Even if relatively smaller than in other OECD countries, gaining a tertiary degree in Sweden brings about positive income uplifts, as illustrated in the remainder of this section.

In 2017-18, some 349,300 students attended and 65,600 graduated from a university in Sweden. For the graduates that remain in the country, the education received will deepen the pool of skills available within the workforce, which is a driver of productivity and growth. In other words, universities contribute to enhancing the Swedish stock of human capital. Human capital describes the aggregate knowledge and skills of individuals within the Swedish labour market, which are accumulated over time and used in the production of goods and services. It is an important indicator of an economy's long-term health, with higher levels of human capital associated with greater potential output in the future.

The approach adopted for this report follows the method used by the European Commission's *Guide to CBA*.²¹ This method estimates the discounted (present) value of individuals' future lifetime employment income.²² This approach enables us to assess the value of universities' investment in skills by measuring the difference that their qualifications make to their lifetime incomes. This reflects the increased productivity associated with higher education.

In this section, we measure the impact of universities' investment on human capital during the 2017-18 academic year. For this assessment, we mapped out the average lifetime earnings patterns of students graduating from university or college against what they would have earned if they had any other lower level of education.

We then aggregated the graduate earnings premium across their lifetime for the 65,600 graduates in 2017/18, factoring in their age. **We find that universities' investment in skills during 2017-18 increased the Swedish stock of human capital by some SEK 83.6 billion.** This reflects the change in highest qualification level among degree holders during that year.

This number is calculated as the net present value of all post-degree earnings (SEK 120.7 billion) minus the net present value of all the costs associated with the degree (37.1 billion).²³ Dividing the former by the latter yields a benefit-cost ratio of 3.3. In other words, for every SEK 1 students invest in their higher education in the form of forgone money while studying, they receive a cumulative of SEK 3.30 in higher future earnings.

²¹ European Commission, "Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects", December 2014.

²² For more detail on this methodology, see Appendix.

²³ As university is free in Sweden, the only cost of getting a degree is the foregone income (there are no fees associated with the degree).

Fig. 19. Relative earnings of workers, 25-64 year-olds with income from employment, upper secondary education = 100

Tertiary education relative earnings	
Chile	237
Mexico	195
Hungary	194
United States	175
Turkey	171
Portugal	169
Czech Republic	169
Germany	169
Ireland	168
Slovak Republic	168
Israel	159
Poland	156
France	155
Switzerland	155
OECD average	154
Japan	152
Spain	151
Netherlands	150
United Kingdom	150
Luxembourg	148
Austria	146
Latvia	145
Korea	145
Canada	144
Belgium	141
Finland	141
Greece	140
Italy	138
New Zealand	132
Australia	131
Denmark	129
Norway	127
Estonia	127
Sweden	115

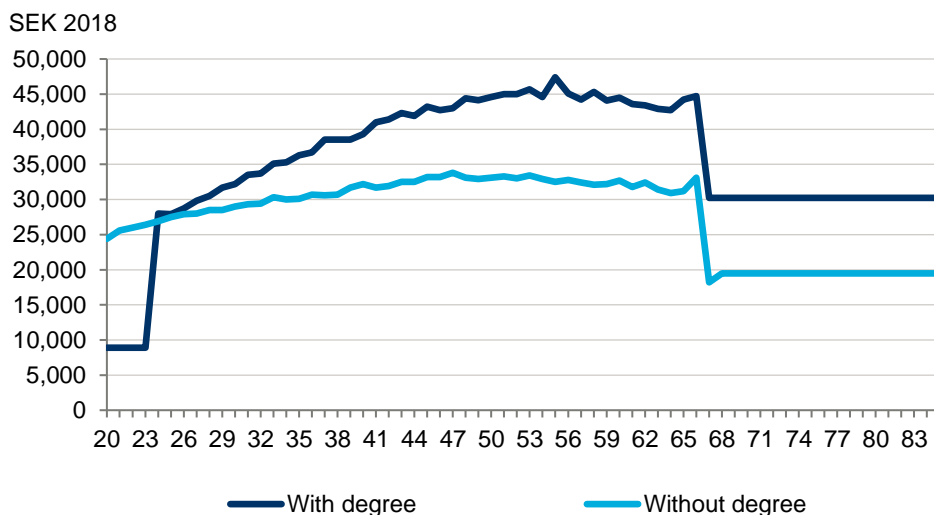
Around 58% of the growth in human capital for the 2017-18 cohort of graduates was seen within those aged 25-34 (Fig. 21). By contrast, mature students (aged 35+) were smaller in number and see a lower lifetime earnings impact.

As explained further in the appendix, this estimate assumes that the higher wages of graduates reflect their greater marginal productivity, on average. In reality, other determinants of wages include idiosyncratic dynamics of (local) labour demand and supply, collective bargaining, prevailing price levels, etc.

In addition, the difference in the lifetime earnings of graduates and non-graduates is assumed to reflect the value of education delivered by the higher education institution, as proxied by the award of the degree. However, other structural variations between these two groups (such as their aspirations,

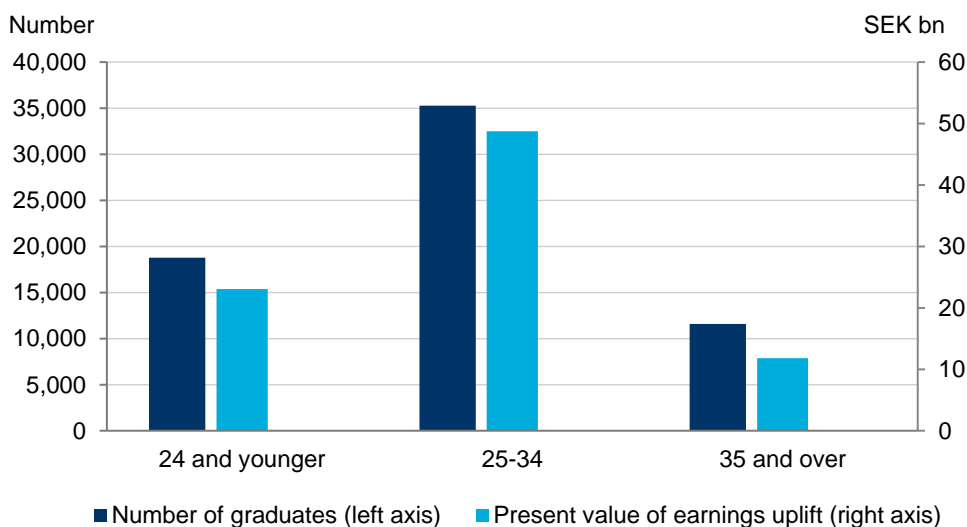
expectations, self-beliefs, etc.) may also drive some of the observed divergence in lifetime earnings.

Fig. 20. Monthly salary profile for graduates (excl. postgraduate) compared to high school graduates from the NV and SP programs.²⁴

Source: SCB, SACO, Oxford Economics

Fig. 21. Number of graduates and net present value of their lifetime earnings uplift, 2017/18

Source: Oxford Economics

It should be noted that universities' contributions to the Swedish human capital go beyond disseminating the academic content of traditional degree courses. In 2009, Sweden adopted an entrepreneurship education strategy, implemented by the Swedish Agency for Education. Thanks to this strategy, entrepreneurship education is now embedded across all levels and types of education. In keeping with this strategy, many universities offer enterprise

²⁴ NV = natural sciences secondary school; SP = social sciences secondary school.

programmes that are focused on equipping students with skills required for the workplace or entrepreneurship.

Examples include internships (also known as a traineeship or praktik in Swedish), knowledge transfer programmes, and the assistance of career counsellors. Moreover, the networks and contacts that students establish at universities, among faculty as well as other students, can form an important foundation for a successful career. These connections increase students' access to new employment or entrepreneurial opportunities, ultimately helping them forge careers in areas where they can be more productive and contribute more to the economy. These factors, in addition to the knowledge and skills imparted through university courses, are contributors to the higher future earnings that are observed among university graduates.

Partly as a result of these initiatives, and thanks to the strong technical training offered in Swedish universities, **a significant number of university graduates go on to be successful entrepreneurs.** For example, the Stockholm University Inkubator develops and accelerates innovative business ideas from researchers, students, alumni and employees, offering start-ups business development support and a personal business coach, as well as workplace, infrastructure, and networking opportunities. While this activity clearly creates economic value, we were unable to identify Sweden-wide statistics on the number of businesses directly supported by higher education institutions and therefore could not quantify this potentially sizeable contribution.

Swedish universities also offer professional education programmes, further contributing to the stock of human capital, by providing the opportunity for training throughout an individual's lifetime. Through such courses, universities provide education and upskilling that is focused on the needs of employees, employers, and individuals. For example, Lund University's offer range from half-day courses to entire Master's programmes, often adopting an interdisciplinary approach.

5.2 UNIVERSITIES' CONTRIBUTION TO PRODUCTIVITY GROWTH

The 2019 European Innovation Scoreboard ranked Sweden as the number one innovation leader in Europe, based on a composite indicator averaging across several dimensions. One of these is the R&D expenditure in the public sector, which includes the government and the higher education sector. This clearly indicates the fundamental role played by universities in determining the innovation potential of a country.

Swedish universities undertake a significant amount of research and development (R&D). In 2017, they performed SEK 38.8 billion of R&D, this was double the amount they undertook in 1997, having allowed for price inflation (Fig. 22).²⁵

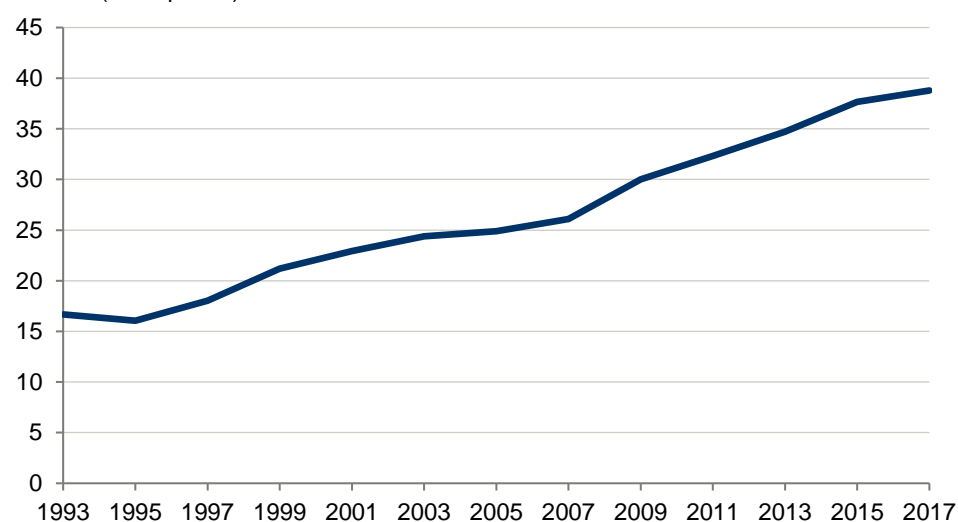
---

²⁵ SCB, "R&D expenditure in higher education sector, total by higher education institution, field of science and every other year", 26 October 2018.

Universities' R&D comprises roughly 30% of all the research carried out nationwide.²⁶ The Karolinska Institute in Stockholm ranks as the major academic institution in Sweden when it comes to research, with a focus on human health, from basic experimental research to patient-oriented and nursing research.²⁷ The returns from R&D, however, are not limited to the organisation(s) conducting the activity themselves. The research can also lead to gains for other entities, and benefit the wider economy and society, through so-called "positive spillover impacts". For example, even when research outputs are commercialised, it is impossible to quantify the totality of benefits that these have for society. For medical research, for instance, new technologies can have life-changing impacts on patients, but these benefits are very difficult to capture in monetary terms.

Fig. 22. R&D investment in higher education sector, 1993-2017

SEK bn (2017 prices)

Source: SCB, Haver, Oxford Economics

Similar to the human capital contributions, there is no single agreed upon methodology for calculating the returns on investment in research and development, although a number of academic studies have sought to quantify the economic benefits of R&D. Most recently, van Elk et al. (2019) investigated the returns to public R&D investments across 22 OECD countries, finding a 3.1% elasticity for Sweden.²⁸

²⁶ Swedish Institute, "Universities aiming for innovation" <<https://sweden.se/society/universities-aiming-for-innovation/>> [accessed 14 November 2019]

²⁷ Times Higher Education, "World University Rankings 2020" <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats> [accessed 14 November 2019]

²⁸ Roel van Elk, Bas ter Weel, Karen van der Wiel, Bram Wouterse, "Estimating the Returns to Public R&D Investments: Evidence from Production Function Models", *De Economist*, 167 (2019): 45-87. The results used here are those of the augmented model, which includes production factors, such as public capital, the stock of inward and outward foreign direct investments and the shares of high-tech imports and exports. This yields a statistically significant positive effect of public R&D on Total Factor Productivity for Sweden. The estimated elasticity equals 3.1% for Sweden.

Drawing upon this article, we follow an input-based approach to estimate the return on research and development undertaken by universities. This involves first calculating the stock and value of R&D undertaken by all Swedish institutions (including universities), then estimating the knowledge stock built up through these investments, taking into account depreciation. In our estimate, we assume a depreciation rate of 15% a year, following once again the van Elk paper.

The R&D performed by Swedish universities in 2017 (the last available data point) **is estimated to deliver substantial benefits to Swedish GDP.** These equate to an estimated SEK 6.7 billion in GDP, equivalent to SEK 1,300 for every household in Sweden.

WIDER IMPACTS

Universities play a key role in local communities in many ways that are not easily quantified. In this box, we attempt to highlight some of these softer outcomes of the higher education sector that benefit Sweden's economy and society more broadly.

The most relevant contribution of the higher education sector is through **boosting students' skill levels**. In Section 5.1, we looked at the productivity uplift of graduates with a university degree as opposed to non-graduates. This is certainly a widely accepted methodology to estimate the contribution of the education sector in raising human capital levels, but not all benefits of education can be quantified. Education has been found to improve personal lives and help societies run smoothly. According to the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), educated people are more actively involved in various societal activities such as "voting, volunteering, political interest and interpersonal trust."²⁹

Secondly, many universities offer a range of services to help **drive business growth** across Sweden. For example, Stockholm University actively helps its researchers, teachers, and PhD students to develop business ideas, with services ranging from facilitating business partnerships to providing advice on copyrights and financing opportunities. The University also has an incubator and a holding company to provide additional support to entrepreneurs.

Thirdly, several universities in Sweden build **strategic partnerships** with the objective of creating long-term collaborations and enhancing the quality of academic research and education. For instance, Uppsala University has ongoing collaborations on personal mobility (with the municipality of Uppsala being a key partner), education, and recruitment (with ABB being a major partner).

Lastly, universities' students and staff undertake **research**, a core component of the higher education sector. In Section 5.2, we estimated the economic returns to universities' R&D investments, but not all benefits can be robustly quantified. Research projects in Sweden range from research by the Uppsala University's Department of Business Studies into organisation and management to Lund's University's Software Engineering Research Group, which studies software platform management and system safety. Research across such a wide range of disciplines stimulates innovation, leading to new products, processes, and technologies that improve efficiency and productivity. Research in socially important fields like life sciences and education can also have wider benefits, such as improving the efficiency in the use of limited resources in the healthcare and public policy areas.

This study has measured the quantifiable economic value of Swedish universities. This box, however, demonstrates that there are significant wider benefits to the economy and society stemming from the higher education sector. The value of these benefits to the individuals affected, and to society at large, is very difficult to quantify. It is therefore important to understand the economic contribution of the higher education sector as part of this wider context.

²⁹ OECD, "What are the social benefits of education?", *OECD Education and Skills Today*, 21 January 2013.

6. CONCLUSION

This report examined the major contributions the higher education sector has made to the Swedish economy in 2017-18. Over this academic year, universities in Sweden received SEK 73.9 billion in income and made a SEK 49.6 billion direct gross value added contribution.

The Swedish higher education sector makes a major contribution to the national economy through many channels, beginning with its direct operations that support employee jobs and generate value added. In addition, universities stimulate economic activity and employment through other parts of the Swedish economy. Their procurement spending supports activity through their network of direct suppliers, who in turn buy products and services from their own supply chain. The employees of universities and those in their supply chain also spend their wages at consumer facing businesses around Sweden, helping to support further business activity. In addition to these channels strictly related to the universities' operations, higher education institutions also attract international students and visitors, who in turn spend money on their day-to-day activities. These expenditures also stimulate economic activity, employment and tax receipts.

In total, we estimate that the higher education sector's operations, and the expenditure of international students and their visitors, jointly stimulated SEK 93 billion of gross value added in 2017-18. This economic activity supported over 121,000 jobs in the same year.

In 2017-18, the university sector directly employed 76,200 people in Sweden, over 40,400 of whom were female. This was 53% of their workforce, a greater proportion than the share of female employees in the whole economy (48%).

Universities also contribute to the prosperity of the Swedish economy through two other channels. First, their investment in skills during 2017-18 is estimated to have increased the Swedish stock of human capital by some SEK 83.6 billion. This reflects the change in highest qualification level among degree holders during that year. Second, higher education institutions drove innovation and productivity enhancements through their SEK 38.8 billion of R&D investment. This investment is estimated to have supported SEK 6.7 billion in GDP, equivalent to SEK 1,300 for every household in Sweden.

To conclude, above and beyond their core economic impacts, universities bring benefits to the Swedish economy through many other channels. Their effects on growth and skills are of particular benefit to the Swedish economy, especially as a portion of the students remains in the country after graduating, applying their skills to the benefit of the domestic economy and labour market. In addition, programmes at several higher education institutions effectively support growth and innovation among Swedish SMEs, fostering both innovative projects in the early stages, and providing local enterprises with the tools needed to grow to their potential. While these benefits are difficult to quantify, they constitute an important component of the broader role played by the higher education sector in Sweden.

METHODOLOGICAL APPENDIX

UNIVERSITY EXPENDITURE IMPACTS

Direct impact

The estimate for the direct gross value added contribution generated by universities is the sum of universities and colleges' surplus and gross staff costs. This is a method consistent with the principles of national accounting. Direct employment is the headcount of university staff. These data were largely sourced from UKÄ's "Resultaträkning (tkr)" and "Employees in higher education 2018".

Direct taxes have been estimated using UKÄ's employment data, which provides a breakdown of staff by job title. We use average wages by occupation and data on tax allowances and rates to estimate the size of labour taxes paid on universities' staff earnings, including income tax, and employer social security contributions. Due to their charitable status, Swedish universities do not pay corporation tax.

Indirect impact

To estimate universities' indirect (and induced) GDP impacts, Oxford Economics utilised an input-output (I-O) model of the Swedish economy, using the latest I-O tables published by the SCB.³⁰ An input-output model gives a snapshot of an economy at any point in time. The model shows the major spending flows from "final demand" (i.e. consumer spending, government spending, investment, and exports to the rest of the world); intermediate spending patterns (i.e. what each sector buys from every other sector—the supply chain in other words); how much of that spending stays within the economy; and the distribution of income between employment income and other income (mainly profits). In essence, an input-output model is a table that shows who buys what from whom in the economy. These data are the most detailed official record of the economic links between different parts of the Swedish economy. The I-O tables used in this study pertain to the calendar year 2015, which was the most recent available at the time of writing.

Using the Swedish I-O tables, Oxford Economics constructed a bespoke impact model that traces the supply chain impact attributable to Swedish universities. The key data inputs for this model were drawn from UKÄ's "Resultaträkning (tkr)", which included information on universities' expenditure. Expenditure was "mapped" to spending categories using I-O tables' data for the education sector.

Our impact model then quantified purchases along universities' complex network of supply chains. These transactions were then translated into gross value added, using Sweden-specific ratios of value added to gross output, sourced from the I-O tables. The impact on employment was modelled using the latest data on value added per head in the industrial sectors, derived from the STAN Industrial Analysis, published by the OECD. These estimates were carried forward to 2018 using Oxford Economics' in-house productivity forecasts for Sweden.

Finally, tax contributions were estimated taking into account data on tax allowances and rates; SCB statistics on corporate tax paid by each industrial sector; and the average wage rates seen in each sector (from SCB's statistics on average basic salary by industrial classification NACE Rev. 2).

Induced impact

The induced impact was modelled in a similar way. Using wage data from SCB's "Average salary by occupation (SSYK 2012)", mapped to the job titles reported in UKÄ's "Employees in higher education 2018", we were able to estimate the gross wages paid out to universities' employees. Oxford

---

³⁰ SCB, "Symmetric input-output tables 2008-2015 SNI2007, ESA2010", 2018

Economics then used household spending data sourced from the I-O tables to model the typical spending profile of university staff, making allowances for “leakages” in the form of imports and savings.

For employees within the supply chains, we used industry-specific ratios of employee compensation per unit of output, in order to forecast how much household wages are supported among the suppliers’ workers. These ratios were sourced from the 2015 I-O tables. Both of these spending streams were then fed into our I-O model for Sweden, to calculate the total impact of this spending. Taxes were calculated using the same methodology as for the indirect impact.

INTERNATIONAL STUDENTS’ SUBSISTENCE SPENDING

Swedish higher education institutions attract students from other parts of the world. The subsistence spending of these students would not otherwise occur in the Swedish economy and is, therefore, part of the overall impact of universities.

Subsistence spending refers to all goods and services except tuition fees. It includes, for instance, the purchases of items required for the facilitation of study—such as transport to university and required books—as well as other consumer expenditure—including spending on food, leisure and social activities.

We estimated international student subsistence spending based on the cost of living in Sweden, presented by “Study in Sweden”.³¹ This is estimated as 8,370 SEK per month, disaggregated into the following categories:

- Food: SEK 2,000
- Accommodation: SEK 4,070
- Local travel: SEK 550
- Phone/internet: SEK 300
- Hobby/leisure, miscellaneous: SEK 1,450

The annual student expenditure (SEK 77,300 per student) was based upon an academic year of 40 weeks, from September to June. Full degree students were estimated to spend the full amount over the academic year, whereas we assumed exchange students only spend half the amount. Annual costs were assumed to be the same for all international students, regardless of their nationality.

In order to estimate the impact of students’ spending, it must be put into the same format as the I-O tables. We allocate the spending to the 65 product categories in the I-O tables, according to the type of good or service purchased. Oxford Economics’ models adjust this spending to take into account what proportion of it reflects imports, taxes, and margins made by retailers and transport companies. It does this based on the proportion of spending that is typically made on these components for each industry in the I-O tables.

---

³¹ "Cost of Living in Sweden", in *Study in Sweden* <<https://studyinsweden.se/life-in-sweden/cost-of-living/>> [accessed 9 August 2019]

OVERSEAS VISITORS TO INTERNATIONAL STUDENTS

International students attract visitors to Sweden from around the world. The spending of these visitors during their stay would not otherwise occur in the Swedish economy and is, therefore, part of the impact of domestic universities, similarly to international student spending.

Results from the 2014 Swedish Border Survey (IBIS) provide detailed data on the spending of international visitors to Sweden, disaggregated by the purpose of the trip and by the nationality of the visitor.³² This report uses data for those travelling with the purpose of visiting friends and relatives.

Statistics on the number of international students from each country/region were sourced from UKÄ's student mobility data for 2017-18. The SCB records the number of people living in Sweden by country of birth. For the purpose of identifying the spending of those visiting friends and relatives attributable to universities, it is assumed that the proportion of travellers visiting students is the same as that of students in the general population of a nationality.

For instance, if 7% of German nationals living in Sweden were students in 2017-18, then it is assumed that 7% of German nationals travelling to Sweden to visit friends and relatives did so to visit students. As such, 7% of German nationals' spending on visiting friends and relatives is attributable to universities.

Applying this approach to all international students at the 45 universities, colleges, etc. indicates that visitors to these students spent over SEK 500 million in Sweden in 2017-18. This spending is allocated to the 65 industries in the I-O tables and automatically adjusted in the models in the same way as with the subsistence spending. The breakdown of expenditure into goods and services has been calculated using the spending patterns of overseas visitors reported by the IBIS.

THE IMPACT ON HUMAN CAPITAL

In measuring the impact of universities on Swedish human capital stock, we follow the European Commission's Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects.³³ This uses the sum of discounted lifetime earnings of individuals to estimate the human capital effect of gaining a degree. This approach relies on the assumption that labour is paid according to its marginal productivity, as differences in productivity are calculated as differences in income.

First, we developed a database of lifetime earnings for people with education at university or college level and people with "all other lower" levels of education. These were constructed using earnings data from various sources; firstly, we relied on a bespoke data cut produced by the SCB for Oxford Economics. This presented the average monthly salary of university and college graduates and non-graduates by age. Secondly, we relied on data and assumptions kindly provided by Saco, the Swedish Confederation of Professional Employees. For example, following Saco's methodology, we treated student loans (and grants) as income during the years spent at university and as negative incomes during the repayment period (25 years after graduation). We also used Saco's data to make assumptions on the income drop between the working life and the retirement period.

We then used the database to estimate the year-by-year income differentials between graduates and non-graduates, which is then discounted using a discount factor of 3.5% to work out the net present value of the lifetime earning uplift deriving from gaining the degree.

THE IMPACT ON PRODUCTIVITY DRIVEN BY RESEARCH AND DEVELOPMENT

³² Results from the Swedish Border Survey, IBIS 2014, foreign visitors in Sweden

³³ European Commission, "Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects", December 2014.

The statistics used to calculate the stock of research and development investment is from the OECD, which records annual R&D expenditure data.³⁴ We estimate the benefits of this spending for 2017, as this is the latest year for which data on university R&D expenditure were available. Our methodology closely follows that of van Elk et al..³⁵ The lifetime value of the investment is estimated using a depreciation rate of 15 percent, also as suggested in the van Elk paper.

We first combine the OECD R&D spending data with depreciation rate assumptions to work out the knowledge stock as of the beginning of 2017. We then look at the R&D investment of higher education institutions during that year and estimate its relative contribution to the Swedish knowledge stock. Lastly, we apply the elasticity coefficient from the van Elk paper to this marginal contribution to estimate the GDP impact of the R&D spending of the university sector.

---

³⁴ OECD, "Main Science and Technology Indicators".

³⁵ Roel van Elk, Bas ter Weel, Karen van der Wiel, Bram Wouterse, "Estimating the Returns to Public R&D Investments: Evidence from Production Function Models", *De Economist*, 167 (2019): 45-87.

INSTITUTIONS IN THE STUDY

The following is a comprehensive list of all the institutions included in this study:

- (1) Beckmans College of Design
- (2) Blekinge Institute of Technology
- (3) Chalmers University of Technology
- (4) University College Stockholm
- (5) The Erica Foundation
- (6) Ersta Sköndal Bräcke University College
- (7) Swedish Defence University
- (8) Gammelkroppa School of Forestry
- (9) The Swedish School of Sport and Health Sciences
- (10) University of Gothenburg
- (11) Stockholm School of Economics
- (12) Dalarna University
- (13) University of Borås
- (14) University of Gävle
- (15) Halmstad University
- (16) University of Skövde
- (17) Kristianstad University
- (18) University West
- (19) Johannelund School of Theology
- (20) Karlstad University
- (21) Karolinska Institutet
- (22) University College of Arts, Crafts and Design
- (23) Royal Swedish Academy of Fine Arts
- (24) Royal College of Music
- (25) Royal Institute of Technology
- (26) Linköping University
- (27) Linnaeus University
- (28) Luleå University of Technology
- (29) Lunds University
- (30) Malmö University
- (31) Mid Sweden University
- (32) Mälardalen University College
- (33) Newman Institute
- (34) Swedish Red Cross University College
- (35) Sophiahemmet University
- (36) Jönköping University
- (37) Stockholm University of the Arts
- (38) Stockholm University College of Music Education
- (39) University of Stockholm
- (40) Swedish University of Agricultural Sciences
- (41) Södertörn University
- (42) Umeå University
- (43) Uppsala University
- (44) Örebro School of Theology
- (45) Örebro University

OXFORD
ECONOMICS

Global headquarters

Oxford Economics Ltd
Abbey House
121 St Aldates
Oxford, OX1 1HB
UK

Tel: +44 (0)1865 268900

London

4 Millbank
London, SW1P 3JA
UK

Tel: +44 (0)203 910 8000

Frankfurt

Marienstr. 15
60329 Frankfurt am Main
Germany

Tel: +49 69 96 758 658

New York

5 Hanover Square, 8th Floor
New York, NY 10004
USA

Tel: +1 (646) 786 1879

Singapore

6 Battery Road
#38-05
Singapore 049909

Tel: +65 6850 0110

**Europe, Middle East
and Africa**

Oxford
London
Belfast
Frankfurt
Paris
Milan
Stockholm
Cape Town
Dubai

Americas

New York
Philadelphia
Boston
Chicago
Los Angeles
Toronto
Mexico City

Asia Pacific

Singapore
Hong Kong
Tokyo
Sydney
Melbourne

Email:

mailbox@oxfordeconomics.com

Website:

www.oxfordeconomics.com

Further contact details:

[www.oxfordeconomics.com/
about-us/worldwide-offices](http://www.oxfordeconomics.com/about-us/worldwide-offices)